T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

DİNDARLIK-EŞ SEÇİMİ İLİŞKİSİ (SDÜ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Muhammet BENER

Tez Danışmanı:
Prof. Dr. Hüseyin CERTEL

ISPARTA - 2011

T.C
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ SAVUNMASI ve SÖZLÜ SINAV TUTANAĞI

Gönderen : Felsefe ve Din Bilimleri ..... EABD Başkanlığı

Gönderilen : Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Enstitü Anabilim Dalımız **YÜKSEK LİSANS** / ~~**DOKTORA**~~ Programı öğrencisi ...Muhammet.....BENER..... tez çalışmalarını sonuçlandırmış ve kurulan jüri önünde tezini savunmuştur. Sınav tutanağı aşağıdadır.
Tez Adı Değişikliği **YAPILDI / YAPILMADI**

10-06-2011
Tarih

Prof. Dr. Ramazan BUKEKU
Enstitü Anabilim Dalı Başkanı

SINAV TUTANAĞI:

Jürimiz Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 25./39. maddesi uyarınca 10./06./2011.....Cuma günü saat 13:00 'de toplanmış ve yukarıda adı geçen öğrencinin .....
...Dindarlık ve Seçimi Tüzüksü (S.Ü. Örneği).....
konulu tezini incelemiş ve yapılan sözlü sınav sonunda **OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞU** ile aşağıdaki kararı almıştır.

☒ KABUL ☐ RED ☐ DÜZELTME

Tez Sınavı Jürisi	Ünvanı, Adı Soyadı	İmza
Başkan	Prof. Dr. Hüseyin ÇEKİÇ	
Üye	Doç.Dr. Habib ŞENTÜRK	
Üye	Yrd. Doç. Dr. Ali BULUT	
Üye		
Üye		

Yukarıda adı geçen öğrenci Sınav Tutanağı'nda belirtildiği üzere mezun olmaya **HAK KAZANMIŞTIR / KAZANMAMIŞTIR.**
Gereğini rica ederim.

ENSTİTÜ YÖNETİM KURULU KARARI : Tarih: Karar No:

Enstitü Müdürü

MADDE-25 Tez Sınavının tamamlanmasından sonra Jüri tez hakkında salt çoğunlukla **"KABUL", "RED", veya "DÜZELTME"** kararı verir. Bu karar, Enstitü Anabilim Dalı Başkanlığınca tez sınavını izleyen üç gün içinde ilgili Enstitüye tutanakla bildirilir. Tezi reddedilen öğrencinin **Enstitü ile ilişiği kesilir.** Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç **üç ay içinde** gereğini yaparak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunma sonunda da tezi kabul edilmeyen öğrencinin Enstitü ile ilişiği kesilir. Düzeltme alan öğrenci **bir sonraki dönemde kayıt yaptırmak** zorundadır.
Madde-39 Tez Sınavının tamamlanmasından sonra Jüri tez hakkında salt çoğunlukla "KABUL" ,"RET" veya "DÜZELTME" kararı verir. Bu karar, Anabilim Dalı Başkanlığınca tez sınavını izleyen üç gün içinde ilgili Enstitüye tutanakla bildirilir. Tezi reddedilen öğrencinin Yüksek Öğretim Kurumu ile ilişiği kesilir. Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç altı ay içinde gereğini yaparak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunma sonunda da tez kabul edilmeyen öğrencinin Enstitü ile ilişiği kesilir.

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans/ Doktora tezi olarak sunduğum
"DİNDARLIK - EŞ SEÇİMİ İLİŞKİSİ (SDÜ ÖRNEĞİ)
....."
adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya'da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

İmza
Öğrenci Adı ve SOYADI
Gün. Ay. Yıl

Muhammet BENER
07-07-2011

ÖNSÖZ

Din, ortaya koyduğu inanç kuralları ve öngördüğü yaşam biçimi ile bireysel ve sosyal hayatı düzenleyen; kişileri, toplumu hatta tarihi yönlendiren etkisiyle bilim insanının araştırmaya değer gördüğü önemli bir olgu, vazgeçilmez bir sosyal kurumdur. Bireyin çocukluktan yetişkinlik ve yaşlılığına kadar hayatının her döneminde, kişi inançlı olsun olmasın, mutlaka bir etkiye sahip olan dinin insan üzerindeki etkileri de tarih boyunca merak edilip araştırılmıştır. Bütün toplumlarda, farklı dinden insanlar, inandıkları dinî değerlere göre hayatını şekillendirmiş ve şekillendirmektedir.

Din, bu denli insan ve toplum ile iç içeyken, onun tarihin her döneminde karşımıza çıkan ve en önemli kurumlardan biri olarak gösterilen diğer bir kurumu, aileyi etkilememesi; ailenin oluşumu, devamı ve gerekiyorsa dağılması halinde devrede olmaması mümkün görünmemektedir. Bireyin sosyalleşmeye başlamasıyla birlikte, tutum ve yargılarının oluşmasında da etkili olan dinin, ailenin oluşumu aşamasında eş seçimine de etkisinin olması gerekmektedir. Eş seçiminde dinin, bireyin dindarlığına etkisiyle dolaylı da olsa ailenin oluşmasında da etkili olduğu söylenebilir. Bu tez, üniversite öğrencilerinin dindarlık düzeyleri ile dindarlık durumlarının eş seçimine etkisinin ne olduğunu bulmaya yönelik yapılan amprik bir çalışmadır.

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde en büyük paya sahip, maddî-manevî desteğini hiçbir zaman esirgemeyen tez danışmanım ve hocam sayın Prof. Dr. Hüseyin CERTEL'e teşekkürü bir borç bilirim. Kıymetli eleştiri ve yardımlarını esirgemeyen fakültedeki diğer hocalarıma da ayrıca teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca koşulsuz fedakârlık, sevgi ve bağlılıkları için eşim ve kızlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Muhammet BENER

ISPARTA - 2011

ÖZET

DİNDARLIK-EŞ SEÇİMİ İLİŞKİSİ

(SDÜ ÖRNEĞİ)

Muhammet BENER

Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve
Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Psikolojisi Bilim Dalı,
Yüksek Lisans Tezi, 120 sayfa, Haziran 2011

Danışman: Prof. Dr. Hüseyin CERTEL

Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin eş seçimindeki tercih ve beklentileri, dindarlık algıları ve dindarlık düzeyleri ile dindarlık-eş seçimi ilişkisi arasındaki temel etkileşim noktalarının belirlenmesi, dindarlık ve eş seçimine hangi demografik unsurların ne düzeyde etki ettiğinin bulunmasıdır. Araştırmanın örneklemi, Süleyman Demirel Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan öğrencilerden, fakültelerdeki öğrenci sayılarına göre 305 erkek ve 286 kız olmak üzere toplam 591 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada, dindarlığı ölçmek için Veysel UYSAL'ın "İslamî Dindarlık Ölçeği" kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 15 paket programı kullanılarak, analiz edilmiştir. Beklentimizle uyumlu olarak dindarlık ve eş seçimi arasında anlamlı ilişkiler elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dindarlık, Eş Seçimi

ABSTRACT

RELATİONSHİP OF RELİGİUS NESS-PARTNER CHOİCE

(SDU SAMPLE)

Muhammet BENER
Suleyman Demirel University, Department of Public Administration
Ph.D, 120 pages, Jul 2011

Supervising: Assoc. Prof. Dr. Hüseyin CERTEL

The aim of this study is to determine main interaction dots between relationship of religius ness-partner choice with university students' preference and expectancy in the partner choice, religius ness perception and religius ness levels, besides, to find which demographic element effect in which levels to religius ness and partner choice. Sample of the research is created by students who take education in Suleyman Demirel University (305 men and 286 women, total 591 student as numbers of student in faculties). In research, Veysel UYSAL's "Islamic Pious Scale" was used to measure pious. Significant relationships between pious and choice of wife was obtained compatible with our expectancy.

Keywords: Religius ness, partner choice.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ i
ÖZET ii
ABSTRACT iii
TABLOLAR DİZİNİ viii
KISALTMALAR x
GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.DİNDARLIK 2
1.1. Çeşitli Din Tanımları 2
1.2. Dindarlık Tanımları 4
1.3.Dindarlığın Boyutları 8
1.3.1. Tek Boyutlu Yaklaşımlar 8
1.3.2. İki Kutuplu Yaklaşımlar 8
1.3.3. Çok Boyutlu Yaklaşımlar 9
1.3.3.1. İnanç Boyutu 10
1.3.3.2. İbadet Boyutu 11
1.3.3.3. Tecrübe (Duygu) Boyutu 11
1.3.3.4. Bilgi Boyutu 11
1.3.3.5. Etki Boyutu 12
1.4.Dindarlık Tipolojileri 12
1.4.1.Kur'ân-ı Kerime Göre Dindarlık Modelleri 13
1.4.1.1. Peygamber Modeli 13
1.4.1.2. Mü'min Modeli 14
1.4.2. Dinin Bireysel ve Toplumsal Görüntülerine Dayalı Tipolojiler 15
1.4.3. Dinsel Yaşayışın Sosyo-Kültürel Yapıda Kazandığı Anlam ve Muhtevaya Dayalı Tipolojiler 16
1.4.4. Dinin İbadet Boyutu Üzerine Vurgu Yapan Tipolojiler 16
1.4.5. Kişilikle Kurulan İlişkiye Dayalı Tipolojiler 17
1.5. Dini Tutum 18
2. EŞ SEÇİMİ-EVLİLİK ve AİLE 19
2.1. GENÇLİK 20
2.1.1. Gençlik Tanımları 20
2.1.2. Gençlik Kesimleri 22
2.1.3. Üniversite Gençliği 23
2.2. EŞ SEÇİMİ 24
2.2.1. Eş Seçimi Sırasında Göz Önünde Bulundurulacak Şartlar 25
2.2.1.1. Diyânet 26
2.2.1.2. Asâlet 26
2.2.1.3. Velûd (Doğurganlık) 27
2.2.1.4. Vedûd (Sevgi) 27

2.2.1.5. Bekâret 27
2.2.1.6. Güzellik 28
2.2.1.7. Zenginlik 29
2.2.1.8. Kefâet 29
2.2.2. Eş Seçimi Kuramları 30
2.2.2.1. Ortak Özellikler Kuramı 30
2.2.2.2. Zıt Özellikler Kuramı 30
2.2.3. Nişanlılık 30
2.3. EVLİLİK 32
2.3.1. Evlilik Tanımları 33
2.3.2. Evliliğin Önemi 33
2.3.3. İnsanı Evliliğe Yönelten Nedenler 34
2.3.4. Evlenmenin Gaye ve Faydaları 35
2.3.4.1. İhtiyac-ı Garîziyenin (Cinsellik İhtiyacının) Giderilmesi 35
2.3.4.2. Neslin Devamını Sağlama 35
2.3.4.3. Ünsiyet 36
2.3.4.4. Dinî noksanları tamamlama 36
2.3.4.5. Rızkın artması 36
2.3.5. Evlenme Biçimleri 37
2.4. AİLE 37
2.4.1. Aile Tanımları 38
2.4.2. Ailenin Görevleri 39
2.4.3. Boşanma 41

İKİNCİ BÖLÜM
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

1.Araştırmanın Problemleri 43
2.Araştırmanın Amacı 44
3. Araştırmanın Önemi 45
4.Araştırmanın Sınırları 46
5.Araştırmanın Sayıltıları 46
6. Araştırmanın Hipotezleri 46
6.1. Ana Hipotez 46
6.2. Alt Hipotezler 47
7. YÖNTEM 48
7.1. Araştırmanın Modeli 48
7.2. Evren ve Örneklem 48
7.3.Veri toplama Araçları 49
8.Konu ile İlgili Yapılmış Çalışmalar 50
8.1.Dindarlık ile İlgili Yapılmış Çalışmalar 50
8.2.Eş Seçimi ile İlgili Yapılmış Çalışmalar 52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BULGULAR ve YORUMLAR

A.SOSYO-DEMOGRAFİK BULGULAR ve YORUMLAR 59
1.Görüşülenlerin Cinsiyeti 59
2.Görüşülenlerin Sınıfı 59
3.Görüşülenlerin Eğitim Görmekte Olduğu Fakülte 60
4.Görüşülenlerin Hayatlarının Çoğunu Geçirdiği Yerleşim Birimi 61
5.Görüşülenlerin Ailelerinin Gelir Düzeyi 61
6.Siyasi Düşünce Olarak Kendilerini Tanımlama Biçimi 62
B.DİNDARLIK EĞİLİMİ İLE İLGİLİ BULGULAR veYORUMLAR 63
1.Görüşülenlerin Dindarlık Algısı 63
2.Görüşülenlerin Aile Dindarlık Algısı 63
3.Görüşülenlerin Dindarlık Puanı 64
4.Görüşülenlerin Dindarlık Algısı ile Dindarlık Puanı Arasındaki İlişki 69
5.Görüşülenlerin Aile Dindarlık Algıları ile Dindarlık Puanları Arasındaki İlişki 70
C.EŞ SEÇİMİ İLE İLGİLİ BULGULAR ve YORUMLAR 72
1.Nikâha Bakış 72
1.1.Görüşülenlerin Dini Nikâha Bakışı 72
1.2.Görüşülenlerin Resmi Nikâha Bakışı 72
1.3.Görüşülenlerin Dini ve Resmi Nikâha Bakışı 73
1.4.Görüşülenlerin Nikâhsız Yaşama Bakışı 73
2.Görüşülenlerin Eş Seçiminde Aradıkları Kriterler 74
3.Görüşülenlerin Evlilik Öncesi Rehberlik ve Danışmanlık Faaliyetlerine Bakışı 75
4.Görüşülenlerin Ateist ile Evlenme Konusuna Bakışı 76
5. Görüşülenlerin Başka Dinden Birisi ile Evlenmeye Bakışı 77
6.Görüşülenlerin Mutlu ve Uyumlu Bir Evlilikte Dindar Eş Rolüne Bakışları 78
7.Görüşülenlerin Dini Algılama Farklılıklarının Geçimsizliğe Etkisine Bakışı 78
8.Görüşülenlerin Eş Seçiminde Aile Büyüklerinin Görüşünü Alma Konusuna Bakışları 79
D. ..... SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE DİNDARLIK EĞİLİMİ İLE İLGİLİ BULGULAR ve YORUMLAR 81
1.Cinsiyet ile Dindarlık Puanı Arasındaki İlişki 81
2.Öğrenim Görülen Fakülte ile Dindarlık Puanı Arasındaki İlişki 81
3.Yerleşim birimi ile Dindarlık Puanı Arasındaki İlişki 82
4.Gelir Güzeyi ile Dindarlık Puanı Arasındaki İlişki 83
5.Öğrenim Görülen Sınıf ile Dindarlık Puanı Arasındaki İlişki 84

6.Görüşülenlerin Siyasi Düşünce Olarak Kendilerini Tanımlama Biçimi ile Dindarlık Puanı Arasındaki İlişki 84
E.SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER İLE EŞ SEÇİMİ DEĞİŞKENİ ARASINDAKİ İLİŞKİYE AİT BULGULAR ve YORUMLAR 86
1.Cinsiyet ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki 86
2.Öğrenim Görülen Fakülte ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki .. 87
3.Yerleşim Birimi ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki 89
4.Gelir düzeyi ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki 91
5.Öğrenim Görülen Sınıf ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki 92
6.Görüşülenlerin Siyasi Düşünce Olarak Kendilerini Tanımlama Biçimi ile Eş Seçimi Arasındaki İlişki 93
F. DİNDARLIK - EŞ SEÇİMİ İLİŞKİSİ İLE İLGİLİ BULGULAR ve YORUMLAR 95
1.Dindarlık Algısı ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki 95
2. Aile Dindarlık Algısı ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki 96
4.Görüşülenlerin Dindarlık Puanı ile Ateist Bir Kimseyle Evlenme Düşünceleri Arasındaki İlişki 97
5.Görüşülenlerin Dindarlık Puanı ile Başka Dinden Biriyle Evlenme Düşüncesi Arasındaki İlişki 98
6.Görüşülenlerin Dindarlık Puanı ile Eş Seçimi ve Evlilikte Anne, Baba ve Aile Büyüklerinin Görüşünü Alma Konusundaki Düşünceleri 98
7.Görüşülenlerin Dindarlık Puanı ile Eşlerin Dini Anlama ve Algılamadaki Düşünce Farklılıkları Hakkındaki Düşünceleri 99
8.Görüşülenlerin Dindarlık Puanı ile Eşlerden Her İkisinin de Dindar Olmasının Mutlu ve Uyumlu Bir Evlilik İçin Yeterli Olup Olmayacağı Düşüncesi Hakkındaki Düşünceleri 100
9.Görüşülenlerin Dindarlık Puanı ile Evlenmeden Önce Rehberlik ve Danışmanlık Hizmeti Hakkındaki Düşünceleri 101
10.Dindarlık puanları ile Eş Seçimi Arasındaki İlişki 101
SONUÇ 103
KAYNAKÇA 108
EKLER 116
ÖZGEÇMİŞ 120

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1: Dindarlığı iki kutuplu olarak ölçme yaklaşımları 9
Tablo 2: Dindarlığı çok boyutlu olarak ölçme yaklaşımları 10
Tablo 3: Farklı Büyüklükteki Evrenler İçin % 95 Güven Düzeyine Göre Örneklem Büyüklüğ 49
Tablo 4: Görüşülenlerin Cinsiyeti 59
Tablo 5: Görüşülenlerin Sınıfı 59
Tablo 6: Görüşülenlerin Eğitim Görmekte Olduğu Fakülte 60
Tablo 7: Görüşülenlerin Hayatlarının Çoğunu Geçirdiği Yerleşim Birimi 61
Tablo 8: Görüşülenlerin Ailelerinin Gelir düzeyi 61
Tablo 9: Görüşülenlerin Siyasi Düşünce Olarak Kendilerini Tanımlama Biçimi 62
Tablo 10: Görüşülenlerin Dindarlık Algısı 63
Tablo 11: Görüşülenlerin Aile Dindarlık Algısı 64
Tablo 12: Görüşülenlerin Dindarlık Puan Aralığı 65
Tablo 13: Görüşülenlerin Dindarlık Puan Ortalamaları 67
Tablo 14: Görüşülenlerin Dindarlık Algısı ile Dindarlık Puanı Arasındaki İlişki 70
Tablo 15: Aile Dindarlık Algıları ile Dindarlık Puanları Arasındaki İlişki 70
Tablo 16: Görüşülenlerin Dini Nikâha Bakışı 72
Tablo 17: Görüşülenlerin Resmi Nikâha Bakışı 72
Tablo 18: Görüşülenlerin Dini ve Resmi Nikâha Bakışı 73
Tablo 19: Görüşülenlerin Nikâhsız Yaşama Bakışı 73
Tablo 20: Görüşülenlerin Eş Seçiminde Aradıkları Kriterler 74
Tablo 21: Evlilik Öncesi Rehberlik ve Danışmanlık Faaliyetlerine Bakış 76
Tablo 22: Görüşülenlerin Ateist ile Evlenme Konusuna Bakışı 76
Tablo 23: Görüşülenlerin Başka Dinden Birisi ile Evlenmeye Bakışı 77
Tablo 24: Mutlu ve Uyumlu Bir Evlilikte Dindar Eş Rolüne Bakışlar 78
Tablo 25: Dini Algılama Farklılıklarının Geçimsizliğe Etkisine Bakışı 79
Tablo 26: Görüşülenlerin Eş Seçiminde Aile Büyüklerinin Görüşünü Alma Konusuna Bakışları 79
Tablo 27: Cinsiyet ile Dindarlık Puanı Arasındaki İlişki 81
Tablo 28: Fakülte ile Dindarlık Puanı Arasındaki İlişki 82
Tablo 29: Yerleşim Birimi ile Dindarlık Puanı Arasındaki İlişki 82
Tablo 30: Gelir Düzeyi ile Dindarlık Puanı Arasındaki İlişki 83
Tablo 31: Sınıf ile Dindarlık Puanı Arasındaki İlişki 84
Tablo 32: Görüşülenlerin Siyasi Düşünce Olarak Kendilerini Tanımlama Biçimi ile Dindarlık Puanı Arasındaki İlişki 85
Tablo 33: Cinsiyet ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki 86
Tablo 34: Fakülte ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki 88
Tablo 35: Yerleşim Birimi ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki 89
Tablo 36: Gelir Düzeyi ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki 91
Tablo 37: Sınıf ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki 93
Tablo 38: Görüşülenlerin Siyasi Düşünce Olarak Kendilerini Tanımlama Biçimi ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki 94
Tablo 39: Dindarlık Algısı ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki 95
Tablo 40: Aile Dindarlık Algısı ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki 96
Tablo 41:Görüşülenlerin Dindarlık Puanı ile Ateist Bir Kimseyle Evlenme Düşünceleri Arasındaki İlişki 97

Tablo 42: Görüşülenlerin Dindarlık Puanı ile Başka Dinden Biriyle Evlenme Düşüncesi Arasındaki İlişki 98
Tablo 43: Görüşülenlerin Dindarlık Puanı ile Eş Seçimi ve Evlilik Konusunda Anne, Baba ve Aile Büyüklerinin Görüşünü Alma Arasındaki Düşünceleri 99
Tablo 44: Görüşülenlerin Dindarlık Puanı ile Eşlerin Dini Anlama ve Algılamadaki Düşünce Farklılıkları Hakkındaki Düşünceleri..... 99
Tablo 45: Görüşülenlerin Dindarlık Puanı ile Eşlerden Her İkisinin de Dindar Olmasının Mutlu ve Uyumlu Bir Evlilik İçin Yeterli Olup Olmayacağı Düşüncesi Hakkındaki Düşünceleri..... 100
Tablo 46: Görüşülenlerin Dindarlık Puanı ile Evlenmeden Önce Rehberlik ve Danışmanlık Hizmeti Hakkındaki Düşünceleri Arasındaki İlişki..... 101
Tablo 47: Dindarlık Puanları ile Eş Seçimi Arasındaki İlişki..... 101

KISALTMALAR

A.g.e.	:Adı Geçen Eser
A.g.m.	:Adı Geçen Makale
A.g.t.	:Adı Geçen Tez
Akt.	:Aktaran
Ark.	:Arkadaşları
A.Ü.İ.F.	:Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
b.	:İbnu
Bkz.	:Bakınız
Bsk.	:Baskı
C.	:Cilt
C.Ü.	:Cumhuriyet Üniversitesi
Çev.	:Çeviren
Dğr.	:Diğerleri
DİA.	:Diyanet İslam Ansiklopedisi
Ed.	:Editör
Hz.	:Hazreti
H.Ü.	:Hacettepe Üniversitesi
İ.F.V. (İFAV)	:İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları
M.Ü.	:Marmara Üniversitesi
Nşr.	:Neşreden(ler)
PDREM	:Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Merkezi
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
S.A.V.	: Sallallahu Aleyhi Vessellem
SDÜ.	**:**Süleyman Demirel Üniversitesi
TDK.	:Türk Dil Kurumu
TDV.	:Türk Diyanet Vakfı
Trc.	: Tercüme Eden
Ts.	: Tarihsiz
Üni.	:Üniversitesi

Vb. : Ve Benzeri

Vs. : Vesaire

P : Anlamlılık

N : Sayı

Üni. : Üniversitesi

Yay. : Yayınları

Yy. :Yayınevi Yok

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Dindarlık Ölçeği Puan Sınırı 65
Şekil 2: Beşli Likert Ölçeği Puan Sınırı 66

GİRİŞ

Din, ortaya koyduğu inanç kuralları ve öngördüğü yaşam biçimi ile bireysel ve sosyal hayatı dizayn eden; kişileri, toplumu hatta tarihi yönlendiren etkisiyle bilim insanının araştırmaya değer gördüğü önemli bir olgu, vazgeçilmez bir sosyal kurumdur. Bireyin çocukluktan yetişkinlik ve yaşlılığına kadar hayatının her döneminde, kişi inançlı olsun olmasın, mutlaka bir etkiye sahip olan dinin insan üzerindeki etkileri de tarih boyunca merak edilip araştırılmıştır. Bütün toplumlarda, farklı dinden insanlar inandıkları dinî değerlere göre hayatını şekillendirmiş ve şekillendirmektedir.

Din, bu denli insan ve toplum ile iç içeyken, tarihin her döneminde karşımıza çıkan ve en önemli kurumlardan biri olarak gösterilen diğer bir kurumu, aileyi etkilememesi; ailenin oluşumu, devamı ve gerekiyorsa dağılması halinde devrede olmaması mümkün görünmemektedir. Bireyin sosyalleşmeye başlamasıyla birlikte, tutum ve yargılarının oluşmasında da etkili olan dinin, ailenin oluşumu aşamasında eş seçimine de etkisinin olması gerekmektedir. Eş seçiminde dinin, bireyin dindarlığına etkisiyle dolaylı da olsa ailenin oluşmasında da etkili olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada bulgulara geçmeden önce ilk olarak, dindarlık bağlamında çeşitli din tanımları, dindarlık tanımları, dindarlık boyutları, dindarlık tipolojileri ve dini tutum hakkında bilgiler verilmektedir. Eş seçimiyle ilgili olarak ise, öncelikle gençlik tanımları ve gençlik kesimlerine bağlı olarak üniversite gençliği hakkında bilgi verilmiştir. Sonrasında eş seçimi, eş seçimi sırasında göz önünde bulundurulacak şartlar, eş seçimi kuramları ve nişanlılık hakkında bilgiler verilmiştir. Evlilik hususunda ise evlilik tanımları, evliliğin önemi, insanı evliliğe iten nedenler, evlenmenin gaye ve faydaları, evlenme biçimleri başlıklarına yer verilmiştir. Son olarak aile, aile tanımları, ailenin görevleri ve boşanma üzerinde durulmuştur.

Bu çalışmamızda dindarlığın eş seçimini nasıl etkilediğini görmek için evlenme çağında olan gençlerden, üniversite eğitimi almakta olanları ile yaptığımız anket sonucu elde ettiğimiz verileri ve bu veriler arasındaki ilişkileri bu çalışmamızda ortaya koyduk.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.DİNDARLIK

1.1. Çeşitli Din Tanımları

Dindarlık üzerine yapılmış tanımlar dikkatle incelendiğinde, dindarlık tanımı yapılmadan önce, "Din" kavramı üzerinde durulduğu görülmektedir. Buradan hareketle öncelikle din kelimesi ve dinin tanımı üzerinde kısa bir değerlendirme yapmak gerekmektedir.

İnsanoğlu dili öğrenmeye başladığı günden beri tanımlama süreci ile iç içedir. Bu anlamda karşılaşılan en büyük problem dinin tarifi konusunda yaşanmıştır. Dinin tanımında yaşanan bu zorluk, din olgusunun çok yönlü ve kompleks bir yapı içermesinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla, tek yönlü bakarak tam anlamıyla doğru bir din tanımı mümkün olmamaktadır.[1]

Din kelimesi "deyn" kökünden mastar veya isim olup sözlüklerde "ceza, mükâfat, itaat, âdet, İslâm, hesap, millet, şeriat, ibadet, saltanat, mülkiyet, hüküm…" gibi manalara gelmektedir.[2] Dilimize Arapçadan geçen "din" kelimesi, etimoloji bakımından çeşitli kaynaklara atfedilmektedir. Bunlar üç noktada toplanabilir. "Din" teriminin Aramî ve İbranî dillerinden Arapçaya geçtiği ve bu dillerde kelimenin "hüküm" manasına geldiği; Arapçada ise "örf, âdet, borç, itaat, tutulan ve gidilen yol, ceza ve mükâfat, millet" gibi manaları olduğu belirtilmektedir.[3] Kur'ân-ı Kerim'de "din terimi ile bir otoriteye boyun eğme, o otoritenin emir ve yasaklarına uygun hareket edildiğinde mükâfat, aksi takdirde ceza görüleceğine inanma şeklinde bir hayat nizamı da kastedilmektedir.[4]

Kelime anlamlarının dışında din çeşitli ilim dalları tarafından da tanımlanmıştır. Dinler tarihi araştırmalarında "insanın kutsal saydığı şeylerle ilişkisi"

---

[1] YAPAREL, R., "Dinin Tarifi Mümkün mü?", **Dokuz Eylül Ü. İlâhiyat Fakültesi Dergisi**. IV, İzmir, 1987, s. 404–405.

[2] YAZIR, Elmalılı M. H., **Hak Dini Kur'an Dili**, Nebioğlu Basımevi, 2.Basım, İstanbul, 1960, s.82; PAZARLI, O., **Din Psikolojisi**, Remzi Kitabevi, 3.Basım, İstanbul, 1982, s.26.

[3] İBNİ MANZÛR, **Cemaluddin, Lisanûl-Arab**, II, Mısır, ts., s. 1468-1469.

[4] UYSAL, V.**, Din Psikolojisi Açısından Dinî Tutum Davranış ve Şahsiyet Özellikleri**, İFAV Yay., İstanbul, 1996, s. 16.

olarak tanımlanan din, diğer bir tanımda "bir inançlar, davranışlar ve sosyal hayatın muayyen şartlarına göre oluşturulmuş kurumlar sistemidir" [5] şeklinde tanımlanmıştır. Vergote'a göre "Din, tabiatüstü kutsal bir varlık ile ilişkili olan birtakım işaretlerin, duyguların, davranışların ve dilin bütünüdür."[6] Fromm ise dini şöyle tanımlamaktadır: "Din, bu anlamda bireylerin kendilerini adayabilecekleri bir hedef sunan, onlara bir davranış biçimi veren sistemdir."[7] Geertz, din üzerine şöyle bir tanım yapmıştır: "Din, genel bir var oluş düzenine ilişkin kavramlar tasarlayarak insanlarda güçlü, kapsamlı ve uzun süreli ruh halleri ve güdüler oluşturan ve bu kavramları bir gerçeklik halesiyle bürüyerek, söz konusu ruhi hal ve güdülerin eşsiz bir şekilde gerçekmiş gibi görünmesini sağlayan bir semboller sistemidir."[8]

Din sosyolojisinde genellikle din tarifinde tabiatüstü varlıklarla ilişki ve ruhî olaylar vurgulanmış böylece din metafizik bir boyut içinde telakki edilmiştir.[9]

Din, insana ait bir konu olarak, bireyin ruhsal yapısını, bilinçli ya da bilinçsiz olsun, etkilemekle psikolojinin zorunlu bir inceleme alanıdır. Dindarlığın birey ruhundaki gelişiminin araştırılmasında genel psikolojideki temel ilkelerden, verilerden hareket edilerek gerekli olan psikolojik yöntemler uygulanır. Kişide uyanan dinsel duygu ve düşüncenin oluşturduğu inanç ve ona bağlı olarak yapılan ya da yapılmayan tüm davranışlar dinsel yaşamı oluşturur. Bu ise, ruhsal bir olay olarak psikolojinin ve daha belirgin bir alan olarak da din psikolojisinin ele aldığı bir konudur.[10]

Din Psikolojisinin kurucusu kabul edilen James, dinin bireysel bir olgu olduğunu ifade ederek onu, "bireylerin duyguları, fiilleri ve bireysel tecrübeleri"[11] şeklinde tanımlamaktadır. Din psikolojisinde ise; "din, var oluş konusunda genel mahiyette kavramlar dile getiren ve insanlarda güçlü, derin ve kalıcı motivasyonlar

---

[5] TÜMER, G. ve A. KÜÇÜK, **Dinler Tarihi,** Ocak Yayınları, 2.Basım, Ankara, 1993, s.6.
[6]VERGOTE, A., **Din, İnanç ve İnançsızlık**. Çev. Veysel Uysal, M.Ü. İ.F.V. Yayınları, İstanbul, 1999, s.15.
[7]FROMM, **Psikanaliz ve Din**, Çev. Aydın Arıtan, Arıtan Yayınları, İstanbul, 2003, s. 45.
[8]CLİFFORD, G., **Religion as a Cultural System**, "Anthropological Approaches to the Study of Religion", (s. 1-46), Ed. Michael Banton, London 1966'dan naklen, Ali Ulvi Mehmedoğlu, **Dindarlıgın Sosyo-Psikolojisi,** "Klasik Kuramlar ve Modern Araştırmalar Bağlamında Dindarlık ve Kişilik", Karahan Kitabevi, 1. bsk., Adana, 2006, s. 262.
[9]SEZEN, Y., **Sosyoloji Açısından Din,** İFAV, 3.Basım, İstanbul, 1998, s.30.
[10]ARMANER, N., **Din Psikolojisine Giriş**, Ayyıldız Matbaası Yay., Cilt 1, Ankara, 1980, s.4–13.
[11] JAMES, W., **The Varieties of Religious Experience**, Penguin Boks, New York, 1985, s.31.

ve ruhî eğilimler uyandıracak tarzda etkide bulunan bir semboller sistemi"[12] şeklinde açıklanmıştır.

"Modern psikolojiye paralel olarak gelişen ve onun bir dalı olarak nitelendirilen din psikolojisi, her şeyden önce, insana özgü olan dinsel yaşamın psikolojik açıdan çeşitli yönlerini inceler. Diğer bir deyişle, din psikolojisi, dinin insan ruhundaki temel karakteristiklerini, davranışlara yansıyan etki durumlarını söz konusu eder."[13]

Son olarak Tolstoy'un tanımı ile özetleyecek olursak "Din insan, kutsal alan ve kâinat arasında bağ kuran, insan ve toplum hayatında önemli role sahip olan bir olgudur."[14] Çok farklı din tanımlarının yapılmasına rağmen tanımlardaki ortak nokta, dinin insanın içindeki psikolojik atmosferi, kendi dışındaki toplumsal atmosferi ve onun ötesindeki aşkın boyutu açıklayan bir sistem bütünü olmasıdır.[15]

1.2. Dindarlık Tanımları

Dinin tarifi konusunda olduğu gibi dindarlığın tarifi konusunda da sosyal bilimciler arasında görüş birliği yoktur. Bunun sebebi dinin tarifi için geçerli olan zorlukların dindarlığın tarifi için de geçerli olmasıdır. Yani "Tanımlamadaki bu zorluk dindarlığın, dinselliğin öznel dünyasında kullanılan göreceli bir kavram olmasından kaynaklanmaktadır."[16]

Arapça 'din' sözcüğüne Farsça 'dar' ekinin eklenmesi suretiyle oluşturulan birleşik sıfat olarak 'dindar' kelimesi Türkçede uzun zamandan beri yerleşmiş ve geniş bir kullanıma erişmiş olup, lügatte ondan "Allah' a inanmış ve bağlanmış olan kimse" olarak ifade edilmektedir. Dindar kelimesine Türkçe 'lık' ekinin ilavesiyle türetildiği anlaşılan 'dindarlık' sözcüğünün sözlük anlamının ise 'dinine sıkıca bağlı olma durumu' olduğu anlaşılıyor.[17]

Dindarlığı din kavramından bağımsız bir biçimde tanımlamanın mümkün olmadığını belirten Yılmaz, bu konuda şunları ifade etmektedir: Nitekim genel anlamda kabul edilebilecek tek ve kapsayıcı bir din tanımı olmaması nedeniyle, tek

---

[12] HÖKELEKLİ, H., **Din Psikolojisi**, TDV Yayınları, Ankara, 1993, s.69-70.
[13] ARMANER, N., **a.g.e.,** s.4
[14] TOLSTOY, L. N., **Din nedir?**, Çev. M. Çiftkaya, Furkan Yay., İstanbul, 1995, s.65.
[15] AYTEN, A., **Kendini Gerçekleştirme ve Dindarlık İlişkisi**, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2004, s.40.
[16] SUBAŞI, N., "Türkiye Dindarlığı: Yeni Tipolojiler", **İslâmiyât Dergisi,** C. 5, S. 4, Ankara, 2002, s. 19.
[17] GÜNAY, Ü. ve C. Çelik, **Dindarlığın Sosyo-Psikolojisi**, Karahan Kitabevi, Adana, 2006, s.8.

ve kapsayıcı bir dindarlık tanımı da söz konusu değildir. Çünkü farklı din tanımları farklı dindarlık tanımlarını da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, din psikolojisi literatüründe de dindarlığın tanımından çok onun tezahür ettiği inanç, ibadet ve bilgi alanlarındaki yansımalarına bakılarak dindarlığın değerlendirilmesine ve anlaşılmasına çalışılmaktadır. Dolayısıyla her din, kendi içindeki inanç ve ibadet yapısına göre farklı dindarlık biçimleri oluşturmaktadır.[18]

Dindarlık, kuşkusuz, görece bir kavramdır ve din konusunda varacağımız kararlardan bağımsız olarak ele alınmaz. Kişinin veya toplumun dindarlığına ilişkin yaklaşımlarının, bu nedenle, belli bir sınırlılığa hapsolunması da kaçınılmazdır. Hatta din kavramının tanımında ortaya çıkan çeşitlilik ve bundan kaynaklanan belirsizlik, çok kere dindarlık kavramı içinde geçerlidir. Dindarlık, dinselliğin öznel dünyasında kullanılan bir kavramdır. Kuşkusuz her din, olgusal düzeyde bir yaşantı örgütlenmesine sahiptir. Bir kişinin dindar olduğuna vurgu yapıldığında, bir şekilde onun kendi inanç alanı içindeki bireysel gerçeklik durumu hakkında da bir bilgiye sahip olunmaktadır. Çünkü inancın ruhsal ve fiziksel işaretleri içinde birey, Tanrısal gerçekliğe kendi sosyal konumundan hareketle bağlanmakta, gündelik hayatın bütün etkilerini üzerinde taşıyan bir gerçeklik teması içinde dini, kendi yaşamının fonksiyonel bir göstergesi kılmaktadır. Çok yaygın olarak tekrarlanan dindarlık tanımları arasında yer alan öğeler, hemen hemen aynıdır ve bu tanımlarda genelde bireyin dini tutum ve davranışlarının gündelik yaşam dünyasındaki yansımalarına dikkat çekilmektedir.[19]

Dindarlıkla ilgili yukarıda söylediklerimizi özetleyecek olursak; "Dindarlık yaşama ve hissetme bakımından bireysel, etkileri açısından da sosyal bir olgudur. Başka bir deyişle bireysellik yönüyle öznel bir karaktere sahip olan dindarlık, sosyal tezahürleri bakımından nesnel ve gözlenebilir bir yapı arz etmektedir."[20] Bu özellikleri ile dindarlığın değişik tanımları yapılabilir. Yapılan dindarlık tanımlarına bu anlamda göz atmak yararlı olacaktır.

Davranışçı psikoloji ekolünün temsilcilerinden Pavlov dindarlığı, içgüdüsel bir kavramın ve güven arayışının ifadesi olarak tanımlamıştır. Çünkü ona göre, insan

---

[18] YILMAZ, H., "Türk Müslümanlığı, Dindarlık ve Modernlik", **İslâmiyât Dergisi**, 5 (4), Ankara, 2002, s.62-63.
[19] SUBAŞI, N., **a.g.m.**, s.19-24.
[20] ONAY, A., **Dindarlık, Etkileşim ve Değişim**, Dem yayınları, İstanbul, 2004, s.197.

tabiatta karşılaştığı güçlüklerin çaresizliği karşısında içgüdüsel olarak genetik yolla aktarılan dini bağlar geliştirmiştir.[21]

Hiemmelfarb'a göre dindarlık, bir kişinin mensubu olduğu dine ait ilgilerle, inançlarla veya faaliyetlerle meşgul olma düzeyidir. Roof ise dindarlığı, bireyin doğaüstü veya yüksek değerlere ilişkin inanç ve davranışlarının hem kurumsallaşması hem de kurumsallaşmamış şekilleri olarak tanımlamaktadır.[22]

İnsanın doğal yapısında var olan değerleri "dini" olarak niteleyen Maslow, dindarlığın insanın tabii yapısında var olduğunu, bu nedenle aşkın (doğaüstü) bir kurala uymakla değil; insanın kendini, doğal yapısını takip etmekle dindar olacağını savunmaktadır. O diğer hümanistlerde olduğu gibi Tanrı'yı insanın kendini gerçekleştirme sürecinde sahip olduğu toplam yeteneklerin bir sembolü olarak görmekte ve onun aşkın bir boyutunun olmadığını iddia etmektedir. Daha çok kurumsal olmayan bireysel bir din üzerinde yoğunlaşan Maslow, varlık değerlerine sahip olan ve kendini gerçekleştirenlerin doğal olarak dindar olduklarını ifade etmektedir.[23]

Allen dindarlığı *tahkiki (committed)* ve *taklidi (consensual*) olmak üzere ikiye ayırmıştır. Tahkiki dindarlık, günlük hayattaki faaliyet ve davranışları yönlendirebilecek şekilde dini inanç ve değerlerin içselleştirilerek yaşandığı bir dindarlıktır. Taklidi dindarlık ise, bireyin dini inanç ve değerlerini içselleştiremediği için, günlük hayatında dinin amaç olmaktan çok araç durumunda olduğu dindarlıktır.[24]

Günay dindarlığı, *"Kutsal olanın yahut onun özel bir formu olmak itibariyle belli bir dinin muayyen zaman ve şartlarda belli kişi, grup ya da toplum tarafından yaşanması" şeklinde* ifade etmekte ve Wach'ın onu, *"yaşanan din"* şeklinde kısaca özetlemekte olduğunu belirtmektedir.[25]

Uysal'a göre dindarlık, "İnançlı ya da her hangi bir dine mensup kişilerin dini yaşantılarıdır."[26] Köktaş ise dindarlığı, "Empirik bir konu olabilen, insanın mensup

---

[21] BAHADIR, A., **a.g.e.** s.139-140.
[22] YILDIZ, M., **Ölüm Kaygısı ve Dindarlık**, İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları, İzmir, 2006, s.83.
[23] AYTEN, A., **Psikoloji ve Din**, Psikologların din ve tanrı görüşleri, İz Yay., İstanbul, 2006, s.119.
[24] KIRAÇ, F.**, Dindarlık Eğilimi, Varoluşsal Kaygı ve Psikolojik Sağlık**, Ankara Üni., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007, s.10-11.
[25] KARAKAYA, S., **Dindarlık ve Kişilik Arasındaki İlişki, Allport ve Fromm'un Karşılaştırmalı Analizi**, Çukurova Üni., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2008, s.23.
[26] UYSAL, V., **Türkiye'de Dindarlık ve Kadın**, Dem Yayınları, İstanbul, 2006 s.74.

olduğu grubun uzlaşmasına uygun, dinî olarak nitelenebilen tutum, tecrübe, davranış tarzlarının bütünü"[27] şeklinde tanımlamaktadır. Okumuş'a göre dindarlık; "İnsanın iman-amel temelinde ortaya koyduğu dini tutum, deneyim ve davranış biçimi, yani inanılan dinin emir ve yasakları doğrultusunda yaşamayı ifade eden ve inanç, bilgi, tecrübe, duygu, ibadet, etki organizasyon gibi boyutları olan bir olgudur."[28] Kirman'a göre ise dindarlık, "Bir kişinin günlük hayatında dinin önemini ifade eden, kişinin dine inanma ve bağlanma derecesini gösteren bir kavramdır."[29]

Yapıcı da, dindarlık kavramının anlaşılması için, dinî hayatı analiz ederek dindarlığın farklı boyutlarının dikkate alınmasının, olgunun hem daha doğru hem de daha kuşatıcı bir şekilde değerlendirilmesine zemin hazırlayacağını ifade etmektedir. Ancak nasıl bir tavır takınılırsa takınılsın, yine de din ve dindarlığı gereği gibi tanımlayarak analiz etmenin pek mümkün olduğu söylenemez. Tüm bu zorluklarla birlikte çeşitli dindarlık tanımları yapılmıştır. Bu tanımlar hakikatin bir tarafını resmederken bir başka tarafını kaybetme riski ile karşı karşıyadır. Çünkü her tanımlama bir yönüyle bilinmeyeni aşina kılma işlevine sahipken, bir başka yönüyle olguyu daraltma ve sınırlandırma vazifesi görür.[30]

Yukarıda bahsi geçen araştırmacılar tarafından ortaya konan çeşitli dindarlık tanımlarına dayanarak söyleyecek olursak, herkes tarafından kabul edilen ve her dinî anlayışı kapsayan genel bir dindarlık tanımı mevcut değildir. Yapılan her tanım dindarlığın belli başlı bazı noktalarına vurgu yapmaktadır. Bu nedenle söz konusu tanımlar genel olmaktan öte, özel bir karaktere sahiptir. Nitekim yer verdiğimiz bu tanımlardan yola çıkarak diyebiliriz ki, dindarlık, "*İnsanın her hangi bir dini ya da her hangi bir inanç sistemini kabul etmesi ve o dine ya da inanç sistemine uygun olarak yaşaması hali."* olarak tanımlanırken; dindar ise, "*bu yaşantıyı gerçekleştiren ya da gerçekleştirmeye çalışan kişi."* şeklinde tanımlanabilir.[31]

---

[27] KÖKTAŞ, M. E., **Türkiye'de Dini Dayat, İzmir Örneği**, İşaret Yayınları, İstanbul, 1993, s.62-63

[28] OKUMUŞ, E., "Bir Din İstismarı Olarak Gösterişçi Dindarlık", **İslâmiyât Dergisi,** C.5, Ankara, 2004 s.195.

[29] KİRMAN, M. A., **Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü**, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2004, s. 62

[30] YAPICI, A., "Algısal Açıdan Müslüman Kimliği ve Dindarlık"**,** Ü. Günay & C. Çelik (Ed.), **Dindarlığın Sosyo-Psikolojisi**, , Karahan Yayınları, Adana, 2004, s. 101.

[31] KARAKAYA, S., **a.g.e**, s.24.

1.3.Dindarlığın Boyutları

Dinin boyutları, bir toplumda yaşayan insanın dindarlığının nasıl tespit edileceği veya dinin insan hayatının hangi yönlerinde ne derecede etkide bulunduğu meselesini tartışmaktan kaynaklanmıştır.[32]

Dindarlığın boyutları, dindarlığı ölçme çabalarıyla birlikte ortaya çıkmıştır. Tek boyutlu yaklaşımlarla başlayan dindarlığı ölçme çabaları, geliştirilen dar ölçeklerle sadece dini inancın ölçülmesinden ibaretti. Daha sonra çift kutuplu yaklaşımlarla birlikte çok boyutlu yaklaşımlar yaygınlaşmaya başladı.

1.3.1. Tek Boyutlu Yaklaşımlar

Tek boyutlu yaklaşımlar için "Ölüm Kaygısı ve Dindarlık" adlı kitabında Murat Yıldız, geliştirilen bazı ölçeklerden bahsetmektedir. "Summer'in dini inançla ilgili ifadelerden oluşturduğu dindarlık ölçeği, L.L.Thurstone ve daha sonra Thurstone ve Chave kiliseye karşı tutumların ölçülmesi için benzer bir ölçek geliştirmişlerdir. Böyle ölçekler, kişinin dindarlığını genel olarak ölçme amacıyla kullanılmıştır."[33]

İnsan tecrübesini tek faktörde toplamaya çalışan bu yaklaşımların yanı sıra iki kutuplu ölçme yaklaşımları da olmuştur.

1.3.2. İki Kutuplu Yaklaşımlar

Durkheim, inançlar ile dini törenleri birbirinden ayırmakla, dine toplumsal ve kurumsal olarak iki farklı açıdan yaklaşmıştır. Durkheim'den sonra tek boyutlu yaklaşımların dini ya da dindarlığı açıklayamayacağını düşünenlerin sayısı artmış ve Allport'un ortaya koyduğu tipolojiler, iki kutuplu yaklaşımlara en önemli örnek olarak gösterilmiştir.

Dindarlığı iki kutuplu olarak ölçme çabaları sonucu ortaya çıkan yaklaşımları aşağıdaki tabloda özetleyebiliriz.

---

[32] MEHMEDOĞLU, A. U., **Kişilik ve Din**, Dem Yayınları, 1. Basım, İstanbul, 2004, s.27.
[33] YILDIZ, M., **a.g.e**., s. 85.

Tablo 1: Dindarlığı iki kutuplu olarak ölçme yaklaşımları

Kuramcı	Tercih Edilen Dindarlık	Tercih edilmeyen dindarlık
ALLPORT	İçten-Kaynaklı (Dini Motifler Açısından)	Dıştan-Kaynaklı (Sosyal güvence olarak)
LENSKİ	Kurumsal	Toplumsal
ALLEN	Tahkiki (İçselleştirilmiş dini değerler)	Taklidi (Dini gruplara tabi olmak)
NOCK	İhtida (Kendi Seçimiyle Mensubiyet)	Sebat Etme ("Miras bırakılmış" sosyal din)
DEWEY	Dindar olma (Külli İdeale Boyun eğme)	Bir dini yerine getirme (Bir dinin şekillerini takip etme)
CLARK	Asıl Din (Kişinin vizyonuyla hayata düzen verme)	Üçüncü dereceye ait din (Alışılmış, koşullanmış din)

Kaynak: YILDIZ, Murat, Ölüm Kaygısı ve Dindarlık, İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları, İzmir, 2006, s. 87.

Görüldüğü gibi Allport'un başlattığı iç güdümlü ve dış güdümlü adını verdiği yaklaşım, değişik adlandırmalarla üzerinde birçok araştırmanın yapıldığı diğer iki kutuplu yaklaşımları da beraberinde getirdi. Sonrasında dindarlığı açıklamak için daha fazla boyutun olması gerektiğini düşünenlerin geliştirdikleri çok boyutlu yaklaşımlar ise -Glock'un son şeklini vererek geliştirmesi ile- günümüzde yaygın olarak kullanılmaya başlandı.

1.3.3. Çok Boyutlu Yaklaşımlar

İnsanlar dini duygu ve düşüncelerini ifade etmede farklılık gösterir. Bu farklılık davranışlarına da yansır ve dini yaşantıda farklılıklar meydana gelir. Bu farklılıkların tek nedenden kaynaklandığını düşünenler olduğu gibi zamanla düşünce, duygu ve davranış farklılıkları birden çok nedenle açıklanmaya çalışılmıştır. Çünkü sosyal ve psişik bir varlık olan insanın davranışlarının nedeni, yapılan araştırmalarda görüldüğü üzere birçok faktöre dayanmaktadır. Hele ki sosyal davranışlar tek bir sebebe indirgenemez. Uzmanlar, insanın dini yaşayışını araştırırken dindarlığın boyutlarını genel olarak beş başlıkta toplamışlardır.

Dinler arasında birçok farklılıklar olmasına rağmen, dindar insanların dinî yaşayışlarını ifade etmek için yöneldikleri alanlar temelde ortak özellikler taşımaktadır. Kişilerin dinî hayatlarında yaşadığı bu ortak özellikler; "genişlemesine", "uzunlamasına" ve "derinlemesine" olmak üzere üç farklı bakış açısıyla incelenebilir.[34]

Aşağıdaki tabloda bu ortak özellikleri farklı bakış açılarıyla belirlemeye çalışan çeşitli kuramlar gösterilmektedir.

[34] ŞENGÜL, F., **Dindarlık ve Ruh Sağlığı İlişkisi**, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2007, s. 25–26.

Tablo 2: **Dindarlığı çok boyutlu olarak ölçme yaklaşımları**

Kuramcı	Dindarlığın Boyutları						
VON HÜGEL (1908)	Geleneksel veya Tarihsel	…		Sezgi ve İrade	Rasyonel veya sistematik	…	…
PRATT (1920)	Geleneksel	Uygulama-Ahlak		Mistik	Rasyonel	…	…
WACH (1944)	İnanç	Uygulama	Sosyolojik (Cemaat)	…	…	…	…
LENSKİ (1961)	Dini İnanç	İbadetlere katılma	Dini grup üyeliği	Dini Duygu	…	…	…
FUKUYAMA (1961)	Akide (İnanç)	İbadet		Duygu	Bilgi (Kognitif)	…	…
THOULESS (1961)	Bilgi	Gelenek		Duygu	Bilgi	…	Kişisel ihtiyaç
WHITEMAN (1962)	İnanç	(İbadetlere) Katılma		Duygu	…	Etki	…
GLOCK (1962)	İnanç	Davranış		Duygu	Bilgi	Etki	…

Kaynak: YILDIZ, Murat, Ölüm Kaygısı ve Dindarlık, İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları, İzmir, 2006, s. 90.

Dini yaşayışın uzandığı alanları tasvir eden modeller arasında Glock ve Stark'ın modeli en yaygın kabul gören modeldir. Glock ve Stark'ın bireyin dindar olabileceği çok farklı yolların bulunduğu gerçeğinden hareketle geliştirdikleri bu çok boyutlu sınıflamanın Türkiye dâhil, farklı sosyo-kültürel yapıya sahip Müslüman toplumlar için de geçerli olduğuna dair çalışmalar bulunmaktadır. Bu boyutlar: *inanç, bilgi*, *ibadet, tecrübe* ve *etki* boyutlarıdır.[35]

1.3.3.1. İnanç Boyutu

Her din inanç ilkelerinden bir sistem kurar ve mensuplarından bu ilkelere inanma kabulünü göstermelerini ister. Dinin inanç yapısını üçe ayıran Glock, her dinde bu ilkelerin bulunduğunu savunur. Bu ilkelerin birinci görevi ilahi bir varlığın olduğunu kabul etmek ve onun mahiyetini belirlemektir. İkinci görevi, tercih ettiği imana göre belirlenen amaç ilkelerine de inanmasıdır. Üçüncüsü ise, ilahi iradenin amacının yerine gelmesi ve gerçekleşmesidir. Her din bu üçlü tasnifin değişik yönlerine vurgu yapar.[36]

Bu boyutun en önemli yönü dinî hayatın merkezî noktasını teşkil etmesi ve inananların nihaî anlama dair sorularına cevap vermesidir. Glock ve Stark, yaptıkları araştırmalarda, bu boyutun diğer boyutları tahmin etmede en iyi imkânı sağladığını doğrulamışlardır.[37]

---

[35] ŞENGÜL, F., **a.g.e.,** s.26.
[36] MEHMETOĞLU, A. U., **a.g.e**., s. 28.
[37] ŞENGÜL, F., **a.g.e.,** s.26.

1.3.3.2. İbadet Boyutu

Dua, ayin, oruç, özel dinî törenlere katılma, kurban vb. dini duygulanımları içerir. Bu boyutta dini pratiklerin hangi sıklıkta yapıldığı, çeşitli pratikler arasında ne tür ilişkilerin bulunduğu, dini pratikleri meydana getiren unsurlar vb. incelenir.[38]

En ilkel toplumlardan en karmaşık toplumlara kadar Tanrı inancının var olduğu her yerde ibadet uygulamasına rastlanmaktadır. Esasen ibadetler inancın tekrarlarla canlı tutulduğu davranış ve uygulama tarzlarıdır. Her dinî inanç ve bağlılık, kendine uygun ibadet şekillerini beraberinde getirmektedir, bu nedenle ibadet boyutu olmayan bir inanç sisteminden söz etmek mümkün değildir.[39]

1.3.3.3. Tecrübe (Duygu) Boyutu

Dinin tecrübe boyutu; "İnanan insanın tanrıyla kurduğu aracısız, ani, anlatılamayan, tahlil edilemeyen, kendinden geçme, Tanrısal bir yakınlık, varoluşsal bir içe kapanma"[40] şeklinde ifade edilebilmiştir.

İnanç ve ibadetle bağlantılı olarak hassas ve daha az açık olan, ifadesi zor olan yaşantı şekilleri vardır. Bunlar ihtiyaç, idrak, tevekkül, korku gibi sezgi, duygular, duyumlar ve algılar bütünüdür. Örneğin, insanların tabiatüstü olayları düşünürken hissedebilecekleri haşyet duygusu; hayatlarının Tanrı tarafından yönlendirildiğine inandıklarında tecrübe edebilecekleri amaç hissi; dinin öğrettiği ahlakî gereklilikleri çiğnediğinde hissedebilecekleri suçluluk duygusu, dinin tecrübe (duygu) boyutunun kapsamındadır.[41]

1.3.3.4. Bilgi Boyutu

Dindar insan, inandığı şeylerin muhtevası, dinin ve onun kutsal metinlerinin ana esasları hakkında az çok bilgi sahibidir.[42] Her dinde kutsal metinler, inanç esasları ve dini ibadetler ile ilgili bilgiler ve o dine tabi olandan bunları bilmesi ve bu

---

[38]GLOCK, C. Y., "Dindarlığın Boyutları Üzerine", **Din Sosyolojisi** (ed. M. Emin Köktaş – Yasin Aktay), Vadi Yayınları, Ankara, 1998, s. 264.

[39] BAHADIR, A., **İnsanın Anlam Arayışı ve Din**, İnsan Yay., İstanbul, 2002, s.146-147

[40] CEVİZCİ, A., "Dini Tecrübe Kanıtı", **Paradigma Felsefe Sözlüğü**, Paradigma Yay., **İstanbul**, 1999, s.242

[41] Paloutzian, R., "Psychology of Religion Module", **Psychology**, ed. John W. Santrock, Seventh Edition, University of Texas, 2007, s. 8.

[42]KÜÇÜKCAN, T., "Multidimensional Approach to Religion: a Way of Looking at Religious Phenomena", **Journal for the Study of Religions and Ideologies**, S.10, 2005, s. 60-70.

bilgilere güvenmesi beklenir. Bir inancı bilmek, onu kabul etmek için temel şarttır. Bu yüzden bilgi boyutu ile inanç boyutu arasında sıkı bir ilişki vardır.[43]

1.3.3.5. Etki Boyutu

Dinin etkisiyle insanın nasıl bir zihniyete sahip olacağı, dinin inanç, pratik, tecrübe ve bilgi boyutlarının, insan üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğunu gösteren bir boyuttur. Dinin etki boyutu, insanın, dindarlığının sonucu olarak belli davranışları yaparken, belli davranışlardan da uzaklaşmasını ifade eder.[44]

Etki boyutu diğer boyutların gündelik hayata yansımalarını içeren boyut olup diğer boyutların özeti gibidir. Dinin, insanın kendi hayat düzenini, geleceğe dönük tasarılarını, başkalarıyla olan ilişkilerini, kısacası her yönüyle bütün davranışlarını etkileme potansiyeline işaret etmektedir. Bu boyut, kişinin kendi dinî bağlılıkları sonucunda ve etkisinde geliştirdiği belli davranış tarzları ve tutumlarını içermektedir.[45]

Bu araştırma, dindarlığın etki boyutu bağlamında bireyin kişiliğini, ruh sağlığını vb. etkilediği, eş seçimi ve aile ilişkilerini de etkileyeceği düşüncesiyle yapılmıştır.

1.4.Dindarlık Tipolojileri

Dini hayat her dindar tarafından farklı derecelerde yaşanır. Aynı dine mensup insanlar dinlerini farklı derinlik ve boyutlarda yaşarlar. Dini şahsiyet yönünden insanların farklılık göstermesi, aynı dine mensup insanlar için geçerli olabileceği gibi dine karşı olanlar için de söz konusudur. Bunun için dini yaşayışın kişiden kişiye değişen farklı derecelendirmeleri yapılmıştır.[46]

Fertlerin karakter ve şahsiyet yapılarındaki farklılıklar, aldıkları eğitim, geliştirdikleri dini anlayış ve davranış şekilleri aynı dine inandıkları halde farklı dindarlık tiplerinin oluşmasına sebep olur.[47] İnsanların dini farklılıktan kaynaklanan bu dindarlık tiplerini ortaya koyabilmek için dindarlık tipolojisi kavramı ortaya atılmıştır. Tipolojiler, dindarlık ve din farklılığından hareket eden özsel ve somut

---

[43]GLOCK, **a.g.m**., s. 255.
[44]ARSLAN, Z., **Öğretmenlerde Dindarlık, Değerler ve İş Doyumu Üzerine Bir Araştırma**, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2006, s. 15.
[45] ŞENGÜL, F., **a.g.e.,** s. 27.
[46] Hüseyin Peker, **Din Psikolojisi**, Aksiseda Matbaası, Samsun 2000, s.144.
[47] GÜNAY, Ü. ve C. Çelik, **a.g.e.,** s.175-177.

dindarlık şekillerinin analizinde kullanılmak üzere, kavramsal bir vasıta geliştirme amacı güden nitelendirici tipolojiler olarak sınıflandırılabilir.[48]

Dindarlık tipolojilerinden bahseden literatüre baktığımızda tiplerin, farklı birçok açıdan açıklanmaya çalışıldığı görülecektir. Kuşkusuz Kur'ân-ı Kerim'in açıkladığı dindar/dindarlık tipleri bunların başında gelmektedir.

1.4.1.Kur'ân-ı Kerime Göre Dindarlık Modelleri

1.4.1.1. Peygamber Modeli

Allah, Kur'ân-ı Kerîm'de peygamberlik müessesesinin gerekliliğini ve insanların peygamberler hakkında bilmeleri gerekenleri bildirmiştir. Böylece peygamberlik müessesesinin insanların zihinlerindeki yeri net bir şekilde belirlenmiştir. Diğer dinlerde ortaya çıkan peygamberleri tanrılaştırma böylelikle ortadan kaldırılmıştır. Peygamberlerin insanlar arasındaki yeri belli edildikten sonra çeşitli ayetlerde onların diğer sıfatlarına değinilmiştir.[49]

Peygamberlerin birinci özellikleri her şeyleriyle insan olmalarıdır. Tıpkı diğer insanlar gibi yerler, içerler, evlenirler, üzülürler, sevinirler vb. İnsanların sahip oldukları bütün özelliklere onlar da sahiptir. Onlar da aynı şekilde diğer insanlar gibi Allah'a itaat etmekle vazifelidirler.[50]

İkinci özellikleri ise onların Allah'ın kendilerine bildirdiği hususları harfiyyen yerine getirme gayretinde olmaları, herhangi yanlış bir davranışları olduğu zaman Allah tarafından uyarılmaları ve bu yanlışlarından dolayı muaheze edilmeleridir. Onlar Allah adına kendi nefisleri doğrultusunda bir hüküm de veremezler. Allah'tan aldıklarını ancak apaçık bir şekilde bildirmekle vazifelidirler. Bu bir nevi onların kulluk görevleridir. Allah adına hiçbir yetkiye sahip değildirler. Burada üzerinde durmak istediğimiz bir diğer konu, Allah'la kul arasında bir vasıta olmadıklarıdır. Onlar günahları affetmek, sevap vermek, ibadetleri kabul etmek gibi bir hakka sahip değildirler,[51]çünkü onlar da bu bakımdan bizler gibi birer insandır.

Dolayısıyla peygamberlerin diğer insanlardan farkı, onların Allah tarafından seçilmiş günahsız kullar olmalarıdır. Onların yaşadıkları asrın ve toplumun en

---

[48] KÖKTAŞ, M. E., **a.g.e.**, s.48.
[49] ATAY, H., **Kur'an'a Göre İman Esasları**, Ajans-Türk Matbaacılık, Ankara, t.s, s.70-71.
[50] AR, Y., **Kur'ân-ı Kerim'e Göre Dindarlık Modelleri** (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007, s.11.
[51]ATAY, H., **İslâm'ın İnanç Esasları,** AÜİF Yayınları, Ankara, 1992, s.190.

şereflileri oldukları hususunda bir ihtilaf söz konusu değildir.[52] Peygamberler Allah'ın koruması altında olmakla gerek sözlerinde gerekse fiillerinde görevlerine gölge düşürecek hallerden korunmaktadırlar. Öyle ki günaha meylettikleri ya da hata yaptıkları zaman kasıt dışı ve irade olmaksızın gerçekleşse bile Allah'ın takdiri ile uyarılmakta, kınanmakta derhal bu halden uzaklaştırılmaktadırlar. Bu nedenle ilâhî vahiye muhatap olan peygamber, günah kirlerinden ve her türlü şâibeden bu şekilde uzak tutulmaktadır.[53]

1.4.1.2. Mü'min Modeli

Ele alınış itibariyle bir tek ya da birden çok dindarlık tipinden söz edebiliriz. Dindarlık dediğimizde olgusal olarak kul olan mü'minlerden söz ediyorsak, Allah'a itaat ve itimat noktasında Kur'an'ın bildirdiği iki tip dindarlıktan söz etmek mümkündür:[54] Bunlardan birincisi, iman henüz kalplerine inmeyen yani içselleşmeyen fakat iman etmeye çalışan müslümanlar, ikincisi de ayetlerin kalplerinde parladığı mü'minlerdir.[55]

Birinci grup için inanılması zorunlu olan iman esaslarına inanma neticesinde gerçekleşen genel mânada müminler denilebilir ki; Kur'ân-ı Kerîm'de bütün iman edenleri içine alacak şekilde "Ey iman edenler!" hitabıyla ortaya konulmuştur. İkinci grup ise "Gerçek mü'minler şu kimselerdir ki; Allah hatırlatıldığı zaman kalpleri ürperir, kendilerine O'nun ayetleri okunduğu zaman imanları güçlenir ve daima Rablerine güvenirler."[56] âyetiyle zikredilen ideal mümindir ki bu da Kur'ân'da "gerçek müminler" şeklinde beyan edilmiştir.[57]

İdeal mümin modelinin özelliklerine Kur'ân'da birçok âyette rastlamaktayız. Bu âyetler genellikle müminin birden fazla özelliğine bir arada yer vermektedir. Kur'ân'da mümin kavramı çok açık izahlarla yer almaktadır. Kur'ân'da müminin tanımı, nasıl davranışlarda bulunduğu, neler yapması gerektiği, nasıl bir kişiliğinin olması gerektiğinden sıklıkla bahsedilir.[58] İdeal mümin modelinin en hususi

---

[52] ATAY, H. (1992), **a.g.e.**, s. 185.
[53] AR, Y., **a.g.e**., s.62.
[54] GÜVEN, H., **Depresyon ve Dindarlık İlişkisi ,**(Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008, s.26.
[55] İSLAMOĞLU, M., **Hayat Kitabı Kur'an, Gerekçeli Meal-Tefsir**, Hucurât Suresi 49/14, Düşün Yayıncılık, İstanbul, 2008, s.1030.
[56] İSLAMOĞLU, M., **a.g.e**., Enfâl 8/2, s. 307.
[57] AR, Y., **a.g.e**., s. 66.
[58] DUMLU, Ö., **Kur'ân'da Bazı Kavramlara Bakış**, Anadolu Yayınları, İzmir, 1999, s.127.

özelliğini zikreden âyette müminlerin, Allah anıldığı zaman yüreklerinin titrediği haber verilmekte, Allah'ın âyetlerini işittikleri zaman da imanlarının arttığından bahsedilmektedir. Bu özelliklere sahip olan müminler için âyetin devamında "İşte onlar gerçek müminlerdir" ifadesi yer almakta ve Allah'ın mükâfat olarak bu kullarına vereceği dereceler, bağışlanmalar ve rızıklar olduğu haber verilmektedir.[59]

"Kur'ân'da müminler sadece mümin ismi ile anılmamışlardır. Onlar, iman etmelerinin neticesinde mümin ismi ile şereflenirken, imanlarının gereklerini yerine getirdikleri için de farklı niteliklerle övülmüşlerdir. Bu nedenle Allah müminleri mümin isminin yanında müttaki, muhsin, sâlih ve sadık gibi özel vasıflarla da adlandırmıştır. İşte bu özel şahsiyetlerin her birinin kendine ait özellikleri mevcuttur."[60]

Müminleri dini kişilik olarak farklı kılan şey, başta inancın gücü olmak üzere dinin bilgi, ibadet(amel), tecrübe ve etki boyutlarıyla, doğuştan getirilen ve sonradan çevresel faktörlerin etkisiyle kazanılan kişilik özellikleridir.

1.4.2. Dinin Bireysel ve Toplumsal Görüntülerine Dayalı Tipolojiler

James'in Kurumsallaşmış ve Kişisel Dindarlık olarak, Weber'in ise Halk Dindarlığı ve Seçkinlerin dindarlığı şeklinde ortaya koydukları dindarlık tipolojileri, bireylerin kendi hallerinde yaşadıkları dini duygu ve tecrübelerini, toplum içinde yaşadıklarından ayırmış ve iki farklı dindarlık tipinden bahsetmişlerdir. James'in kişisel dindarlığına Weber, seçkinlerin dindarlığı; kurumsallaşmış dindarlık tipine de halkın dindarlığı demiştir.

James'e göre kurumsallaşmış dindarlık; törenlerde, ayinlerde, din adamlarının gerçekleştirdiği çeşitli dinî organizasyonlarda, kısaca dindarlığın pratik boyutlarında kendisini açıkça belli etmektedir. Bireysel dindarlıkta ise duygu ve tecrübe ön plana çıktığı için dinin içte yaşanması asıldır.[61] Weber ise **"**halk dindarlığı**"** ile "seçkinlerin dindarlığı"nı birbirinden ayırır. Ona göre günümüzde halkın yaşadığı dindarlık geleneksel dindarlıktır. Bundan tamamen farklı bir karakter arz eden üstat dindarlığı ise özellikle peygamberlerin, velilerin, azizlerin vs. yaşadığı dindarlık şekline karşılık gelmektedir.[62]

---

[59] İSLAMOĞLU, M., **a.g.e**., Enfâl 8/2-4, s. 307.
[60] AR, Y., **a.g.e.,** s.11.
[61] JAMES, W., **L'expérience religieuse: Essai de psychologie descriptive**, Félix Alcan, Paris, 1931, s. 25-27.
[62] YAPICI, A., **Ruh Sağlığı ve Din**, Karahan Yay., Adana, 2007, s. 27.

İslamî gelenekte de avâm, havas ve havassu'l-havasın dindarlığından bahsedilir. Yani;

1. Halkın dindarlığı
2. Seçkinlerin (âlimlerin) dindarlığı
3. İlim ve marifet sahibi kimselerin (ariflerin, velilerin) dindarlığı…

1.4.3. Dinsel Yaşayışın Sosyo-Kültürel Yapıda Kazandığı Anlam ve Muhtevaya Dayalı Tipolojiler

Dinsel yaşam bir yandan sosyo-kültürel yapıdan etkilenirken, bir yandan da sosyo-kültürel yapıyı etkileyerek, yani karşılıklı bir etkileşim süreci içinde farklı yapı ve görüntüler altında ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda Ortodoks ve heteredoks dindarlık tiplerinden bahsedilmektedir. Bu sınıflamaya göre Ortodoks dindarlık; dinî yaşantının kutsal kitaba ve din kurucusu ya da peygamberin açıklamalarına dayalı olarak şekillendiği sahih/doğru dindarlık biçimi olarak tanımlanabilir. Bunun karşısında yer alan dindarlık şekline ise sahih ve saf olmayan anlamında heteredoks adı verilmektedir. Bu ayrıma göre, Sünnî Müslümanlık Ortodoks, Alevî müslümanlık ise heteredoks kabul edilmektedir.[63]

Günay, Erzurum'da gerçekleştirdiği çalışmanın sonuçlarına dayanarak dört farklı dindarlık tipinden bahsetmektedir. Bunlar; a) kültürel yapı içerisinde geleneksel ve kalıplaşmış unsurların çoğunlukta olduğu geleneksel halk dindarlığı, b) İslam bilginlerince hurafe ve batıl inanç diye adlandırılan unsurlara yer verilmeyen seçkinlerin dindarlığı, c) dini sadece Allah ile kul arasında kutsal bir bağ olarak gören ve dinsel düşüncelerini günlük hayatına yansıtmayan kişilerin yaşadığı laik dindarlık, d) geleneksel dindarlık tipiyle laik tip arasında geçiş teşkil eden tranzisyonel dindarlıktır.[64]

1.4.4. Dinin İbadet Boyutu Üzerine Vurgu Yapan Tipolojiler

İbadet boyutunu dikkate alarak genel bir sınıflama yapacak olursak, iki tür dindarlıktan bahsedebiliriz: Birincisi, bireyin başta ibadetler olmak üzere inandığı dinin, kendisinden talep ettiği emir ve yasaklara uygun davrandığı dindarlık biçimidir. Bu durumu dinin yaşandığı dindarlık olarak değerlendirmek mümkündür.

---

[63] YAPICI, A., **a.g.e**., s. 29.

[64] GÜNAY, Ü., **Erzurum ve Çevre Köylerinde Dini Hayat**, Erzurum Kitaplığı, 1. Bsk., İstanbul, 1999, s.263-264.

İkincisi ise dinin söz konusu taleplerinin pek fazla dikkate alınmadığı, yani inancın davranışlara dönüşmediği dindarlıktır.[65]

Günay'ın, Müslüman Türk toplumu üzerinde gerçekleştirdiği çalışmasında tespit ettiği dindarlık tipleri de bu bağlamda değerlendirilebilir. Zira o, dinin emir ve yasaklarına bağlılık ve bunların hayata geçirilmesi ile ilgili olarak ortaya koyduğu sınıflamada "ateşli dindarlar, alaca dindarlar, mevsime göre dindarlar, beynamaz dindarlar ve ilgisiz dindarlar" olmak üzere beş temel tipten bahsetmektedir. *Ateşli dindarlar,* dini inançlara tam bir teslimiyetle bağlı olup dini pratikleri düzenli olarak yerine getirmektedirler. *Alaca dindarlar*ın yaşayışlarında, dini inançlar ve gereklere saygı ve içten bağlılık görülmekle birlikte, dini pratiklere bağlılıklarında düzensizlik görülmektedir. *Mevsime göre dindarlar*; dini inançlara az çok saygılı olmakla birlikte, dini pratiklere yalnızca kolektif dindarlığın doruk noktasına eriştiği alanlarda ilgi gösterirler. Dini pratiklerin yaşantıda çok daha az yer tuttuğu *beynamaz* tipler ise dine çok az ilgi gösterirler. Ve son olarak *ilgisiz* olarak adlandırılanlar genelde dinle alakalı değillerdir.[66]

Taplamacıoğlu da 5 tipolojiden bahsetmektedir. Ona göre, Gayr-ı amil dindarlar, namaz ve oruç gibi ibadetleri yerine getirmezler. İdare-i maslahatçılar, yaşadıkları toplumun ve ortamın fertlerine bağlı olarak ibadet eder ya da etmezler. Amil dindarlar, dini bütün olarak da adlandırılan, dini ödevlerini yerine getiren ve dürüst bir hayat yaşayan, işinde gücünde dindarlardır. Sofular, dünyevi görevleri kapsayıcı bir şekilde ibadet ederlerken softa olarak adlandırılan son grup, insanlığın kötüye gittiğini abartılı bir şekilde düşünüp her yeniliği reddetme eğiliminde fakat topluma karşı zararsızdırlar.[67]

1.4.5. Kişilikle Kurulan İlişkiye Dayalı Tipolojiler

Allport'un iç güdümlü-dış güdümlü dindarlık tanımlaması, kişilikle kurulan ilişkiye dayalı tipolojiler içinde en kabul göreni ve bilinenidir.

İç güdümlü dindarlar için din, benliğin hizmetinde olması sebebiyle dıştan gelen bir değer olmayıp, daha çok kişiyi bütünüyle aşan, İlahi Varlığın iradesine uygun olarak kişiyi değişime zorlayan, içten doğma bir değerdir. Dış güdümlü

---

[65] GÜVEN, H., **a.g.e.**, s.29.
[66] GÜNAY, Ü., **a.g.e.**, s. 260-262.
[67] TAPLAMACIOĞLU, M., "Yaşlara Göre Dini Yaşayısın Şiddet ve Kesafeti", **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S. 10-11, 1962-1963, Ankara, s. 145.

dindarlar ise dini kendi kişisel gayeleri için kullanma eğilimindedirler. Bunlar dinden faydalanırken öncekiler dini yasarlar. İç güdümlü dindarlar dini içselleştirerek birinci planda olan inançlarını hayatlarının her alanıyla uyumlu hale getirerek bir anlam ve bütünlük sağlarlar. Dış güdümlü dindarlar ise kendilerine hizmet ettiği yerde dini birinci planda tutarken, kişisel menfaatlerine uymadığını düşündükleri yerde dini geri plana iterler.[68]

Allen'in dindarlık ayrımı da bu kategoride değerlendirilebilir. "Allen dindarlığı tahkiki (committed) ve taklidi (consensual) olmak üzere ikiye ayırmıştır. Tahkiki dindarlık, günlük hayattaki faaliyet ve davranışları yönlendirebilecek şekilde dini inanç ve değerlerin içselleştirilerek yaşandığı bir dindarlıktır. Taklidi dindarlık ise, bireyin dini inanç ve değerlerini içselleştiremediği için, günlük hayatında dinin amaç olmaktan çok araç durumunda olduğu dindarlıktır."[69]

1.5. Dini Tutum

Herhangi bir objeye veya duruma önceden tespit edilmiş belirli bir şekilde reaksiyonda bulunmak[70] olarak tanımlayabileceğimiz tutum, din psikologları tarafından değişik şekillerde tanımlanmıştır. Yapılan tanımlara bakıldığında dört özelliğin öne çıktığı görülmektedir. Kağıtçıbaşı, bu dört özelliği şöyle ifade etmektedir:[71]

- Tutum her şeyden önce bir bireye aittir. Ancak, örneklem surveyi gibi yöntemler kullanılarak çok sayıda bireyin tutumları ölçüldüğünde grup tutumlarından söz edilebilir.
- Tutum, gözlenebilen ortaya konan bir davranış değil, davranışa hazırlayıcı bir eylemdir. Gözle görülmez; fakat gözle görülebilen bazı davranışlara yol açtığından, bu davranışların gözlenmesi sonucu, bu tutumun varolduğu öne sürülebilir.
- Tutum psikolojik bir obje ile ilgilidir. Psikolojik obje, birey için bir anlam taşıyan, bireyin farkında olduğu herhangi bir obje demektir.

---

[68] HÖKELEKLİ, H., **Din Psikolojisi**, TDV Yay., 4. bsk., Ankara, 2001, s. 76-77.
[69] YILDIZ, M., **Dini Hayat ile Ölüm Kaygısı Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma,** Dokuz Eylül Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İzmir, 1998, s.8.
[70] CERTEL, H., **Din Psikolojisi**, Andaç Yayınları, Ankara, 2003, s. 142.
[71] KAĞITÇIBAŞI, Ç., **Yeni İnsan ve İnsanlar-Sosyal Psikolojiye Giriş**, Evrim Yayınevi, İstanbul, 1999, s. 101-102.

- Bir tutumun meydana getirdiği sadece bir davranış eğilimi ya da sadece bir duygu değil, düşünce, duygu, davranış eğilimi bütünleşmesidir.

Bir başka tanıma göre ise, "Tutumlar oldukça organize olmuş uzun süreli duygu, inanç ve davranış eğilimleridir."[72] Burada ise tutumların uzun süreli olduğu vurgulanmaktadır.

Tutumların kaynağı, davranışa etkisi ve zaman içinde değişimi, sosyal psikologların ilgisini sürekli çekmiştir.[73] Bu anlamda tutumların kaynaklarından birisi de dindir. Burada "dinî tutum" kavramı şöyle tanımlanabilir; " Dinî tutum, kişinin dinle ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını belirleme tarzıdır."[74] Dinin, tutumlara ve dolayısıyla davranışa etkisi göz önüne alındığında, bireylerin dini tutumlarının hayatlarını belli ölçülerde etkilediği, yaşantılarına yön verdiği söylenebilir. Dindarlığı oluşturan birçok özellik yanında, kişilerin inandıkları dinin felsefesine göre düşünce, duygu ve davranış geliştirmeleri de dinî tutumların oluşmasını sağlayacaktır. Sonuç olarak dinî tutumların, evlilik, eş seçimi ve aile üzerinde de etkileri dikkatle incelenmelidir.

2. EŞ SEÇİMİ-EVLİLİK ve AİLE

İnsan sosyal bir varlıktır. En temel ihtiyaçlarından biri diğer insanlarla bir arada yaşamaktır. Bireyler, duygularını sosyal ilişki halindeyken fark ederler. Değişik davranış biçimlerini, yaşadıkları olaylara uygun birer tepki olarak geliştirirler. Bireyler yalnız yaşamaya değil, bir topluluk içinde diğer insanlarla ilişki içinde bulunmaya göre kurgulanmış varlıklardır. Karşı cinsle olan ilişkileri de diğer insanlarla olan ilişkilerinde olduğu gibi bir ihtiyaçtır.[75]

Evlilik kararı öncesinde kendi özelliklerinin farkında olan kişi, öncelikle kendisi için nelerin vazgeçilmez olduğunu ve evleneceği kişide neleri aradığını çok iyi bilmeli ve ardından karşısındaki kişinin bu özelliklere ne ölçüde sahip olduğunu

---

[72] BARON, R.A. ve Byrne, D., **Social Psychology**, Underslanding Human İnteraction, Boston, 1977, s. 95.
[73] CÜCELOĞLU, D., **İnsan ve İnsanlar**, Remzi Kitabevi, 14. Basım, İstanbul, 2005, s. 521.
[74] CERTEL, H., **a.g.e**., s. 145.
[75] ÇAPLI, O., **Evlenmeye Hazır mısınız?,** Bilgi Yayınevi, Ankara, 1992, s. 8.

çok iyi değerlendirmelidir. En son olarak eş seçimi ile ilgili kararını vermelidir. Çünkü bu karar, hayattaki en önemli kararlardan birisi, belki de en önemlisidir.[76]

Evlilik kararı aşamasındaki genç bireylerin kendilerinden yaşça çok küçük veya çok büyük bireylere göre gösterdikleri farklı özellikler bulunmaktadır. Bu özellikleri "gençlik" sınıflaması altında kısaca ifade etmeye çalışacağız.

2.1. GENÇLİK

Temelde biyolojik bir kavram olarak nitelendirilebilecek "gençlik" kavramı değişik bilim dallarınca ekonomik, toplumsal, psikolojik ve kültürel açılardan geniş boyutlarda değerlendirilmektedir. Ortak bir tanıma varılmamış olmasına karşılık, tanımlama ve açıklamalarda biyolojik özellikler ve yaş gruplamaları dışında, psikolojik ve sosyolojik yönleri de dikkate alınmaktadır. Bu nedenle gençlik kavramı tanımlarında psikolojik, sosyolojik, biyolojik ve kültürel özellikler dikkate alınmaktadır.[77]

Gençlik, çocuklukla erişkinlik arasında yer alan, gelişme, ruhsal olgunlaşma ve yaşama hazırlık dönemidir. 12-21 yaşlarını kapsayan ve ilk ergenlik belirtileriyle başlayan gençlik çağı, büyümenin durmasına kadar sürer. Ergenlikle başlayan hızlı büyüme gençlik çağının sonunda bedensel, cinsel ve ruhsal olgunlukla biter. Genellikle 12-15 yaş arası, ergenlik gelişmesini içine alan dönem ilk gençlik dönemi, 15-21 yaş arası asıl gençlik dönemi, 21-25 yaş arası da uzamış gençlik olarak tanımlanır.[78]

Yaşa ve biyolojik büyümeye göre yapılan gençlik sınıflamalarının yanı sıra genel bir gençlik tanımı ve gençlik kesimlerine ilişkin sınıflandırmalardan da bahsetmek gerekmektedir.

2.1.1. Gençlik Tanımları

Gençlik, her toplumda üzerinde çok konuşulan, sorunları tartışılan, üzerinde araştırmalar yapılan bir kavram olmasına rağmen, tanımlanması her topluma göre değişen bir yapıya sahiptir. Yapılan tanımlara bakıldığında ortak bazı niteliklerin yanı sıra farklılıklara da rastlanmaktadır.

---

[76]ŞENEL, G. H., **Eş Seçimi Kararı. Evlilik Okulu**, Yavuzer H. (Ed.), Remzi Yayınevi, İstanbul, 2004, s. 65.

[77]CEYLAN, F. G., **Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçimindeki Tercih ve Beklentileri,** Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas, 1994, s. 1.

[78] YÖRÜKOĞLU, A., **Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunları,** 5. Baskı, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1988, s. 3.

Gökçe'ye göre, genç, geniş bir hayal gücüne sahip olan, cesaretin çekingenliğe ve macera isteğinin rahatlık duygusuna üstün geldiği insandır. Atabek'e göre gençlik biyolojik, ekonomik, sosyolojik öğelerle tanımlanan bir durumu belirtmez. Gençlik bir durumdan çok bir süreçtir. Gençlik çağı bedensel değişme ve gelişmeyle başlar. Bunu ruhsal değişme ve gelişme izler. Gençlik çağı, geçmiş çocukluk çağının bedensel ve ruhsal özellikleri, bilgi, deney ve yaşantı birikimiyle insan yaşamının gelecek, erişkinlik, olgunluk çağlarını etkiler.[79]

Birleşmiş Milletler Örgütü'nün tanımına göre "genç, 15 ile 25 yaşları arasında, öğrenim gören, hayatını kazanmak için çalışmayan ve ayrı bir konutu bulunmayan kişidir."[80] UNESCO, gençlik çağı olarak 12–24 yaş dilimlerini kabul etmiştir.[81] Beş yıllık kalkınma planları ise gençliği 12–24, 25 yaş dilimleri arasındaki nüfus olarak ele almıştır.[82]

Bu geniş kapsamlı tanımlara karşın yine de evrensel bir gençlik tanımı yoktur. Çünkü genç kavramı her ülkede, her kıtada farklı ortalama yaşa, kültürel etkenlere ve yasal uygulamalara tabidir. Bu durumda her toplumun genç olarak kabul ettiği kişilerin tümüne gençlik adını vermek gerekecektir.[83]

Ayrı dünya görüşleri, değerleri ve amaçları olan gençlik, bir ulusun varlığının temel taşı, dinamik gücü ve geleceğinin güvencesidir.[84] Gencin kişiliğini değerlendirmek, duygu, düşünce, tutum ve davranışlarını anlamak, ancak onların içinde yaşadıkları ya da içinden çıktıkları çevreyi tanımak ve bu çevre içinde özdeşleşme, özerklik, sorumluluk kavramlarının ne biçimde geliştiğini bilmekle olur.[85]

Gelişim psikolojisi açısından konuya bakıldığında bahsettiğimiz gençlik dönemi son ergenlik veya gençlik olarak tanımlanmaktadır. “Bu çağda artık genç, tam olarak gençliğini hisseder, sosyal planda da kendine düşen görevleri kabullenir,

---

[79] CEYLAN, F. G., **a.g.t**., s. 1.
[80] YÖRÜKOĞLU, A., **a.g.e.**, s.3.
[81] KÖKNEL,Ö., **İnsanı Anlamak,** Altın Kitaplar Yayınevi, 3. Basım, İstanbul,1986, s.311.
[82] KÖKNEL;Ö., **Cumhuriyet Gençliği ve Sorunları,** Cem Yayınevi., 3.Basım, İstanbul, 1981, s. 17.
[83] KOCACIK, F., "Toplumsal Bir Olgu Olarak Gençlik", **Sosyal Bilimler Dergisi,** Sayı 4, C.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, Sivas, 1985, s. 42.
[84] YÖRÜKOĞLU, A., **Gençliğin Eğitimi,** Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2.Baskı, Ankara, 1987, s. 1.
[85]CEYLAN, F. G., **a.g.t**., s. 2.

rollerinin hakkını vermeye çalışır. Toplum da onun şahsiyetine saygı duyar, değer verir ve böylece sosyal çevrede kişi, itibar kazanarak yer edinir."[86]

Gençlik kavramını diğer bireylerden ayrı tutmamıza neden olan özellikleri yanında, gençliğin kendi içlerinde farklılaşan yanlarının da olduğu unutulmamalıdır. Her genç diğeriyle aynı değildir. Okuyanın çalışandan, sağlıklı olanın hasta olandan, içerisinde yaşadığı aile, arkadaş grubu, çevre ve ekonomik birçok nedene bağlı olarak farklı olduğu yanlar mevcuttur. Bu nedenle gençlik kesimleri hakkında kısa da olsa bir bilgilendirme yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

2.1.2. Gençlik Kesimleri

Bir toplumun "gençlik" tanımı içindeki nüfusunun homojen bir yapı gösterdiğini söylemek imkânsızdır. Şöyle ki; Türkiye'de gençlik olarak ele aldığımız 15–24 yaş grubu içinde önemli yapısal ve fonksiyonel farklılıklar görülür. Bir bölümü okurken diğer bir bölümü okumuyor. Bir bölümü çalışırken diğer bir bölümü çalışmıyor ya da çalışamıyor. Bu nedenle bu yapısal özelliklerden hareketle gençleri alt ayrımlar içinde ele alabiliriz.[87]

Toplumsal bir olgu olarak gençlik toplumsal yapının sorunlarından etkilenir. Gençliğin sorunlarının kökeni yaşadığı çevrenin, ekonomik, sosyal, kültürel yapısı içinde yer alır. Bu nedenle gençliğin sorunlarını anlamak ve değerlendirmek için toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel nitelikleri incelenmelidir.[88]

Gençlik toplumsal yapı içinde birçok kesimi içermektedir. Toplumda gençlik kesimlerini ayırarak belirtmek, biçimsel bir ayrım yapmak anlatım kolaylığı açısından yararlıdır. Gençlik içinde bulunduğu kesimlere göre şöyle sınıflanabilir:[89]

a) Okuyan Gençlik (Öğrenci gençlik)
   - Orta öğrenim gençliği
   - Yüksek öğrenim (Üniversite) gençliği

b) Okumayan gençlik (Okul dışı gençlik)
   - Kırsal alan gençliği

---

[86] ŞENTÜRK, H., **Din Psikolojisi**, Tuğra Ofset, Isparta, 2008, 95.
[87] CEYLAN, F. G., **a.g.t**., s. 3.
[88] KOCACIK, F., "Üniversite Gençliği: C.Ü. Öğrencilerinin Sorunları Üzerine Uygulamalı Bir Araştırma", **C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi,** Sayı 9, C.Ü. Yayınları, Sivas, 1987, s. 7.
[89] KOCACIK, F., **a.g.e.**, s. 44.

- Çalışan gençlik
- İşsiz gençlik
- Kent gençliği
- Gecekondu gençliği
- Asker gençlik
- Hükümlü ve tutuklu gençlik
- Bedensel ve zihinsel özrü olan gençlik
- Yurt dışındaki gençlik

Bizim çalışmamıza konu olan, üzerinde araştırma yaptığımız gençlik kesimi "Üniversite Gençliği"dir. Üniversite gençliğinin sosyo-ekonomik durumu, içinde yaşadığı akademik ve sivil hayat, yaşam tarzı, düşünce biçimi ve diğer birçok özellik dindarlık ve eş seçimi tercihlerini de etkilemektedir.

2.1.3. Üniversite Gençliği

Ülkemizde gençlik deyince akla hep öğrenci gençlik gelir. Bunlardan yüksek öğrenim gençliği, eğitim sistemimizin en üst kademesi olan üniversitelerde öğrenim gören bireyleri ifade etmektedir. Ayrıca, diğer gençlik kesimlerinden farklı bir konumda olan gençliktir. En azından eğitim düzeyi yüksek, yaşam standartları daha sosyal, ülke sorunları konusunda daha duyarlı ve bilinçli bir kesimdir.[90]

Gerek yaşam standartlarının farklılığı gerekse bilinç düzeylerindeki farklılık bakımından diğer gençlerden ayrılan üniversite gençliği, eş seçimi kriterleri ve dindarlık düzeyleri ile incelemeye değer bir sosyal kesimdir. Üniversite gibi eğitim kurumlarının ana işlevi olan meslek edindirme dışında yardımcı işlevleri de bulunmaktadır. Bu işlevlerden birisi de eş seçimidir. Üniversite öğrencileri, üniversiteye geldikleri ilk yıllardan mezun olana kadar sosyalleşmelerindeki farklılaşmayla birlikte eş seçimine dönük fikirlerinin de geliştiği bir dönemden geçerler. Evliliği düşünen ve hayal eden bu gençlik, çevresindeki arkadaşlarından -aradığı kriterlere uygunluğuna göre- birisini kendisine eş adayı seçebilir. Karşılıklı ilişkilerin ilerlemesiyle bu birliktelik genel olarak evlilik ile sonuçlanmaktadır. Gerek üniversite gençliği gerekse diğer gençlik kesimleri, eş seçimi tercihlerinde farklı

[90]CEYLAN, F. G., **a.g.t**., s. 4.

değer ve tutumlara sahiptir. Bu hususu eş seçimine dair genel bir bilgiden sonra eş seçimi sırasında göz önünde bulundurulması gereken şartlar başlığı altında inceleyeceğiz. Üniversite gençliğinin eş seçimi kriterlerini, bulguları değerlendirdiğimiz son bölümde ele alacağız. Ancak araştırmanın teorik çerçevesi içinde İslam dininin eş seçimi sırasında göz önünde bulundurulması gereken şartları nasıl sıraladığını belirtmek gerekmektedir.

2.2. EŞ SEÇİMİ

İnsanoğlu yaşamı boyunca mutluluğu aramakta ve sosyal, psikolojik, ekonomik, siyasi ve dini birçok alanda mutluluğa giden yolu aramaktadır. Evlilik de insanı mutlu eden, kurumların arasında yer almaktadır. Tabii hayatının büyük bölümünü birlikte, mutlu bir şekilde geçirebilmek için doğru eş seçiminde bulunmak önemlidir. Aksi taktirde mutluluk arayışları yerini mutsuzluktan kurtulma çabalarına bırakır ki toplumlarda bunun örneklerine bağlı olarak boşanma vakıaları çoğalmaktadır. Araştırmamızda, toplumumuzun son yıllarda sıkça karşılaştığı boşanma olgusuna dair bilgiler de verilecek, bunun nedenleri üzerinde durulurken, dindarlığın eş seçimi yanında boşanma fikrine dair etkileri de incelenecektir.

Evlilikte mutluluk, eş seçiminin iyi yapılmasına bağlıdır. Eş seçiminin başarıyla gerçekleşebilmesi için kişinin evlilikten beklentisini, amacını çok iyi saptaması, beklenti düzeyinin gerçekçi olup olmadığını belirlemesi gerekir. Ortak yönleri çok olan kişilerin evliliklerinde başarı şansları yüksek olacaktır. Ancak karşı cinsten birbirine tam olarak benzeyen iki kişi bulmak ve bunların her yönüyle uyumlu ve dengeli ilişkiler içinde yaşamalarını beklemek pek gerçekçi olmamak demektir. Bu nedenle evlilik, ilişkinin dayandığı benzer gereksinimler ve karşıt ya da tamamlayıcı gereksinimleri doyuracak nitelikte olmalıdır. Eş seçme konusunda iki farklı görüş vardır:[91]

Homogami: Bu görüşe göre evlenecek kişilerin ortak yönlerinin çok olması evlilikte başarı şansını arttırmaktadır. Böyle evliliklerde ekonomi, din, ırk, eğitim, yaş, sosyal değerler açısından önemli ölçüde yakınlıklar ve benzerlikler olduğundan anlaşmazlıklar ve çatışma konuları daha az olmaktadır. Ayrıca bu tür evliliklerde çıkabilecek sorunlara çözüm bulmak daha kolay olmaktadır.

---

[91]BİLEN, M., **Ailede, Kurumlarda ve Toplumda Sağlıklı İnsan İlişkileri,** Geliştirilmiş 3. Baskı, Teknik Basım Sanayi Matbaası, Ankara, 1983, s. 36.

Heterogami: Bu görüş ise eş seçiminde zıt özelliklerin geçerli olduğunu ileri sürmektedir.

Şenel, eş seçiminin insan yaşantısındaki en önemli kararlardan biri olduğunu ve bireyin geri kalan yaşamını, vereceği bu kararla birlikte birçok yönden olumlu veya olumsuz yönde etkileyebileceğini ifade etmektedir. Evlilik ilişkisi, insanın yaşam süresinin yarıdan fazlasını, hatta bazen üçte ikisine ulaşan bir süreyi kapsayabildiğinden dolayı, eş seçimi kararı önemli ve bir o kadar da zor ve karmaşık bir süreçtir. Bu kararla birlikte kişi, bundan sonraki yaşamını kiminle sürdüreceğine, kiminle birlikte yol alıp, gelişip değişeceğine, nasıl bir yaşam sürdüreceğine ve hatta kimden çocuk sahibi olup, kiminle birlikte çocuk yetiştireceğine karar vermiş olmaktadır.[92]

Üniversite gençliği üzerinde yapılan araştırmalar, karşı cins arkadaşlığının eş seçimini büyük bir oranda etkilediği yönünde sonuç vermiştir. Buradaki etki kız ve erkeklerin çeşitli yönleri ile birbirlerini tanımalarından kaynaklanmaktadır. Bireyler karşı cinsle olan arkadaşlıkları sırasında ileride kuracakları ailede karşılaşabilecekleri olası problemlerin bir kısmını yaşamakta ve iki cins birbirlerini tanıma yönündeki olumlu ve olumsuz yaşantılar kazanmaktadır. Bunun sonucunda çiftler kazandığı deneyim ve geliştirdiği ölçütlere göre eş seçimi yapmaktadır. Eş seçiminden önceki arkadaşlık dönemi özenle sürdürülmesi ve iyi değerlendirilmesi gereken bir dönemdir. Eş seçmeyi ve evlilik kararına ulaşmayı kolaylaştıran bu sürecin en önde gelen yararı, bireylerin hem kendilerini hem de başkalarını tanımalarını sağlamasıdır.[93]

2.2.1. Eş Seçimi Sırasında Göz Önünde Bulundurulacak Şartlar

Mutlu ve meşru hayat, sevinç ve kederi paylaşmak ve en önemlisi neslin devamını sağlamak için insanın tek başına yaşaması mümkün değildir. Tüm bu faktörler insanı kendine uygun eş seçmesine zorlamaktadır. Ayrıca evlilik sonucu doğacak çocukları da dikkate almak gerekmektedir. Nitekim zevce olarak alınacak

---

[92]TURAN, Ö., **Boşanmış Ailede Yetişen Gençlerin Evlilikten Beklentileri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2004.

[93]ÖZABACI, N., **Evlilik Öncesi İlişkiler. Evlilik Okulu**, Yavuzer, H. (Ed.), Remzi Yayınevi, İstanbul, 2004, s. 50.

kadında aranacak şartların hemen hemen hepsi, ondan doğan çocuğun karakter ve terbiyesi endişesini gütmelidir.[94]

İslam dini eş seçerken dikkat edilecek bazı hususları sıralamış ve önceliğin hangi hususa verildiğini açıkça belirtmiştir. Mutlu ve huzurlu bir evin anahtarı bu hususları dikkate alan her çifte bir anlamda teslim edilmektedir.

2.2.1.1. Diyânet

Eş seçerken dikkat edilecek hususların en önemlisi diyânettir. Dindar, itaatkâr, dürüst bir eş mutlu aile kurmak için kaçınılmazdır. Nitekim Allah-u Teâla Kuran-ı Kerim'de imanlı bir cariyenin hoşa giden hür müşrik kadından daha hayırlı olduğunu, mümin bir kölenin de mümin olmayan hoşa giden hür bir erkekten daha hayırlı olduğunu[95] buyurmuş, ayrıca iyi kadınların itâatkar olduklarını[96] bildirmiştir. Hz. Peygamber de öncelikle diyânetin aranmasına önem verilmesini tavsiye etmiş, mal, soy ve güzelliğin arka planda kalması gerektiğini söylemiştir.[97]

2.2.1.2. Asâlet

Bu mevzuda diğer bir önemli vasıf asâlet ve ahlak güzelliğidir. Kişinin dinine bağlı olarak gelişen ahlakı, güzel geçim ve mutlu hayat için önemli şartlardan birisidir. Hz. Peygamber evlilikte göz önüne alınacak şartlar arasına ahlakı ve asâleti de koymuş[98], böyle vasfa sahip olanlarla evlenmeyi tavsiye etmiştir. Bu sebepledir ki, Hz. Peygamber Fâtıma bint Kays'ı, ahlakı güzel olması sebebiyle Üsame b. Zeyd'le evlendirmiştir.[99]

Bireyin kişiliğinin, özellikle mizaç, yetenekler, zeka, bedensel yapı özelliklerinin (boy, güzellik, ten rengi gibi…) azımsanamayacak kadar büyük bölümünün ebeveynden yani soydan gelmesi, asaletin asıl önemini de beraberinde getirmektedir. Yoksa herkes Adem ile Havva'nın torunu olarak bizce asil kabul edilmelidir. Ayrıca birey çok büyük ölçüde ailesinin ürünüdür. Onun yetişip gelişmesinde en önemli etken aile yani soydur.

---

[94]CANAN, İ., **Hz. Peygamberin Sünnetinde Terbiye**, TDV., İstanbul, 1982. s 57.
[95]El-Bakara, 2/221.
[96]En-Nisa, 4/34.
[97]Buhârî, "Nikâh", s. 15; Müslim, "Nikâh", s. 54, Rada, s. 53; Tirmizî, "Nikâh", s. 4; İbn Mâce, "Nikâh", s. 6; Nesâî, "Nikâh", s. 10; Dârimî, "Nikâh", s. 4; Beyhakî, **Es-Sünenu'l-kübrâ**, VII, s. 80.
[98] İbn Mâce, "Nikâh", s. 46.
[99] Müslim, "Talak", s. 6; İbn Mâce, "Nikâh", 10.

2.2.1.3. Velûd (Doğurganlık)

Eş seçiminde, yukarıda zikri geçtiği gibi, en önemli vasfın dindarlık olması ile beraber, önemli vasıflardan biri de doğurganlıktır. Tenasülün(neslin devamının), evliliğin gâyelerinden biri olması sebebiyle kısır olmayan bir kadınla evlilik arzu edilmiştir.[100] İslâm'ın evlenmedeki esas gayesinin insan neslinin devam ettirilerek beşeriyete ve İslam'a hayırlı evlatlar yetiştirmek olduğu, hadisi şeriflerle de vurgulanmaktadır. Hadislerde, kocalarını çok seven, çok doğuran, kadınlarla evlenmeye tevsik edilmiş[101], doğuran siyah kadının, doğurmayan güzel kadından daha hayırlı olduğu[102] bildirilerek, İslâm'ın çoğalmaya verdiği ehemmiyete bâriz bir şekilde işaret edilmiştir.

2.2.1.4. Vedûd (Sevgi)

Evlenilecek kadın "dindar" vasfına sahipse, dikkate alınacak bir diğer vasıf kadının vedûd, yani kocasını çok seven birisi olmasıdır. Kadının velûd olması ile beraber, vedûd olması da önemlidir. Eğer kadın velûd olur fakat vedûd olmazsa kocası tarafından sevilmez. Ailevî ahenk ve huzur kadının kocası tarafından sevilmesi ile mümkündür. Bu ise öncelikle kadının vedûd olmasına bağlıdır.[103]

Hz. Peygamber de vedûd kadınlarla evlenmeyi tavsiye etmiş ve "vedûd ve velûd kadınlarla evlenin" buyurmuştur.[104]

Tabii burada şunu da ifade etmek gerekir; geçmişte eş seçiminin yalnız erkeklere hatta onların ebeveynlerine ait bir hak iken, günümüzde ise eş seçimi denilince kadın ve erkek her iki cinsiyet için geçerli olan bir seçimden bahsedilmektedir.

2.2.1.5. Bekâret

Eş seçiminde önemli vasıflardan biri de kadının bakire olmasıdır. Nitekim Hz. Peygamber bakire olanlarla evlenmeyi tavsiye etmiş, bunun sebebini de onların

---

[100] Bu şart, yalnız kadın için değil, evlenilecek erkek için de geçerlidir. Fıtrî olarak annelik güdüsüyle dünyaya gelen hiçbir kadın, çocuk sahibi olamadığı bir erkekle evli olmaktan mutlu olamaz. Evlilikte ise esas olan iki tarafın mutluluğudur.

[101] Nesâî, "Nikâh", s. 11.

[102] Abdurrezzâk, **el-Musannef**, VI, s. 161; Taberânî, **el-Mu'cemu'l-kebîr**, XIX, s. 416; Heysemî, **Mecmeu'z-zevâid**, IV, s. 258; Ali el-Müttakî, **Kenzu'l-ümmâl**, XVI, s. 274, 292.

[103] Canan, **Kütübi SitteTercümesi**, XV, s. 511.

[104] Ebû Dâvûd, "Nikâh", s. 4; Nesâî, "Nikâh", s. 11; Ebû Avâne, **Müsned,** III, s. 13; Beyhakî, **Es-Sünenü'l-kübrâ**., VII, s. 81; Heysemî, **a. g. e**., IV, s. 258.

ağızlarının daha tatlı[105], rahimlerinin daha pak olması[106] ve daha az mala razı olmalarına bağlamıştır.[107] Yine ashaptan birisi dul bir kadınla evlendiğinde, bakire birisinin eş olarak alınmasını daha uygun gördüğünü bildirmiştir.[108] Fakat bu, dul kadınlarla asla evlenilmeyeceği manasına da gelmemektedir. Çünkü Hz. Peygamber, eşi Hz. Hatice, dul bir kadın olmasına rağmen onunla evlenmiştir.

Hz. Peygamber, bu tür konuları erkeklerle konuştuğu için konuyla ilgili tavsiyeler erkeklere yöneliktir. Ama bu konuları, her iki cins için anlamak gerekir.

2.2.1.6. Güzellik

Her ne kadar ahlak güzelliği daha önemliyse de fiziki güzelliği veya yakışıklılığı tamamen göz ardı edemeyiz. İnsanın manevi duygular yanında mutlaka maddi duyguları da tatmin olmalıdır. Evlenilecek kişinin boyu, kilosu, göz ve saç rengi, bakışı, gülüşü mutlaka önemlidir. Kuşkusuz güzellik, herkesin üstünde birleştiği bir özellik değildir. Size güzel olan başkasına göre güzel olmayabilir. Sizin pek beğenmediğinize bir başkası hayran olabilir. Bunun için "güzellik seven kişinin gözündedir" denmiştir. Önemli olan birisinin güzelliğine herkesin ittifak etmesi değil, kişinin kendisinin beğenmesidir.[109]

Kuran-ı Kerim'de hoşa giden kadınlarla evlenilmesi tavsiye edilmiştir.[110] Hz. Peygamber kadında aranacak vasıflar arasında güzelliği de zikretmiştir.[111] Fakat Resûlullah (SAV) Efendimiz, bu konudaki tavsiyelerinde daima ruh güzelliğini maddi güzelliğe tercih etmişlerdir. Birincisi devamlıdır, pörsümez. Öbürü fânidir, solar, biter. Nice güzeller vardır ki ruhları kaba olduğundan insanı mutlu edemezler. Nitekim Hz. Peygamber'in şu tavsiyesi de bunu açıkça belirtmektedir; "Kadınları yalnız güzellikleri için nikâh etmeyin, muhtemeldir ki güzellikleri onları ahlâken

---

[105] Burada, ağızlarının daha tatlı ifadesi, bakire kızların güzel konuştukları veya eşlerine karşı daha saygılı olmaları gibi şerh edilmiştir. Bkz: Sindî, **Şerhu Süneni İbn Mâce**, I, s. 573.

[106] Burada, erkeklerin daha önce evlilik yaşamış olan kadınlarla birlikte olmaları halinde, kadınların önceki eşleriyle yaşadıkları ilişkiyi zihinlerinde büyütüp problem edebilecekleri ve kıskançlık duygularının depreşme ihtimali üzerine evlilikte tatsızlıkların yaşanabileceği söylenmelidir. Tabii bu durum sadece erkekler için değil, kadınlar için de söz konusudur.

[107] İbn Mâce, "Nikâh", s. 7; Begavî, **Mesâbîhu's-sünne**, II, s. 402.

[108] Buhârî, "Büyu", s. 34, "İstigrâz", s. 18, "Nafakât", s. 12; Müslim, "Rada", s. 54, 58; İbn Mâce, "Nikâh", s. 7; Nesâî, "Nikâh", s. 7.

[109] TOKPINAR, C., **Geçlik ve Aşk**, Nesil Yayınları, İstanbul, 2002, s. 116-117.

[110] en-Nisa, 4/3.

[111] Buhârî, "Nikâh", s. 15; Müslim, "Nikâh", s. 13, "Rada", s. 53; Tirmizî, "Nikâh", s. 4; İbn Mâce, "Nikâh", s. 6; Nesâî, "Nikâh", s. 10; Dârimî, "Nikâh", s, 4.

alçaltır."[112] Tabii burada bizim anlamamız gereken, her iki cinsiyet için de bu durum geçerlidir.

Günümüzde fiziksel çekicilik (güzellik, yakışıklılık) aileler ve gençler için oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Bu özellik, eş seçiminde bazen tek belirleyici faktör olabilmektedir.

2.2.1.7. Zenginlik

Zenginlik, mal, mülk de evlenirken aranacak vasıflardandır.[113] Fakat bu, İslâm âlimlerince en önemli vasıflardan sayılmamıştır. Hatta bazen koca tarafından evlenilecek kadının malının sorulması mekruh kabul edilmiş, bu tarz yapılan evliliklerin uygun olmadığı belirtilmiştir.[114]

Hz. Peygamber de bir Hadis-i Şeriflerinde evlenecek eşin yalnız fiziksel görünümü için nikâh edilemeyeceğini ifade ettikten sonra, "Onlarla mallarının hatırı için de evlenmeyin, belki malları kendilerini azdırır. Kadınlarla dindarlıkları için evlenin. Muhakkak ki yırtık elbiseli, siyah, fakat dindar bir kadın daha kıymetlidir."[115] buyurmaktadır.

2.2.1.8. Kefâet

Sözlükte "eşitlik, denklik, benzerlik ve yeterlik" anlamına gelen kefâet, bir fıkıh terimi olarak evlenecek eşler arasında belli hususlarda denkliğin bulunmasını, daha çok da evlenecek eşlerden erkeğin kadına denkliğini ifade eder. Denk olan erkeğe küfüv denir. Kur'an'da evlilik birliğinin sağlam temeller üzerine kuruluşu ve sağlıklı işleyişini hedef alan bir dizi tedbir ve öğüt yer alırsa da kefâet konusu geçmez. Hadislerde ise konu, hukukî bir şart ve gereklilik olmaktan çok eşler arası uyumu ve ailenin devamlılığını sağlayıcı bir tavsiye ya da sosyal realitenin ifadesi olarak zikredilir. Hukukî bir kurum olarak kefaet, evliliklerde kadın tarafının haklarını koruyucu bir şart olarak gündeme getirilir. Bunun için de esas itibariyle erkeğin belli hususlarda kadına denk olması, erkeğin evleneceği kadından bu yönlerden daha aşağı bir durumda olmaması gerekir. Erkeğin kadından daha iyi bir seviyede bulunması ise kadının lehine bir durum olup denkliğe aykırı sayılmaz.[116]

---

[112] TOPALOĞLU, B., **İslâmda Kadın**, Yağmur Yayınları, İstanbul, 1970, s.46.
[113]Buhârî, "Nikâh", s. 15; Müslim, "Nikâh", s. 13.
[114]Gazzâlî, **İhya**, III, s. 498.
[115] İBNU'L-HUMAM, K., **Fethu'l-Kadîr**, C.2, yy., Mısır, 1356, s.343.
[116] Türkiye Diyanet Vakfı, **İslam Ansiklopedisi**, C.25, TDV Yay., Ankara, 2002, s. 166-167.

2.2.2. Eş Seçimi Kuramları

Psikanalitik kuramın kurucusu Freud, eş seçmeyi çocukların, karşı cins ebeveyne karşı hissettikleri yakınlık ve hayranlığa bağlamakta, bilinçdışı karmaşık süreçler yoluyla kızların babalarının, erkeklerin annelerinin özelliklerini taşıyan eşleri seçtiklerini belirtmektedir.[117]

Bilen[118], eş seçme de aranan özellikleri ortak özellikler kuramı ve zıt özellikler kuramına göre açıklamaktadır:

2.2.2.1. Ortak Özellikler Kuramı

Eş seçmede "ortak özellikler" kuramına göre; evlenecek kişiler, benzer özelliklerinin fazla olduğu kişilerle evlendiklerinde daha iyi geçim olanağı bulacaklarına inanırlar. Bu kurama göre evlenecek bireylerin, ekonomik durumu, dini inançları, eğitim düzeyleri, aile yapıları gibi özelliklerinin benzer olması onların evliliklerindeki mutluluğu ve uyumu artıracaktır.

2.2.2.2. Zıt Özellikler Kuramı

Zıt özellikler kuramına göre; birbirinden farklı özelliklere sahip olan çiftlerin hayatlarında farklı paylaşımlar yaşanacak ve kişisel özelliklerdeki bu farklılıklar evliliklerine olumlu bir çeşitlilik olarak yansıyacaktır.

Lauer ve Warren, iyi bir evlilikte, eşler arasında benzerlikler olmasının çok önemli olduğunu belirtmektedir. Bunu Warren şu şekilde açıklamaktadır. "Her ne kadar farklılık çekici olarak algılansa da, çiftler arasındaki benzerlikler bankadaki paraları gibi, farklılıklar ise borçları gibidir." Warren ayrıca eşlerin, aralarındaki farklılıklarla baş etmeye çalışırken, evliliklerini geliştirmek için gereken enerjilerini harcamış olacaklarına inanmaktadır. Eşlerin sahip olacakları ortak hayat görüşü ve hedeflerin benzer olması da çiftin beraberliğindeki uyum ve mutluluğu olumlu yönde etkileyecektir.[119]

2.2.3. Nişanlılık

Evlilikte nişanlılık süreci en çekici, en hoş dönemlerden biridir. Çünkü insanın kendisini kendisinden çok düşünen birisinin olması hoş bir duygudur. Bu dönemde,

---

[117] ÖZGÜVEN, İ. E., **Evlilik ve Aile Terapisi,** PDREM Yayınları, Ankara, 2000, s. 12.
[118] BİLEN, M., **a.g.e.**, s. 55.
[119] ŞEN, B., **Evlenmek Üzere Başvuruda Bulunan Bir Grup Nişanlı Çiftin Evlilik ve "Evlilik Öncesi Çift Eğitimi"ne İlişkin Bilgi, Görüş ve Değerlendirmeleri**, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2009, s. 9-10.

iki tarafta da kuvvetli bir çekim oluşur ve taraflar birbirlerini düşünmeye, birbirleri için kafa yormaya başlarlar. Ancak nişanlılık, evlilik hazırlıklarının getirdiği stres ve gençlerin birbirlerinin gerçek kişiliklerini tanımaya başlamaları nedeniyle, çoğu zaman bazı problemlerin yaşandığı bir dönemdir. Bilindiği gibi, kültürümüzde nikâhtan önce evlenecek kişilerin ilişkisi söz ve nişanla toplum nazarında resmiyet kazanır. Bu iki dönem, aynı zamanda evlenecek kişiler için bir geçiş ve uyum dönemidir. Evlilikte ortaya çıkabilecek muhtemel problemlerin anlaşılması ve bunların aşılıp aşılamayacağının değerlendirilmesi bu dönemlere denk gelir. Özellikle nişanlılık, evlilik kararlarının doğru olup olmadığının test edildiği bir dönemdir. Nişanlanan kişiler, evleneceklerini hem topluma hem de kendilerine ilan eder ve evlilikten önce doğru karar alıp almadıklarını sorgularlar.[120]

Eş seçme sürecinde tarafların birbirlerini tanıması ve yasal boyutu da bulunması yönünden "nişanlılık" dönemi önemli bir aşamadır. Türk Medeni Kanunu nişanlanmanın amacını, "nişanlanma, evlenme sözü ile olur" şeklinde belirtmiştir. Nişanlılık, evlenmek için ciddi ve samimi bir karara ulaşıldığının çevreye duyurulması, evlenmeye karar veren kız ve erkeğin evliliklerinin ne dereceye kadar uygun olduğunun son bir kez daha sınanması ve evlilik için planlar yapılmasını sağlayan bir dönemdir.[121]

Nişanlılık döneminin yasal ve toplumsal yönden olan işlevi gençlerin oldukça serbest olarak bir araya gelmelerini kolaylaştırmaktadır. Nişanlılık döneminde amaç, çiftin birbirlerini mümkün olabildiğince objektif olarak değerlendirmelerini sağlamak, güçlü ve zayıf yönlerinin evlilik ilişkisini ne şekilde etkileyebileceğini incelemek ve buna göre evliliği "gerçekleştirmeleri" ya da "vazgeçmeleri" konusunda bir karara ulaştırmaktır. Bu dönem nişanlı kız ve erkeğe aldıkları kararı yeniden değerlendirme ve işlerliğini sınama olanağı vermektedir. Yasada "evlenmeye hazırlık" olarak kabul edilen nişanlanma döneminde, tarafların birbirlerine karşı iyi davranmaları, kusurlu bir davranış içine girmemeleri, çok dikkatli ve bilinçli hareket etmeleri istenmektedir. Evliliğin sağlam temellere oturtulması ve sonradan büyük sorunların çıkmaması için, çiftlerin evlilik öncesi birbirlerine karşı samimi ve dürüst olmaları, evlilik öncesinde, ilerde evliliği

[120] TARHAN, N., **Evlilik Psikolojisi**, Timaş Yayınları, İstanbul, 2009, s.41-42.
[121] ÖZGÜVEN, İ. E., **a.g.e.**, s. 14.

etkileyebileceği düşünülen durumların birbirlerine açıklanması gerekir. Arkadaşlık ve nişanlılık döneminde, çiftler, doğuştan gelen kusurlar, genel sağlık durumu ve hastalıkları, önceki evlilikler, tutukluluk gibi yasal durumlar, sorumlu olduğu borçlar ve yükümlülükler, ailesine ve yakınlarına yapmak zorunda olduğu ekonomik, sağlık ve bakım yönlerinden olan yardımlar ve bunun gibi özel konuları birbirlerine mutlaka söylemelidir.[122]

2.3. EVLİLİK

Türkçe sözlükte erkekle kadının, aile kurmak için kanuna uygun şekilde birleşmeleri[123] şeklinde tanımlanan evlilik, ıstılah olarak, "Bir kadınla, bir erkeğin, töreler ve kanunlar uyarınca, her türlü hayat şartları içinde sürekli bir birlik vücuda getirmek üzere birleşmesi"[124] veya "tam ve sürekli bir hayat ortaklığı meydana getirmek üzere, karşı cinsten iki kişinin, hukuk nizamınca geçerli kabul edilen bir şekilde birleşmeleri"[125]demektir.

Sözlük anlamına dayalı olarak aslında evliliğin amacına dönük bir tanımlama da yapılabilir. Çünkü karşı cinsten iki kişinin evlilik için belli kurallar silsilesi dâhilinde bir araya gelmiş olmasının belli bir amacı olmalıdır.

Evliliğin amacı, kadın ile erkeğin tam bir yaşam ortaklığına erişmesini sağlamaktır. Buna göre, evlilik sadece bir erkekle kadının meydana getirdiği alelade bir birlik değildir. Aksine evlilik, insanların yaşamları boyunca kurdukları en önemli sözleşmenin ürünü olan bir kurumdur ki bu sözleşmenin sonucunda toplumun temel taşı olarak nitelendirilen aile doğmuş olmaktadır.[126]

Bu amaç etrafında evliliğin değişik tanımları yapılmıştır. Bu tanımlara yer verdikten sonra evliliğin aile kurumu bağlamında öneminden bahsedilecektir. Evliliğin önemi ve insanı evliliğe iten nedenler daha sonra ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

---

[122] ŞEN, B., **a.g.e.**, s. 11.
[123] EREN, H., **Türkçe Sözlük**, I-II, T D K., Ankara, 1988, s. 479.
[124] Türk Ansiklopedisi, I-XXXIII, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, 1968, s. 33.
[125]CİN, H., **İslâm ve Osmanlı Hukukunda Evlenme**, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Konya, 1988, s. 26.
[126]TAŞBAŞ, M. B., **Evlenmenin Şartları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2010, s.1.

2.3.1. Evlilik Tanımları

Geçtan'a göre evlilik; "mutluluğu ve sıkıntılarıyla birlikte, insanların büyük bir çoğunluğu için ulaşılmak istenen normal bir amaçtır."[127]

"Evlilik karşılıklı bir dayanışma, toplumsal onaylamayla gerçekleşmiş bir sözleşme ve tüm toplumsal yasaklamalar dışında tutulan cinsel gereksinmelerin karşılıklı olarak doyuma ulaştırıldığı bir kaynaşmadır" diyen Özuğurlu'ya göre evlilik aynı zamanda "özel bir iletişim sistemidir."[128]

Gökçe'ye göre evlilik; toplum tarafından onanan kadın ve erkek, ya da kadınlar ve erkekler arasında yaratılan bir ilişki türünü karakterize etmektedir. Böylece evlilik kadın ve erkek arasında gelenek ve göreneğe bağlı olarak şekillenen bir anlaşma özelliği taşımaktadır.[129]

Güvenç'e göre evlilik, bir sosyal yapı içinde mevcut normlara uygun bir şekilde, örf veya medeni hukuk açısından, meşru bir bağın kurularak, aile kurumunun o topluluk tarafından kabulünü sağlayan bir olgu olarak kabul edilmektedir. Ayrıca evlilik doğuma izin veren bir geçiştir.[130]

2.3.2. Evliliğin Önemi

Aile, cemiyetin temel taşını ve esasını oluşturmakta, aynı zamanda üyelerinin barınma ve bakım gibi fizikî, sevgi ve şefkat gibi hissî, öğrenme gibi sosyal ihtiyaçlarını karşılamaktadır.[131] Bu önemli müessesenin sağlam olması, cemiyetin sağlam olması demektir. Sağlam bir aile temeli üzerinde yükselen cemiyetler daima bir ilerleme, bir canlılık içinde olurlar. Devleti de ayakta tutan aile olduğu gibi, devletin çöküşü de ailede başlayan bozukluklar sebebiyledir. Bu kadar önemli olan aile müessesesi evlenme ile kurulur. İki karşı cinsin, hayatlarını birleştirerek meydana getirdiği evlilik, aile müessesesinin temelini oluşturarak çoğalma yoluyla neslin devamını sağlar. Evlilik, kişinin kendisini ve eşini harama düşmekten korur, yok olmaktan kurtarır.[132]

---

[127]GEÇTAN, E., **Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar**, 3. Baskı, Maya Yayıncılık, Ankara, 1984, s. 90.
[128]ÖZUĞURLU, K., **Evlilik Raporu,** 3. Basım, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1990, s. 65.
[129]GÖKÇE, B., "Evlilik Kurumuna Sosyolojik Bir Yaklaşım", **H.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 1, H.Ü. Yayınları, Ankara,1978, s. 7.
[130]GÜVENÇ, B., **İnsan ve Kültür,** Geliştirilmiş 4. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1984, s. 275.
[131] BİREKUL, M. F., Mehmet Yılmaz, **Peygamber Günlerinde Sosyal Hayat ve Aile**, Yediveren, Konya, 2001, s. 104.
[132] AHMEDOV., R., **Sünnette Evlenme ve Evlendirmeler**, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2006, s. 2.

Ayrıca evliliğin fizyolojik ve ruhî faydaları da göz ardı edilmemelidir. Evlilik sonucu fizyolojik ve ruhî yararlarla beraber kadın erkek kendi eksikliklerini tamamlamakta, yani aile kurmakla bir bütün haline gelmektedirler. Genel olarak bu bütünlük tarihte var olagelmiştir. Nitekim, İslamî literatürde ilk insanlar olan Hz. Âdem ve Havva ilk aileyi oluşturmuşlardır.[133]

2.3.3. İnsanı Evliliğe Yönelten Nedenler

Bazıları hiç evlenmese, bazıları çok kısa bir süre evlilik hayatı denese, bazıları evliliğe başlangıçta karşıt bir tutum takınsa ve birçoğu evlilikte aradığını bulamasa da evlilik hâlâ popüler bir kurumdur. Evliliğin sevgi ve aşka dayanan ve bireylerin tamamen özgür seçimleri olduğu ideallerinin gerçek olmasını arzu etmekle beraber, geçmişte olduğu gibi günümüzde de insanların, evlenmeleri gerektiğini düşünmelerine yol açan daha gerçekçi nedenler vardır. Kadınlar da erkekler de kendilerine özgü nedenler, düşünceler ya da birtakım hesaplar sonucu evlilik yaşamından bir şeyler bekledikleri, bir şeyler umdukları için evlenmeye karar vermektedirler. Böylece evlilik yaşamından beklenilenler, evliliğin amacı insandan insana değişmektedir.[134]

İnsanlar seçtikleri eşle evlenme sebeplerini açıklayabilseler bile, niçin evlenmek zorunda olduklarını pek izah edemezler. Zira pek çok insan âşık olduğu kişiyle evlenmediği gibi, çokları ciddi ve hakiki bir aşk hikâyesi olmadan evlenirler. Evlenmelerin birçoğunda ana etken aşk olmadığına göre bunun dışında birçok sebep rol oynar. Bunlar sosyal, ailevi ve duygusal mahiyettedir. Mesela, ailevi bağlantıların rolü, ekonomik emniyet duygusu ve ihtiyacı, evlilik merasiminin etkisi gibi… Yani evlenmenin tabiatın bir kanunu olması dışında sebeplerin bir kısmı cinsel ve biyolojik, bir kısmı sosyal ve affektif, bir kısmı da ekonomik mahiyettedir.[135]

---

[133] En-Nisa, 4/1; el-A'raf, 7/189.
[134] CEYLAN, F. G., **a.g.t**., s. 18-19.
[135] ADASAL, R., **Cinsiyet Aşk Evlilik,** Turhan Kitabevi, Ankara, 1963, s. 398-404.

2.3.4. Evlenmenin Gaye ve Faydaları

2.3.4.1. İhtiyac-ı Garîziyenin (Cinsellik İhtiyacının) Giderilmesi

Vücut yapısı müsait her erkek ve kadının biri birine karşı ilgi duymaları tabiidir. Kadın, erkek için, erkek de kadın için birer nimet ve aynı zamanda da Kur'an-ı Kerim'in de belirttiği gibi birbirilerine örtüdürler.[136] Çünkü aileyi meydana getiren karı-koca, bir taraftan elbise gibi biri birine sarılır, diğer taraftan elbisenin ayıpları örtmesi, soğuk ve sıcaktan koruması gibi her biri, diğerinin halini gizleyip örter, namusunu muhafaza edip, günahlardan korur.[137]

Bu manada ihtiyac-ı garîziyenin giderilmesi İslamî evlilikte ehemmiyetli gayelerden birisidir. Çünkü evlenirken şeytanın şerrinden ve vesvesesinden uzak kalınır, gayri meşru yaşantının önüne set çekilir, böylece en büyük günahlardan olan zinanın cemiyet içinde vuku bulmasının önü kesilmiş olur. Sağlam bir cemiyet düzenlemeyi ve meşru, aynı zamanda da mutlu bir hayat kurmayı hedefleyen İslâm dini, çok çirkin ve kötü bir yol olan zinaya yaklaşmamak ve ondan uzak durmak[138], harama bakmamak ve ırzlarını korumak[139] gibi emir ve yasaklarla beraber, haramlardan kaçınmak ve iffeti muhafaza etmek için, bilhassa gençlere hitaben insanları evlenmeye teşvik etmiş, buna gücü yetmeyenlerin de oruç tutmasını önermiştir.[140]

2.3.4.2. Neslin Devamını Sağlama

Evliliğin en büyük gayesi, dünyanın imarını ve cemiyetin intizamını ayakta tutmak için insan neslini devam ettirmektir.[141] Kur'an-ı Kerim'de; "Allah size, kendinizden eşler var etti, eşlerinizden de sizin için oğullar ve torunlar yarattı ve sizi güzel şeylerle rızıklandırdı"[142] buyrularak, bu gayenin tabii ve makbul olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, bir başka ayet-i kerimede de kadınların, erkekler için evlat yetiştirme tarlası olduğu ifade edilmiştir.[143]

---

[136] El-Bakara, 2/187.
[137] ELMALILI, M. Hamdi Yazır, **Hak Dini Kuran Dili**, I-X, İstanbul, ts., s. 14.
[138] El-İsra, 17/32.
[139] En-Nûr, 24/30,31.
[140] Buhârî, **a.g.e**., "Nikâh",s. 2, 3; Müslim, **a.g.e**., "Nikâh", s. 1.
[141] AHMEDOV., R, **a.g.t**., s. 31.
[142] En-Nahl, 16/72.
[143] El-Bakara, 2/223.

2.3.4.3. Ünsiyet

Evliliğin bir diğer gayesi de eşler arasında ünsiyetin meydana gelmesidir. Kuran-ı Kerim'de, insanların huzur içinde yaşamaları için kendi cinslerinden eşler yaratılıp, aralarında sevgi ve merhamet var edildiği[144] buyrulmuş, Allah'ın, insanı bir tek candan yarattığı, ondan da yanında huzur bulması için eşini yarattığı bildirilmiştir.[145]

İnsan yalnız kaldığında teselli bulamadığı, kalbini ve duygularını tatmin edemediği için de huzur içinde yaşayamaz. Aslında insanın fıtri yaratılışı da onu, kendisiyle sevinç ve kederini paylaşacağı, bağlanma ve güven ihtiyacına cevap verecek bir hayat arkadaşı bulmaya sevk eder. Çünkü sevinç paylaştıkça artar, keder ise azalır. Bunun için de evlendiklerinde bir elmanın iki yarısı gibi olan karı-koca biri birilerinde teselli bulur, huzur içinde hayatlarını devam ettirirler.[146]

2.3.4.4. Dinî noksanları tamamlama

Evlilik, aynı zamanda bir ibadettir. Allah'ın rızası için evlenerek aile kuran kimseler ibadetlerinde daha çok sevap kazanırlar. Nitekim evli bir kimsenin kılacağı iki rekât namazın, bekâr birisinin kılacağı namazdan kat-kat üstün olduğu, Allah'ın bir kimseye iyi bir aile nasip ettiğinde, o kimseye dininin yarısını tamamlamaya yardım etmiş olduğu, geri kalan yarısının da Allah'tan korkmakla tamamlanacağı zikredilmiştir.[147] Yani evlilik, İslam'ın öngördüğü dindarlık modelini gerçekleştirmede mümine destek veren tamamlayıcı bir unsur olarak da dinî bakımdan ayrı bir önem arz etmektedir.

2.3.4.5. Rızkın artması

İslâm'da fakirlik sebebiyle evlenmemek tasvip edilmemiş, Allah'ın, yoksul olup da evlenenleri kendi lütfu ile zenginleştireceğine[148] vurgu yapılmıştır. Ayrıca, peygamberimiz de, geldiklerinde geçinecek mal ile beraber geldikleri için kadınlarla evlenmeye tevsik etmiştir.[149]

---

[144] Er-Rûm, 30/21.
[145] El-A'raf, 7/189.
[146] AHMEDOV., R, **a.g.t**., s. 31-32.
[147] AHMEDOV., R, **a.g.t**., s. 32.
[148] En-Nûr, 24/32.
[149] İBN EBÎ ŞEYBE, **el-Musannef fi'l-ahâdis ve'l-âsar**, nşr, (Kemal Yusuf Hût), I-VII, Dâru't-Tâc, Beyrut, 1989, s. 133.

Evlilik her ne kadar özellikle gösterişe kaçan harcamalarla, evlenecek çiftlere altından kalkılamaz mali yükler getiriyorsa da İslamî değerlere göre yapılacak mütevazı evlilikler, eşlerin ekonomik imkânlarını, iş güçlerini bir araya getirmeleriyle birlikte sorumluluk duygularının gelişmesini de sağlayarak pekâlâ ekonomik güçlenmeyi, dinî tabirle rızık genişlemesini de beraberinde getirebilir. Bu, evliliğin ne ölçüde dinî değerlere uygun olduğu ile ilgili bir durumdur.

2.3.5. Evlenme Biçimleri

Her toplum, aileye kurumsal bir değer kazandırmak amacıyla evlenmeyi kendine özgü çeşitli normlarla çerçevelemiştir. Bu normlar, örf ve adetler ile törenler aracılığıyla fonksiyonel bir nitelik kazanır. Böylece evlenme yaşı, evlenmenin yapılış biçimi, ev düzeninin nasıl kurulacağı, hediye türü, miktarı ve sunuş biçimi, evlilerin ikamet yeri, birbirlerine ve yakınlarına karşı tutum ve davranışları, evlenmenin zamana göre niteliği ve boşanma koşulları açık bir biçimde belirlenmiş olur.[150]

Evlenme biçimlerinin ayırt edilmesinde farklı ölçütler kullanılmaktadır. Genel olarak aile ve evlilik biçimleri beş temel kategoride ele alınmaktadır. Bunlar:[151]

- Eş sayısı
- Grup ilişkileri
- Çiftlerin yerleşim yeri
- Otorite ilişkileri
- Soy ve şecere ilişkileri şeklinde sınıflandırılmaktadır.

2.4. AİLE

İnsanoğlu tarihin başlangıcından beri sürekli olarak birlikte yaşama, beraber olma içgüdüsünü taşımıştır. Bu içgüdü, yardımlaşma, dayanışma ve güvenliği sağlama ihtiyacının bir sonucudur.[152] Toplumun temel yapıtaşı olan ailenin ortaya çıkmasındaki en önemli etkenlerden biri, işte bu içgüdüdür. Aile adı verilen ve toplumu oluşturan bu küçük sosyal ünitelerin bir araya gelmesiyle de milletler ve devletler ortaya çıkmaktadır.[153]

---

[150] TOLON, 1975, s. 214.
[151] ÖZKALP, 1990, s. 111.
[152] TAŞBAŞ. M, B., **a.g.e**., s.1.
[153]TAŞBAŞ. M, B., **a.g.e**., s.1.

Aile, çocuğun içinde doğduğu, hayata adım attığı tabiî bir grup, bir sosyal çevredir. Burada çocuğun her türlü ihtiyacı karşılanacak; yarının yetişkininin şahsiyetini temellendirecek olan eğitim ve kültür burada verilecektir.[154]

Bir başka açıdan aile, insanoğlunun dünyaya gözünü açtığı anda kendisini içinde bulduğu ve ilişkiye geçtiği ilk toplumsal birimdir. İnsanlar yaşamlarını bu birlik içinde başlatır ve sürdürürler. Ancak belirli bir süre sonra, mahalle, semt, okul, köy, kasaba, şehir, ülke gibi gittikçe genişleyen çevrelerle tanışırlar. Fakat değişik kapsamdaki bu çok çeşitli topluluklar içinde en önemlisi ailedir. Çünkü kişi aile içinde nasıl eğitilip yönlendirilirse, genellikle yaşamı boyunca bu eğitim ve yönlendirmenin etkisinde kalır, ona göre yaşar ve davranır.[155]

2.4.1. Aile Tanımları

Evlilik denilince akla ilk gelen "aile" kavramıdır. Fakat aile, evlilik müessesesinden farklı olarak birbirleri ile daha geniş etkileşim içindedir. Evlilik, karşı cinsten iki kişi arasında meydana geldiği halde, aile müessesesi, üyelerinin sayı bakımından daha çok kişi arasında gerçekleşebilir. O halde aile kavramı daha kapsamlıdır. Aile, akrabalık ilişkisiyle birbirlerine bağlanan fertlerin bir araya getirdiği cemiyettir.[156] Fakat cemiyetin en küçük ve en temel sosyal sistemi olan aile kavramının, tüm insan cemiyetleri için geçerli bir tarifini yapmak mümkün olmamaktadır. Çünkü insan cemiyetleri farklı olduğu için, aile kavramının anlaşılması da farklıdır. Bu sebeple aile kavramı ile ilgili, ailenin bir yönünü ele alan veya mensup olduğu cemiyetin sosyal hayatına uygun çeşitli tanımlar yapılmıştır. Ailenin ne olduğu mevzûunda farklı yaklaşımlar olmakla beraber, tanımların hepsi ailenin önemi ve cemiyetin en küçük birimini oluşturması noktasında birleşirler.[157]

Fitzpatrick ve Badzinski, aileyi "kan bağı ile yapılanmış ve temel işlevi yeni doğan çocukları beslemek ve toplumsallaştırmak olan küçük bir sosyal grup"[158] olarak tanımlamıştır.

---

[154] ŞENTÜRK, H., 2008, **a.g.e.**, s. 67.
[155] TAŞBAŞ. M, B., **a.g.e**., s.2.
[156] AYDIN, M. A., "Aile", **DİA**, II, s. 196.
[157] BİREKUL, M. F., **a.g.e**., s. 103.
[158] FITZPATRICK, M.A., D.M.BADZINSKI, "All in The Family: Interpersonal Communication in Kin Relationships", M.L. Knapp (Ed**.)**, **Handbook of Interpersonal Communication**, Beverly Hills, 1985, CA: Sage.

2.4.2. Ailenin Görevleri

Aile, en eski toplumlardan günümüze, modern sanayi toplumlarına kadar tüm toplumlarda çeşitli görevler yüklenmiş, sosyal bir kurumdur. Eski toplumlarda aile, bu görevlerin tamamını kendisi yerine getirirken, günümüz sanayi toplumlarında aile fonksiyonlarının bir kısmını toplumun diğer sosyal kurumlarına ve bürokratik örgütlerine bırakmıştır. Eski toplumlarda aile, "büyük ölçüde üyelerinin ihtiyaçlarını temin eden, kendine yetecek kadar üretim yapan sosyal bir kurumdur". Ailenin bütün üyeleri ev eşyaları yapmak, barınak inşa etmek, avcılık yapmak ve yiyecek yetiştirmek için işbirliği yapardı. Oysaki modern karmaşık toplumlarda aile daha çok uzmanlaşmış, farklılaşmış ve fonksiyonları azalmıştır. Okullar ve öğretmenler büyük ölçüde formal eğitimden, din adamları dini pratiklerden, yönetim ve polis ise sosyal kontrolden sorumludur. Bununla birlikte modern ailenin çocuklarını sosyalleştirme, cinsel ilişkileri düzenleme, ekonomik işbirliği gibi fonksiyonları halen devam etmektedir.[159]

İnsan toplumlarında rastlanan en geleneksel sosyal kurum olan aile, her ne kadar çağımız toplumlarında oluşan yapısal ve fonksiyonel değişikliklere uğramakta ise de toplumun en küçük birimi olarak önemini sürdürmektedir.[160] Önemini sürdürmesinin yegâne sebebi de devam etmekte olan işlevlerinin hala sosyo-psikolojik açıdan birey ve toplum için devam ediyor olmasıdır.

Ailenin temel işlevleri genel olarak dört başlık altında irdelenmektedir. Sibel ve İbrahim Armağan[161], Özer Ozankaya[162] ve Birsen Gökçe[163]ye göre bu işlevler, şöyle kategorize edilmiştir:

a. Cinsel davranışların düzenlenmesi, neslin devamı

b. Çocukların bakımı ve sosyalleşmesi

c. Kadın ve erkeğin ekonomik işbirliğinin sağlanması

d. Birincil küme doyumlarının sağlanması

---

[159] MERTER, F., **1950-1988 Yılları Arasında Köy Ailesinde Meydana Gelen Değişmeler (Malatya Örneği)**, A.A.K. Yayınları, Ankara, 1990, s. 20.

[160] ŞAHİNKAYA, R., **Cumhuriyet, Köye, Köylü Kadına ve Türk Ailesine Neler Getirdi?**, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Ankara, 1983, s. 73.

[161] ARMAĞAN, S. ve İbrahim Armağan, **Toplumbilim**, Barış Yayınları, İzmir, 1988, s. 135.

[162] OZANKAYA, Ö., **Toplumbilim**, 6. Basım, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1986, s. 241.

[163] GÖKÇE, B., "Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme", **Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**, Cilt 8, Sayı 1-2, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1976, s. 56.

Murdock'a göre çekirdek aile insan hayatı için temel önemi olan dört işlevi yerine getirmektedir:[164]

a. Cinsel İlişkileri Düzenleme: Çekirdek aile, insanda en güçlü dürtülerden biri olan ve bilinen bütün toplumlarda belli birtakım koşullara bağlanan seks ilişkilerinin düzenlendiği ve tatmin edildiği bir yerdir.

b. Ekonomik Dayanışma: Erkek ve kadının biyolojik farklılıkları eşleri farklı işler yapmaya yöneltmektedir. Eşlerin birbirlerine sundukları hizmetler onları birbirlerine bağlı kılmakta ve aralarındaki dayanışmayı arttırmaktadır. Ayrıca çocukların da yaşlarıyla artan katkıları olmaktadır.

c. Üreme. Küçük ailenin önemli fonksiyonlarından biri topluma yeni çocuklar vermektir. Bazı toplumlarda özellikle kadının çocuğunun olmaması önemli bir boşanma sebebi bile olmaktadır.

d. Toplumsallaşma. Ailenin önemli bir fonksiyonu da çocukları yetiştirmek ve içinde yaşadıkları topluma uygun hale getirmektir.

Ogborn'un büyük ailenin görevleri konusunda klasik sayılabilecek sınıflamasına göre ise:[165]

a. Biyolojik Görev. Bu görevle neslin devamı sağlanmaktadır.

b. Ekonomik Görev. Aile üyelerinin gereksinimleri aile içinde karşılanmaya çalışılır. Ekonomik bir işbölümü vardır. Gelir aile reisinde toplanır.

c. *Koruyuculuk.* Aileye dıştan gelecek maddi ve manevi zararlara karşı aile üyelerinin korunmasıdır.

d. Psikolojik Görev. Aile, üyelerinin birbirlerine karşı duygusal bir bağ geliştirmelerini sağlar.

e. Eğitim. Her türlü eğitim aile içinde verilir. Belirli bir meslek dalı için gerekli hazırlık ve eğitim aile içinde yapılarak çocuk o alanda yetiştirilir. Güleç'e göre aile, üyelerinin kişisel yetenek ve dürtülerini gerçekleştirmesinin olanaklarını araştırır ve bunlara destek olur.[166] (1993:153).

f. Dini Görev. Dini bilgiler vermek, üyelerinin ibadet ve dinsel pratiklerini organize etmek aile büyüklerinin görevidir.

---

[164] ÖZKALP, E., **Sosyolojiye Giriş**, Genişletilmiş 4. Baskı, Eskişehir Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1990, s. 102.
[165] ÖZKALP, E., **a.g.e.**, s. 101.
[166] GÜLEÇ, C., **Psikoterapiler**, Hekimler Yayın Birliği, Ankara, 1993, s. 153.

g. Boş Zamanlarını Değerlendirme Görevi. Aile, üyelerinin boş zamanlarını değerlendirmekle ve üyelerini eğlendirmekle görevlidir.

h. Prestij Sağlama. Büyük aile, üyelerinin toplum içindeki statüsünü belirler.

2.4.3. Boşanma

"Boşanma, taraflardan birinin veya her ikisinin iradesi ile toplumda geçerli olan örf ve adetlere (veya hukuka) göre evlilik birliğinin sona erdirilmesidir"[167]

"Boşanma bir toplumun gözünde evli bir çiftin beraberliğinin bozulması, yani eşlerin birbirlerine karşı hak ve görevlerinin son bulması demektir"[168]

"Bağların oldukça kesin olarak kopması olup, başarı sağlayamamış olmanın doğurduğu çeşitli üzüntüler ve pişmanlıkların duyulduğu bir durumdur."[169]

Yukarıdaki tanımlarda da belirtildiği gibi boşanma psikolojik, ekonomik, hukuki ve sosyal değişimleri içeren çok boyutlu bir olgudur. Ve ancak yasalarla belirlenen nedenlerle gerçekleşebilir. Eşlerin yaşam boyu birlikte olma inancı ve isteği ile kurulan bu birlik, çeşitli nedenlerle sona erebilmektedir. Eşlerden birinin ölümü gibi doğal nedenlerin dışında; zina, öldürmeye kalkışma ve kötü davranma, suç ve onur kırıcı yaşantı, terk, akıl hastalığı, geçimsizlik ve uyumsuzluk gibi medeni kanunda da yer alan boşanma nedenleri bu birliği sona erdirebilir.[170]

Daha önce de belirtildiği gibi boşanma her iki eşin istediği bir durum dahi olsa, bireylerin yaşamında psikolojik, ekonomik, hukuki, sosyal alanlarda birtakım olumsuz değişiklikler yaratacaktır. Bu nedenle daha baştan birtakım koşullar dikkate alınarak boşanma oranları düşürülebilir.[171] Bilen'e göre bunların başında eş seçiminin iyi yapılmış olması gelir. Eğer eş yeterince nesnel ölçütlerle incelenerek seçilmişse, evliliğin yaşama şansı yüksek olabilir. Arkadaşlık ve nişanlılık dönemlerinde kişilerin, evli çift için aranan uygunluk ölçütü açısından değerlendirilmeleri ve yeterince ortak yönleri olup olmadığının araştırılması evliliği sağlam bir temele dayandırabilmektedir. Kişilerin başarılı bir evlilik kurabilmeleri, her şeyden önce, onların evliliğe hazırlayıcı nitelikte bir eğitimden geçmelerine bağlıdır. Eğitim

---

[167] TOLON, B., **Toplumbilimlerine Giriş**, Savaş Yayınları, Ankara, 1975, s. 217.
[168] ESERPERK, A., **Sosyal Kontrol, Sapma ve Sosyal Değişme**, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara, 1979, s. 119.
[169] ŞAHİNKAYA, R., **Psikososyal Yönleriyle Aile**, 3. Basım, Kardeş Basımevi, Ankara, 1979, s. 210.
[170] CEYLAN, F.C., **a.g.t**., s. 35-36.
[171] CEYLAN, F.C., **a.g.t**., s. 38.

hizmetlerini sağlamlaştırarak ve kişilere bireysel yardım götüren bazı danışma hizmetleri kurarak, evlilikle ilgili, sorunları çözmekte evlenecek ya da evli çifte yardım edilebilir. Böylece evlilik ilişkileri oldukça bilinçli yürüyebilir, aksadığı yerde düzeltme olanağı sağlanabilir. Boşanma oranı düşer ve ilişkiler sağlığa kavuşturulur.[172]

[172] BİLEN, M., **a.g.e.**, s. 201.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

1. Araştırmanın Problemleri

Din, insan yaşamında daima önemini korumuş bir olgudur. İnsanın karşılaştığı birtakım problemlerde kendisinden üstün bir varlığa yönelerek sığınması, kişinin güven ve huzur içinde olma isteğiyle yakından ilişkilidir. Sosyal yaşamın içinde bulunan her birey, bir dine inansın ya da inanmasın, din kurumunun etkisi altındadır. Bireyler dinden farklı derecelerde etkilenir ve istifade ederler. Din ile bireyde ve toplumda oluşan dindarlık, yaşamın değişik noktalarında diğer kurumlar ile etkileşim halindedir. Şüphesiz ki bu kurumlardan birisi de ailedir.

Toplumların sürekliliğini sağlayan kurumlara temel teşkil eden aile, önemli bir sosyal kurumdur. Farklı şekillerde de olsa evlilik bağıyla kurulmuş aile kurumu, tüm toplumlarda yer almıştır. Aile kurumunun oluşmasından önce bireylerin eş seçme süreçleri, kendi psikolojik yapıları ve toplumsal kazanımları ile şekillenmektedir.

Bu araştırmamızda üniversite öğrencilerinin evlilik ve eş seçimiyle ilgili görüşlerini nelerin etkilediği ve bu etkileşimde dindarlığın nasıl bir rolü olduğu ortaya konulacaktır. Bu bağlamda araştırmamızın problem cümlesi şöyledir:

"Üniversite öğrencilerinin dindarlık düzeyleri ile eş seçimi kriterleri arasında nasıl bir ilişki vardır?"

Araştırmanın alt problemleri ise şunlardır:

1. Üniversite öğrencilerinin dindarlık düzeyleri ile cinsiyet değişkeni arasında nasıl bir ilişki vardır?
2. Üniversite öğrencilerinin dindarlık düzeyleri ile okudukları sınıf düzeyleri arasında nasıl bir ilişki vardır?
3. Üniversite öğrencilerinin dindarlık düzeyleri ile öğrenim gördükleri fakülte arasında nasıl bir ilişki vardır?

4. Üniversite öğrencilerinin dindarlık düzeyleri ile hayatlarının çoğunu geçirdikleri yerleşim yeri arasında nasıl bir ilişki vardır?
5. Üniversite öğrencilerinin dindarlık düzeyleri ile ailelerinin gelir durumu arasında nasıl bir ilişki vardır?
6. Üniversite öğrencilerinin dindarlık düzeyleri ile kendilerini siyasi düşünce olarak tanımlama biçimleri arasında nasıl bir ilişki vardır?
7. Üniversite öğrencilerinin eş seçimi kriterleri ile cinsiyet değişkeni arasında nasıl bir ilişki vardır?
8. Üniversite öğrencilerinin eş seçimi kriterleri ile okudukları sınıf düzeyleri arasında nasıl bir ilişki vardır?
9. Üniversite öğrencilerinin eş seçimi kriterleri ile öğrenim gördükleri fakülte arasında nasıl bir ilişki vardır?
10. Üniversite öğrencilerinin eş seçimi kriterleri ile hayatlarının çoğunu geçirdikleri yerleşim yeri arasında nasıl bir ilişki vardır?
11. Üniversite öğrencilerinin eş seçimi kriterleri ile ailelerinin gelir durumu arasında nasıl bir ilişki vardır?
12. Üniversite öğrencilerinin eş seçimi kriterleri ile kendilerini siyasi düşünce olarak tanımlama biçimleri arasında nasıl bir ilişki vardır?

2. Araştırmanın Amacı

İnsan varlıklar âleminde özel bir yere sahiptir. Yaşadığı dünyayı ve varlığını anlamlandırmak da yalnızca insana özgüdür. İnsanın yaşamını anlamlı kılma çabası beraberinde inanma ihtiyacını da ortaya çıkarmıştır. Yani insan, anlamsız yaşayamadığı gibi inanma gereksinimini de karşılamak zorundadır. İşte bu noktada din, fertler ve toplumlar için yol gösterici olmuş, hatta denebilir ki, tarihte dinsiz yaşayan bir topluma rastlanmamıştır.[173]

Dini hayatın psikolojik bakış açısıyla bilimsel araştırma konusu yapılması, insanı bütün yönleriyle tam olarak tanımayı hedefleyen psikoloji açısından bir

[173]PAZARLI, O., **Din Psikolojisi**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1968, s. 37

gerekliliktir. İnsanın dini yönünü ihmal eden bir psikolojinin, insanı tam olarak tanıma imkânı yoktur. Çünkü din insanın birçok davranışının güdüleyicisi niteliğindedir. Din, okul, kıyafet, eş, arkadaş, ticaret, siyasi parti vb. tercihlerde belirleyici bir güçtür. Tek başına dini hayatın araştırılması da yetmez. Dindarlığın hayatın diğer alanları ile olan ilişkilerinin de araştırılması gerekir. Çünkü hangi düzeyde olursa olsun dindarlıkla diğer alanlar arasında yakın bir ilişki vardır.[174]

Eş seçimi bireyin tüm hayatını etkileyen bir süreçtir. Eş seçimi konusundaki kararların özellikle üniversite eğitimi sırasında verildiği gözlenerek bu araştırmada eş seçimindeki tercih ve beklentilerin tespitine çalışılacaktır. Ergenlik döneminin son yılları ile yetişkinlik döneminin ilk yılları bireylerin karşı cinsten kişilerle kurdukları ve sürdürdükleri bazı özel ilişkilerin giderek evliliğe yöneldiği bir dönemdir. Bu yönelme süresince, kişinin seçeceği eş hakkındaki beklentileri zamanla belirginleşir.[175]

Üniversite öğrencilerinin eş seçimindeki tercih ve beklentileri, dindarlık algıları ve dindarlık düzeyleri ile dindarlık-eş seçimi ilişkisi arasındaki temel etkileşim noktalarının belirlenmesi, dindarlık ve eş seçimine hangi demografik unsurların ne düzeyde etki ettiğinin bulunması, araştırmamızın amacını oluşturmaktadır.

3. Araştırmanın Önemi

Eş seçimi ve evlenme, insan hayatında önemli bir yere sahiptir. Çiftler, hayatlarının geri kalanını beraber geçirmek için kurdukları ve evrensel olarak kabul edilen aile kurumuna adımlarını attıklarında, mutlu bir birliktelik amaçlarlar. Bu mutluluğun evlilik yaşamı boyunca devam etmesi, büyük ölçüde çiftlerin karşılıklı sevgi, saygıya bağlı davranışlarına bağlı olsa da bu davranışları tetikleyen kişilik özellikleri, değer yargıları ve tutumlara da aynı ölçüde bağlıdır. Bu tutum ve değer yargılarının oluşmasında önemli bir yeri olan din kurumu da bireylerin birlikteliğine etki etmektedir.

---

[174]ÇETİN, Ü. F., **Ortaöğretim Düzeyi Gençlerde Dindarlık-Empati İlişkisi**, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüzsek Lisans Tezi, Isparta, 2010, s. 42

[175]CEYLAN, F. G., **Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçimindeki Tercih ve Beklentileri,** Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 1994, s.67.

Eş seçiminde dindarlığın etkisinden yola çıkarak aile ve din kurumlarının birbirlerine ve bireye etkisinin ortaya koyulacağı bu araştırma, topluma yön veren bu iki önemli kurumun etkileşimini ortaya koyması bakımından önemlidir.

Ülkemizde yapılan çalışmalar dikkate alındığında tek başına dindarlık ve tek başına eş seçimi üzerine birçok araştırma göze çarparken, dindarlık - eş seçimi ilişkisine ilişkin yapılan araştırmaların kısır olması da araştırmamıza ayrı bir önem katmaktadır. Gerek bu alana literatür bakımından yeni veriler kazandırma, gerekse gençlere eş seçimi tercihlerinde yol gösterme eğiliminde olması, bu araştırmanın önemini bir kat daha artırmaktadır.

4. Araştırmanın Sınırları

Araştırmamızın örneklemi 2009-2010 Eğitim-Öğretim yılında Süleyman Demirel Üniversitesinin Fen Edebiyat Fakültesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Teknik Eğitim Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, Ziraat Fakültesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Orman Fakültesi, Tıp Fakültesi ve Güzel Sanatlar Fakültesinde okuyan öğrenciler ile sınırlıdır.

Dindarlık düzeyi, İslami Dindarlık Ölçeği'nin maddeleriyle; Eş seçimi kriterleri, Eş seçimi anketinin maddeleriyle sınırlıdır.

5. Araştırmanın Sayıltıları

1. Araştırmada kullanılan İslami Dindarlık Ölçeği ile eş seçimine ilişkin fikirleri belirlemek için geliştirdiğimiz anket formu, bu araştırmada ulaşılmak istenen verileri toplama yeterliliğine sahiptir.
2. Araştırmanın örneklemi evreni temsil etmektedir.
3. Örneklem grubu, ölçekleri hiçbir etki altında kalmadan içten ve samimi olarak doldurmuştur.
4. Veriler SPSS'e girilirken doğru olarak girilmiştir.

6. Araştırmanın Hipotezleri

6.1. Ana Hipotez

"Üniversite öğrencilerinin dindarlık düzeyleri ile eş seçimi kriterleri arasında anlamlı bir ilişki vardır."

6.2. Alt Hipotezler

1. Üniversite öğrencilerinin dindarlık düzeyleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki vardır. Kadınların dindarlık düzeyleri erkeklere göre daha yüksektir.
2. Üniversite öğrencilerinin dindarlık düzeyleri ile okudukları sınıf düzeyleri arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır.
3. Üniversite öğrencilerinin dindarlık düzeyleri ile öğrenim gördükleri fakülte arasında anlamlı bir ilişki vardır.
4. Üniversite öğrencilerinin dindarlık düzeyleri ile hayatlarının çoğunu geçirdikleri yerleşim yeri arasında anlamlı bir ilişki vardır.
5. Üniversite öğrencilerinin dindarlık düzeyleri ile ailelerinin gelir durumu arasında anlamlı ve negatif yönde bir ilişki vardır.
6. Üniversite öğrencilerinin dindarlık düzeyleri ile kendilerini siyasi düşünce olarak tanımlama biçimleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.
7. Üniversite öğrencilerinin eş seçimi kriterleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki vardır.
8. Üniversite öğrencilerinin eş seçimi kriterleri ile okudukları sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.
9. Üniversite öğrencilerinin eş seçimi kriterleri ile öğrenim gördükleri fakülte arasında anlamlı bir ilişki vardır.
10. Üniversite öğrencilerinin eş seçimi kriterleri ile hayatlarının çoğunu geçirdikleri yerleşim yeri arasında anlamlı bir ilişki vardır.
11. Üniversite öğrencilerinin eş seçimi kriterleri ile ailelerinin gelir durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır.
12. Üniversite öğrencilerinin eş seçimi kriterleri ile kendilerini siyasi düşünce olarak tanımlama biçimleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

7. YÖNTEM

7.1. Araştırmanın Modeli

Yapılan bu araştırma betimsel bir araştırmadır. Araştırma, 2009–2010 Eğitim-Öğretim yılında Süleyman Demirel Üniversitesi'nde eğitim gören üniversite öğrencileri üzerinde yapılmış, veriler anket yoluyla toplanmıştır.

7.2. Evren ve Örneklem

Araştırma evreni, araştırma probleminin etkisi altında bulunan ve bilgi sağlamak için üzerinde gözlem yapılacak ana kütledir. Başka bir ifade ile evren, gözlem alanına giren elemanların (insan, hayvani bitki, nesne vb.) toplamıdır.[176] Araştırmamızın evrenini, 2009-2010 Eğitim-Öğretim yılında Süleyman Demirel Üniversitesi'nde eğitim gören üniversite öğrencileri oluşturmaktadır.

Örneklem, evrenin bir modeli ya da örneğidir. Doğru bir örneklem seçimi için iki özellik aranmalıdır; 1. Evreni temsil yeteneği (nitelik bakımından) 2. Yeterli büyüklük (nicelik bakımından). Temsil yeteneği içinden seçildiği evrenin karakteristiklerini bir yanlılık yaratmadan yansıtması demektir. Yeterli büyüklük ise, sonuçların evrene yansıtılabileceği büyüklüktür.[177] Araştırmamızın örneklemi, Rastlantısal/tesadüfî Örnekleme türlerinden Katmanlı (tabakalı) Rastlantısal Örneklemedir. "Bu tekniğin temeli, evreni türdeş (homojen) homojen alt katmanlara ayırmak, sonra da her katmandan ağırlığına göre belli bir sayıda eleman alarak örneklemi oluşturmaktır."[178]

Yaptığımız araştırmada evren olarak kabul ettiğimiz 2009-2010 Eğitim-Öğretim yılında Süleyman Demirel Üniversitesi'nde eğitim gören üniversite öğrencilerinden, fakültedeki öğrenci sayılarının ağırlığına göre örneklem alınmıştır. Belirlenen örneklem oranları saha çalışmasında düzenli olarak dağıtılmaya çalışılmış, çok az sayıda öğrenciye sahip olan fakültelerin örneklem sayılarının bir kısmı, temsil oranını bozmayacak şekilde diğer fakültelere kaydırılmıştır.

Örneklem büyüklüğü, Muzaffer Sencer'in hazırladığı "Farklı büyüklükteki evrenler için % 95 güven düzeyi ve % 5 göz yumulabilir yanılgıya göre örneklem

---

[176]BAL, H., **Bilimsel Araştırma Yöntem ve Teknikleri**, SDÜ Basımevi, Isparta, 2001, s. 110.
[177]BAL, H., **a.g.e**., s. 111.
[178]BAL, H., **a.g.e**., s. 111.

büyüklüğü" isimli tablosuna[179] göre belirlenmiştir. Tabloya göre, evren büyüklüğü 50.000 olan bir araştırmada % 95 güven düzeyine göre örneklem sayısı 381 olarak belirtilmiştir. Buna göre araştırmamızda örneklem büyüklüğünün artması ile güvenilirlik düzeyi artacağından ve yanılgı payı düşeceğinden 591 kişi ile görüşülmüştür.

Tablo 3: "Farklı Büyüklükteki Evrenler İçin % 95 Güven Düzeyine Göre Örneklem Büyüklüğü"

	Kesinlik (Göz yumulabilir yanılgı)				
Evren Büyüklüğü	% 1	% 2	%3	%4	%5
1.000	*	*	*	375	278
2.000	*	*	696	462	322
3.000	*	1334	787	500	341
4.000	*	1500	842	522	350
5.000	*	1622	879	536	357
10.000	4899	1936	964	566	370
20.000	6489	2144	1013	583	377
50.000	8057	2291	1045	593	381
100.000	8763	2345	1056	597	383
500.000 +	9423	2390	1065	600	384

7.3. Veri toplama Araçları

Araştırmada örneklemin sosyo-demografik özelliklerini öğrenebilmek için Kişisel Bilgi Formu (EK-1), dindarlık düzeylerini ölçmek için 25 maddeden oluşan İslami Dindarlık Ölçeği (EK-2) ve eş seçimi kriterlerini ölçmek için 19 maddeden oluşan "Eş Seçimi ve Aile" konulu kendi geliştirdiğimiz anket (EK-3) kullanılmıştır.

Dindarlık ölçeği, kişilerin dindarlık düzeylerini rakamsal değerlerle (puanlama yöntemi) belirlemek amacıyla geliştirilen ölçme aracıdır. Bu araştırmada deneklerin dindarlık düzeylerini ölçmek için, Veysel Uysal tarafından 1995 yılında geliştirilen İslamî Dindarlık Ölçeği kullanılmıştır

Ölçek, Likert formatına göre düzenlenmiş olup, her bir soruda "kesinlikle katılıyorum," "katılıyorum," "kararsızım," "katılmıyorum" ve "kesinlikle katılmıyorum" şeklinde beş derece mevcuttur. Bu dereceler en olumludan en az olumluya doğru sırasıyla +5, +4, +3, +2 ve +1 değerinde puanlara sahiptir (olumsuz sorular tersten puanlanır). Bunlar herhangi bir deneğin bu ölçekten alacağı en yüksek

[179]SENCER, M., **Toplumbilimlerde Yöntem**, Beta Yay., 3. Baskı, İstanbul, 1989, s. 609.

ve en düşük puanı belirlemektedir. Bu puanlara göre bir deneğin bu ölçekten alacağı en yüksek puan 5x25=125, en düşük puan ise 1x25=25 puan olacaktır. Puanın (aritmetik ortalama) yüksek oluşu, o davranışın oldukça sık ya da yüksek düzeyde görüldüğü anlamına gelmektedir.

8.Konu ile İlgili Yapılmış Çalışmalar

Dindarlık-eş seçimi ilişkisi bakımından literatüre bakıldığında yapılan çalışmaların özellikle ülkemizde yok denecek kadar az olması bakımından bu bölümde, dindarlık ve eş seçimi ile ilgili yapılmış çalışmaları ayrı ayrı inceleyeceğiz.

8.1.Dindarlık ile İlgili Yapılmış Çalışmalar

Bahadır (1999), "Hayatın Anlam Kazanmasında Psiko-Sosyal Faktörler ve Din" adlı çalışmasında Selçuk Üniversitesine bağlı tüm fakülte ve yüksekokullarda bulunan 634 kişiyi incelemiştir. Araştırmaya göre yüksek dindarlık düzeyinde bulunanlar aynı zamanda yüksek anlamlılık düzeyinde bulunanlardır. Buna göre, psiko-sosyal motivasyon faktörleri ile dindarlık arasında ve dindarlık düzeyi ile hayatla mücadele arasında olumlu ilişki tespit edilmiştir.

Ünal (1998), "Dinî İnanç, İbadet ve Duanın Umutsuzlukla İlişkisi" isimli çalışmasında Dokuz Eylül ve Ege Üniversitesi öğrencilerinden oluşan 406 kişiyi incelemiştir. Buna göre, İlâhiyat Fakültesi öğrencilerinin dindarlık seviyesi daha yüksek bulunmuştur. Araştırma sonucuna göre dindarlık ve umut arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiş, bağımsız değişkenler içinde dindarlığın tek başına umut üzerinde etkili olduğu görülmüştür.

Yaparel (1987b), "Yirmi-Kırk Yaşlar Arası Kişilerde Dinî Hayat ile Psiko-Sosyal Uyum Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma" adlı çalışmasında Ankara İlâhiyat Fakültesi öğrencileri ve mezunlarından seçilmiş 120 erkek öğrenci üzerinde araştırma yapmıştır. Araştırma sonucuna göre, 23-28 yaş grubunda depresyon ile ibadete katılma arasında ve 17-22 yaş gurubunda ise dua ile durumluk kaygı (bireyin içinde bulunduğu stresli durumdan dolayı hissettiği subjektif korku) arasında olumsuz bir ilişki bulunmuştur.

Yapıcı (2007), "Ruh Sağlığı ve Din, Psiko-Sosyal Uyum ve Dindarlık" adlı araştırmasında Çukurova Üniversitesinde okuyan ve 17-32 yaş grubunda bulunan 634 üniversite öğrencisini incelemiştir. Araştırma sonucuna göre, Allah ile içsel temas kuran, O'na sığınan ve güvenen kişilerin ruh sağlığı daha iyi düzeydedir.

Hayta (1993), "Psiko-Sosyal Uyum ve Dinî Pratikler" adlı çalışmasında Bursa İlâhiyat Fakültesi öğrencilerinden oluşan 408 kişi üzerinde yaptığı araştırmaya göre, öğrencilerin dinî pratikleri yerine getirme oranı yüksektir. Ayrıca dinî pratik boyutları olan namaz, oruç, dua ve tövbe ile psiko-sosyal uyum boyutları arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki tespit edilmiştir (2002: 117–147).

Acaboğa (2007), "Din-Mutluluk İlişkisi" isimli çalışmasında Kahramanmaraş İl Müftülüğüne bağlı Kur'an Kurslarında öğrenim gören 240 kadın üzerinde yaptığı incelemede, dinin mutluluğun artmasında etkili bir faktör olduğu sonucuna varmıştır.

Hülya Güven (2008), "Dindarlık Depresyon ilişkisi" isimli yüksek lisans tez çalışmasında bu iki değişken arasındaki ilişkiyi incelemiş, dindarlık boyutları ile depresyon düzeyleri arasında kuvvetli bir ilişkiye rastlamamıştır. Çalışma sonunda sadece dindarlığın etki boyutu ile depresyon düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki görülmüş ve dini yönelim arttıkça depresyon düzeylerinin düştüğü sonucuna varılmıştır.

Fatma Şengül (2007), "Dindarlık ve Ruh sağlığı İlişkisi" isimli yüksek lisans tezinde bu iki değişken arasındaki ilişki ve bu ilişkiyi etkileyen diğer sosyo-demografik faktörlerin etkileri üzerinde durmuştur. Dindarlık ve ruh sağlığının çeşitli demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik durum vb.) göre farklılık gösterip göstermediğinin ve söz konusu iki değişken arasındaki ilişkinin incelendiği araştırma çerçevesinde dindarlığın bazı alt boyutlarıyla ruhsal rahatsızlık belirtilerinin bazı alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.

Ferdi Kıraç (2007), "Dindarlık Eğilimi, Varoluşsal Kaygı ve Psikolojik Sağlık" isimli yüksek lisans çalışmasında, üniversite öğrencilerinin oluşturduğu bir örneklemde, dindarlık eğilimi (iç güdümsel ve dış güdümsel dindarlık), varoluşsal kaygı (anlamsızlık, ölüm kaygısı, suçluluk duygusu) ve psikolojik sağlık arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Dindarlık eğilimi ile anlam duygusu arasında pozitif yönde anlamlı ($r = .42$, $p < .01$), dindarlık eğilimi ile ölüm kaygısı arasına negatif yönde anlamlı ($r = -.13$, $p < .01$) ve dindarlık eğilimi ile günahkârlık duygusu arasında negatif yönde anlamlı ($r = - .13$, $p < .01$) ilişkiler elde etmiştir.

Rüveyda Efdal Aydemir, 2007 yılında Samsun İlinin Bafra İlçesinde, 20-35 yaş grubunda bulunan ve tesadüfî olarak seçilen 254 yetişkin üzerinde yaptığı araştırmada bireylerin dindarlık ve mutluluk düzeyleri üzerinde etkili olduğu

düşünülen cinsiyet, yaş, medenî durum, meslek grubu, gelir seviyesi, öğrenim durumu ve yerleşim yeri olmak üzere yedi bağımsız değişken ele almıştır. Araştırma sonucunda yaş, medenî durum, gelir düzeyi, öğrenim durumu ve yerleşim yerinin dindarlık düzeyini etkilediği ortaya çıkmıştır. Mutluluk düzeyini ise, medenî durum, gelir ve öğrenim düzeyi etkilemiştir. Dindarlığın, mutluluğun artmasında önemli bir etken olduğu görülmüştür.

8.2.Eş Seçimi ile İlgili Yapılmış Çalışmalar

Üniversite öğrencilerinin dindarlık ve eş seçimi ile ilgili görüşlerinin incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada çeşitli kaynaklar ve daha önce yapılan araştırmalar incelenmiş ve eş seçimi ile ilgili olan çalışmalara bu bölümde yer verilmiştir. Barış Ondaş (2007), "Üniversite Öğrencilerinin Evlilik ve Seçimiyle İlgili Görüşlerinin İncelenmesi" isimli yüksek lisans tez çalışmasında konu ile ilgili aşağıdaki araştırmaların yapıldığını belirtmektedir.

Strauss (1974)'un nişanlı veya henüz bir yıllık evli 173 erkek ve 200 kadın üzerinde yaptığı araştırmada genellikle eş olarak seçilecek kimsede ideal tipin yerine; bazı özel nitelikleri aramanın baskın olduğu görülmüştür. Örneğin kadınların % 65,5, erkeklerin de % 49,7'si başka ırktan bir kimse ile yine kadınların % 42,5'i erkeklerin % 41,6'sı başka dinden olan bir kimse ile kadınların % 40,5, erkeklerin % 33,5'i kendilerinin öğrenim düzeyleri arasında belirli bir fark olan kimse ile kadınların % 34,0'ü erkeklerin % 28,2'si kendilerinden çok farklı sosyal sınıftan olan bir kimse ile kadınların % 26,5, erkeklerin de %27,2'si organsal bir sakatlık veya özrü olan kimse ile yine kadınların % 13,5'i ve erkeklerin de % 21,9'u normalin altında güzellik ve yakışıklılıkta yani çirkin olan kimselerle evlenmeyeceklerini, söylemişlerdir.

Osmond (1977) tarafından yapılan araştırmada mutlu evlilikleri olan çiftlerin karar vermede birlikte davrandıkları, kararlarda uzlaşmaya vardıkları, eşlerden birinin kararlardaki baskınlığı ve eşler arasındaki güç dengesinin çok büyük farklılıklar göstermesi durumlarında evlilik doyumunun azaldığı ve boşanma oranının yüksek olduğu bulunmuştur.

Tütengil (1978) tarafından İstanbul Üniversitesinin çeşitli fakültelerinde 1614 katılımcı üzerinde "aile ve evlilik" konusundaki görüşleri belirlemek amacıyla yapılan çalışmada: katılımcıların % 49,4'ü ailenin toplumun temeli olduğunu, % 75.3'ü evlenmede karşılıklı anlaşmanın çok önemli olduğunu, %45.6'sı evliliğin ana

motifinin yakın bir arkadaş edinmek olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcıların % 68.9'u evlenecek erkeğin iş güç sahibi olmasını çok önemli, % 27.2'si askerliğini yapmasını oldukça önemli bulmuştur. Katılımcılar kadının erkekten yaşça büyük olmasını (% 52.4) ve kadının erkekten daha tahsilli olmasını (% 56.5) sakıncalı bulmuşlardır.

Şahinkaya (1979) Diyarbakır ili merkez köylerinde aile yapısını belirlemek amacıyla 1977 yılında bir araştırma yapmıştır. Araştırma Diyarbakır'ın 29 köyünde 739 bireyden oluşmuş toplam 90 aile üzerinde uygulanmıştır. Araştırmanın bulguları, ailelerin % 56.0'sının çekirdek, % 32.0'sinin küçük, %12.0'sinin büyük ataerkil aile olduklarını, ailelerdeki ortalama birey sayısının 8, en küçük ailenin 2, en büyük ailenin 26 nüfuslu olduğunu göstermiştir. Örneklemi oluşturan ailelerin % 38.0'inin sadece imam nikahı ile evlendikleri, % 58.0'inin hem resmi hem dini nikahla; %4.0'ünün ise dini nikahla yaşadıkları aynı zamanda yörede yasa dışı olan erkeğin birden fazla kadınla evlenmesinin yaygın olduğu görülmüştür.

Uraz (1979)'ın 111 üniversite öğrencisinin eşlerinden beklentilerini incelediği araştırmada erkeklerin fiziksel özellikler ve manevi değerlere, kızların ise evlilik ilişkileri boyutuna önem verdiği saptanmıştır.

Kitson ve Sussman (1982) tarafından Detroit ve Cleveland'da 322 kişi üzerinde boşanmada etkili olan evlilik sorunlarının incelenmesi amacıyla yapılan araştırmada; boşanmak isteyen çiftlerin parasal konulardaki sorunları sürekli olarak büyük bir problem olarak ortaya koyduklarını bulmuştur.

Davidson (1984) tarafından esler arasında güç paylaşımı ve eşitliğin evlilik uyumu üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla 162 çift üzerinde yapılan çalışmada eşler arasındaki güç paylaşımı ve eşitlik duygusunun artmasıyla, eşlerin mutluluklarının da arttığı bulunmuştur.

Kongar (1986) Altındağ'da Kentle Bütünleşme konulu bir çalışma yapmıştır. Altındağ'daki ailelerin eş seçiminde erkek çocuklara kız çocuklardan daha geniş bir serbestlik tanıdıklarını ve çocuklarının daha çok gecekondu bölgesi dışından biriyle evlenmesini arzuladıklarını bulmuştur.

Vannoy-Hiller ve Philliber (1989) tarafından 489 çift üzerinde yapılan araştırmada; erkeklerin cinsiyet rollerindeki esneklik ve eşler arasındaki yeterli iletişimin, evlilik kalitesi üzerinde önemli pozitif bir etkisinin olduğu belirlenmiştir.

Surra (1990) 1980'li yıllarda eş seçimi ve evlilik öncesi ilişkiler hakkında yaptığı çalışmada, evlilik kararına etki eden mekanizmaların yapısal, kültürel ve şahsi kararlar olduğunu, şahsi karar vermeye etki eden nedenlerin ise cinsiyet, bölgesel etkiler, kendi sosyal statüsünde olan yaşıtların evlilik durumu ve psikolojik durumu etkilediğini belirtmiştir. ABD'deki evlilikle ilgili yapılan çalışmalarda evlilik yaşının 1970 ile 1988 yılları arasında farklılık taşıdığını, 1970'lerde evlenme yaşının erkeklerde ortalama 20–24 olmasına rağmen 1988'de % 23 artış gösterdiğini, kadınlarda ise %36 iken % 62'ye yükseldiğini belirtmiştir.

Durmazkul (1991)'un üniversite öğrencileri arasında yaptığı çalışmada kızlar dini inançları kendininkine benzer bir esi erkeklere göre daha fazla istemişlerdir. Erkekler ise evleneceği kişinin inancının kendi inancına benzemesini ve eşlerinin dinin gereklerini yerine getiren biri olmasını istemişlerdir. Kız öğrenciler evlenecekleri kişinin kendilerinden büyük ve ekonomik durumunun kendi ekonomik durumlarından iyi olmasını istemişlerdir.

Esmer (1991) yönetiminde Boğaziçi Üniversitesinin bir grup öğrencisi tarafından kadın, evlilik, flört, kadın erkek eşitliği konularında çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bunlardan bazıları şöyledir: Araştırmacıların flörtün onaylanıp onaylanmadığını incelemek amacıyla yaptıkları çalışmada araştırmaya katılan deneklerin eğitim durumunun %18.0'inin diplomasız, %50.0'sinin ilkokul mezunu; % 4.0'ünün üniversite mezunu geriye kalanların orta ve lise mezunu olduğu saptanmıştır. Araştırma, kapsamına alınan kadınların dörtte üçünün genç erkeklerle genç kızların evlenmeden önce birbirlerini tanımak amacıyla flört etmelerini onayladıkları, ancak sadece %10.0'unun evlenmeden önce cinsel ilişkide bulunulmasını onayladığı görülmüştür. Yine araştırmanın bulgularında evlilikte mutlu cinsel yaşamın çok önemli olduğu bulunmuştur. Araştırmacılar; kadınların evlilik kurumuna bakışını, mutlu bir evlilik için önemli değerleri, aile içinde kadının ve erkeğin yeri ve boşanma nedenleri gibi değerleri inceleme konusu olarak ele almışlardır. Buna göre, kadınların tamamına yakınının, "evlilik modası geçmiş bir kurumdur" sorusuna hayır yanıtı verdikleri görülmüştür, iyi bir evlilik için, eşe sadakat, mutlu cinsel yaşam, en önemli değerler arasında yer alırken bu değerlerin biraz gerisinde, karşılıklı sevgi, ask, dini değerleri paylaşmak ve en son olarak da ekonomik faktörlerin önemli olduğunu belirttikleri saptanmıştır. Araştırma

kapsamında olan kadınların üçte ikisi evlilikte aynı dinden olmanın iyi bir evlilik için şart olduğunu, çocuklarının yabancı biriyle evlenmesine de karşı çıktıklarını belirtmişlerdir. Kadınların, boşanmayı kesin reddeden tutumlarının kesinlikle olmadığı, boşanma sebeplerinin başında, karı ve kocanın birbirini sevmemesini haklı sebep olarak belirttikleri görülmüştür. Araştırma kapsamına alınan kadınların ailelerinde ailenin reisinin erkek olduğu da tespit edilmiştir.

İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Anabilim Dalı (1991), gençlerin görücü usulüyle evlenmesine karşı tutum ve tavırlarını incelemek amacıyla, İstanbul Üniversitesi son sınıf öğrencileri üzerinde bir çalışma yapmıştır. Gençlerin görücü usulüyle evlenmeye karşı oldukları, evlendikten sonra eşlerden birinin ailesiyle birlikte oturmasını onaylamadıkları, eşler arasındaki aşırı yaş farkını ideal evlilik için yanlış buldukları, erkeklerin çalışan bir bayanla evlenmek istedikleri ve her iki cinsin evlilik öncesi flört dönemini yaşaması görüsünde birleştikleri araştırmanın bulguları arasında yer almaktadır. Yine araştırma bulgularında, erkeklerin kızlara oranla evlilikte daha tutucu davrandıkları, erkeklerin %80'inin kızların tamamının evlilik kararının bireye, ait olması düşüncesinde birleştikleri saptanmıştır.

Ceylan (1994)'ın Cumhuriyet Üniversitesi Fakültelerinde okuyan 1. ve 4. Sınıfta 154 öğrenci üzerinde yaptığı "örgencilerin eş seçimindeki tercih ve beklentileri" konulu çalışmada şu sonuçlara varmıştır. Evlenecekleri kimsenin seçimi konusunda öğrenciler kendisi karar verme seçeneğini tercih etmişlerdir. Yaşamı, sevgi ve duygusallığı bir eşle paylaşmak, çocuk sahibi olmak evliliği düşünme nedenlerinin başında gelmektedir. Nikâhsız birlikteliği onaylamayan öğrenciler evli ve resmi nikâhlı birlikteliği ve aynı zamanda evlilik töreni olarak düğün yapılmasını tercih etmişlerdir. En uygun evlenme yaşı araştırma bulgularında kızlar için 20–25 erkekler için 23–28 yaş grubu olarak belirlenmiştir. Öğrencilere göre ekonomik problemi olmayan bir aile 2 ya da 3 çocuğa sahip olmalıdır. Eş seçiminde akraba evliliği düşünülmemektedir. Boşanmanın kolaylaştırılmasına taraf olan öğrenciler, evlilikten beklentilerini bulamadıklarında boşanabileceklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler, evlenecek kişilerde tahsil farkı olmamasını, ideolojik görüşlerin yakın ya da aynı olmasını, dini inançlarının, yaşlarının aynı olmasını tercih ederken, maddi durum farkının fiziki çekiciliğin önemli olmadığını belirtmişlerdir. Eş seçiminde sıra ile sevgi, güven, dürüstlük, anlayışlılık, güzellik, inanç, hoşgörü, sadakat vs.

özelliklere önem vermişlerdir. Ayrıca eşlerinde bulunmasını istemedikleri en önemli özellikler; yalancılık, sorumsuzluk, kumar, içki, cimriliktir. Aile ve evlilik kurumu öğrencilere göre toplumun temeli olma özelliğini korumakla birlikte bunalım geçirmekte ve küçülmektedir. Eşlerin aile açısından görevleri konusunda öğrenciler klasik ataerkil aile tipinin görüşlerini benimsemişlerdir. Aile içi ilişkilerde geleneksel topluluklarda görülen cinsiyete dayalı işbölümü göze çarpmaktadır. Evlilikten önce cinsel ilişkiyi onaylamayan öğrenciler, flörtü onaylamakta ve flört edilen kişiyle evlenebileceklerini belirtmektedirler.

Kocadere (1995)'nin iyi ve kötü evliliklerin özelliklerini belirlemeye yönelik 100 çiftle yaptığı araştırmada eşlerden her birinin eşinin akrabalarıyla olan geçimsizliğinin, kötü evliliklerde iyi evliliklerden dört kat daha fazla olduğu, iyi evliliklerdeki eşlerin boş zamanlarını eşleriyle daha fazla birlikte geçirdikleri, çocuğun evliliğin iyi ya da kötü değerlendirilmesinde etkisinin olmadığı, kötü evliliklerde maddi sorunların evliliklerinde problemlere yol açtığını belirten deneklerin oranının iyi evliliklerdeki deneklerden yaklaşık iki kat fazla olduğu, iyi evliliklerde eşlerin duygu ve düşüncelerini birbirleriyle daha fazla paylaştıkları kötü evliliklerde önemli konulardaki kararların daha çok tek taraflı alındığı iyi evliliklerde ise eşler tarafından birlikte alındığı, belirtilen bu konuların çeşitli demografik özellikler açısından da farklılık gösterdiği bulunmuştur.

Gülerce, (1996) tarafından yapılan çalışmada araştırmaya katılan bireyler kendileri için ailenin işlevlerini sırasıyla; bireye düzenli bir yaşam sağlamak (%72.3), bireye sevgi ve şefkat gereksinimlerini giderecek bir ortam sağlamak (%71.7), neslin devamını sağlamak (%68.8) ve çocukların ruh sağlığını gözetmek (%68.2) olarak sıralamışlardır. Gülerce çalışmasında ailenin kutsallığını korumakla birlikte aile yapımızda değişmeler olduğunu saptamıştır.

Ünal (1996)'ın evlilik adayı bireylerin eş seçimi ölçütlerindeki psiko-sosyal faktörleri belirleyerek, evliliğin düşünülmesinde etkin olan unsurları derecelendirmek için yaptığı çalışmada; kadınların kendileriyle eşit ya da daha yüksek öğrenimli bir kişiyle, erkeklerin kendilerininkine eşit ya da daha düşük öğrenimli biriyle evlilik kararı aldıkları saptanmıştır. Bireyler evliliği (%71) "yaşamı sevdiği kişiyle paylaşma" olarak görmüşlerdir. Katılımcıların tümü evleneceği kişiyi kendileri seçmek istemişlerdir.

Demir ve Fısıloğlu (1999)'nun yalnızlık ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla 58 çiftle yaptıkları araştırmada; önceden tanışmışlığın evlilik uyumu açısından olumlu etkisi olduğu saptanmıştır. Katılımcılardan her iki eş grubunda da evlilik uyumu ile yalnızlık arasında önemli düzeyde negatif korelasyon bulunduğu, evliliğini kendi seçimi ile gerçekleştirenlerin evlilik uyumunun daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Özgüven (2000) tarafından yapılan "üniversite öğrencilerinin evlilik ve eş seçmeye ilişkin tercihleri" konulu araştırma sonuçlarına göre: sorulan "evleneceğin kişiyi kim seçmeli?" sorusuna öğrencilerin %80.0'i kendim, %20.0'si ailem ya da başkaları cevabını vermişlerdir. Katılımcıların eşlerinde aradığı kişilik özelliklerinde ise sevgi (%29.0) ve dürüstlük (%24.0) aradıkları diğer özelliklere göre daha yüksek orandadır. Katılımcıların %78.2'si ekonomik bağımsızlıklarını elde etmeden evlenmeye karşı çıkmaktadırlar. Dini inançların benzerliği katılımcıların %86.0'ı için çok önemli ve kısmen önemli, %14.0'ü için önemsiz olduğu saptanmıştır.

Fısıloğlu (2001) tarafından akraba evliliğinin evlilik uyumu ile iliksisini araştırmak amacıyla 150 çift üzerinde yapılan çalışmada; akraba evliliği yapan grubun evlilik uyumunun akraba evliliği yapmayan gruptan daha düşük olduğu, ayrıca akraba evliliği yapanların akrabalarla ilgili daha çok çatımsa yaşadıkları belirlenmiştir.

Bacanlı (2001)'nın 220 üniversite öğrencisi arasında yaptığı araştırmada eş seçiminde erkeklerin "iyi yemek yapma, bekâret, yuva arzusu, görünüş güzelliği ve dini inanç benzerliği" konularını kızlardan daha çok önemsediği ortaya çıkmıştır. Ayrıca fiziki çekiciliği erkekler, zeki olma özelliğini de kızlar daha çok istemektedirler.

Ekşi (2005)'nin "evliliğe hazırlık aşamasındaki karı-koca adaylarının evlilik ve anne-baba olma üzerine düşünceleri" konulu çalışmasında evlenmek üzere olan katılımcıların yaşları incelendiğinde %42.0'sinin ile 20-24 yaş, %40.0'ının 25-29 yaş, %10.5'inin 30-41 yaş ve %7.5'inin 15-19 yaş aralığında olduğu saptanmıştır. Çalışmaya katılan bireylerin %81.0'inin evliliği "eş, arkadaş, dost edinme" olarak tanımladıkları görülmüştür.

Acemoğlu ve Ark. (2005)'nın "Diyarbakır'da Erken Yaş Evlilikleri" konulu çalışmasında, çalışmaya katılan kadınlardan erken yaş evliliği olanların akraba

evliliği yapma oranı %45.3, erken yaş evliliği olmayanların akraba evliliği yapma oranı %38.0 olarak saptanmıştır. Ayrıca çalışmaya katılan kadınlardan 60 yaş üzeri olanların erken yaş evliliği yapma oranı %65.0 iken, 15-19 yaş grubundaki kadınlarda erken yaş evliliği yapma oranı %20.0'lerin altında saptanmıştır.

Yıldırım (2007)'ın "üniversite öğrencilerinin eş seçme kriterleri" konulu çalışmasında katılımcılara eşlerinde bulunmasını en çok arzu ettikleri 20 özellik sorulmuştur. Özelliklerin önem sıralamasında kızlar ve erkekler birbirlerine yakın cevaplar vermişler ve eşlerinin güvenilir, dürüst, kişilikli, sadakatli, sözünü tutan ve kültürlü olmasını yüksek oranda istemişlerdir. Ancak bu özellikler konusunda kızların erkeklere göre daha seçici ve dikkatli davrandıkları saptanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR ve YORUMLAR

A. SOSYO-DEMOGRAFİK BULGULAR ve YORUMLAR

1. Görüşülenlerin Cinsiyeti

Tablo 4: Görüşülenlerin Cinsiyeti

	Sayı	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Erkek	305	51,6	51,6
Kadın	286	48,4	100,0
Toplam	591	100,0	

Araştırmamıza katılan üniversite öğrencilerinin cinsiyet dağılımına bakıldığında, erkeklerin % 51,6, kadınların % 48,4 olduğu görülmektedir

2. Görüşülenlerin Sınıfı

Tablo 5: Görüşülenlerin Sınıfı

	Sayı	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Birinci sınıf	70	11,8	11,8
İkinci sınıf	65	11,0	22,8
Üçüncü sınıf	152	25,7	48,6
Dördüncü sınıf	304	51,4	100,0
Toplam	591	100,0	

Görüşülenlerin % 51,4'ü dördüncü sınıf öğrencisidir. Araştırmaya katılan üçüncü sınıf öğrencilerinin oranı % 25,7, ikinci sınıf öğrencilerinin oranı % 11 ve birinci sınıf öğrencilerinin oranı % 11,8'dir.

Öğrencilerin yaş dağılımına dikkat edildiğinde % 77,1'i üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencisidir. Araştırma sahada uygulanırken özellikle üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri üzerinde yoğunlaşılmıştır. Çünkü bu sınıflarda okuyan öğrenciler, gerek iş hayatı gerekse aile hayatı ile ilgili –alt sınıftaki öğrencilere göre- daha gerçekçi planlar yapabilecek düzeye gelmişlerdir. Birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin kendilerini, okulu ve arkadaşlarını tanıma, okudukları bölüme adapte olma durumlarından dolayı eş seçimi hakkındaki fikirlerinin henüz oturmadığı düşünülmüş

ve görüşmeye katılımlarının az olması yönünde hareket edilmiştir. Bununla birlikte az da olsa (% 22,8) görüşlerine başvurulmuş ve üst sınıftaki öğrencilerin dindarlık ve eş seçimi düşünceleri ile aralarında fark olup olmadığı test edilmek istenmiştir.

3. Görüşülenlerin Eğitim Görmekte Olduğu Fakülte

Tablo 6: Görüşülenlerin Eğitim Görmekte Olduğu Fakülte

	Sayı	Yüzde	Kümülatif Yüzde
FEF	114	19,3	19,3
İİBF	173	29,3	48,6
İlahiyat	17	2,9	51,4
Diş	11	1,9	53,3
Tıp	11	1,9	55,2
MMF	178	30,1	85,3
TEF	43	7,3	92,6
Ziraat	11	1,9	94,4
Orman	11	1,9	96,3
GSF	22	3,7	100,0
Toplam	591	100,0	

Araştırmamıza katılan üniversite öğrencilerinin eğitim görmekte oldukları fakülteleri gösteren yukarıdaki tabloya bakıldığında; en fazla katılımın Mühendislik-Mimarlık (% 30,1), İktisadi ve İdari Bilimler (% 29,3) ve Fen-Edebiyat (% 19,3) Fakültelerinde olduğu görülmektedir. Araştırmanın örneklemi belirlenirken, fakültelerin öğrenci sayıları dikkate alınarak ağırlıklarına göre dağılım yapılmıştır. Araştırmamıza en fazla yoğunluğun olduğu bu üç fakülteden kümülatif olarak % 78,7 oranında katılımcı alınmıştır.

Diğer fakültelerde Teknik Eğitim Fakültesi'nden araştırmaya katılma oranı % 7,3 iken, İlahiyat Fakültesi'nde oran % 2,9, Güzel Sanatlar Fakültesinde % 3,7, Diş Hekimliği, Tıp, Ziraat ve Orman Fakültelerinde % 1,9 olmuştur.

4. Görüşülenlerin Hayatlarının Çoğunu Geçirdiği Yerleşim Birimi

Tablo 7: Görüşülenlerin Hayatlarının Çoğunu Geçirdiği Yerleşim Birimi

	Sayı	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Köy	54	9,1	9,1
Kasaba	88	14,9	24,0
İlçe	83	14,0	38,1
Şehir	222	37,6	75,6
Büyük Şehir	144	24,4	100,0
Toplam	591	100,0	

Araştırmada görüşülen üniversite öğrencilerine hayatlarının çoğunu geçirdikleri yerleşim birimleri sorulmuş ve % 37,6 oranında "şehir", % 24,4 oranında "büyük şehir", % 14,9 oranında "kasaba", % 14 oranında "ilçe" ve % 9,1 oranında "köy" yanıtı alınmıştır. Buna göre araştırmaya katılanların % 38,1 kırsal, % 61,9'u ise kent kökenlidir.

Bu veriler sosyolojik olarak incelenecek olursa, Türkiye'de kırsaldan kente göçüşün sonuçları açıkça görülebilecektir. Üniversite öğrencilerinin % 60'tan fazlası kendini kent kökenli olarak ifade etmişlerdir.

Psikolojik açıdan bakıldığında da katılımcıların % 60'nın kent kökenli olduğu bir araştırma, dindarlık ve eş seçimi açısından mutlaka "yerleşim birimine" göre incelenmelidir. Araştırmamızın ilerleyen bölümlerinde katılımın kökeni açısından eş seçimi ve dindarlık değişkenleri incelenecektir.

5. Görüşülenlerin Ailelerinin Gelir Düzeyi

Tablo 8: Görüşülenlerin Ailelerinin Gelir düzeyi

	Sayı	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çok İyi	38	6,4	6,4
İyi	116	19,6	26,1
Orta	324	54,8	80,9
Kötü	86	14,6	95,4
Çok Kötü	27	4,6	100,0
Toplam	591	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin gelir düzeyine bakıldığında, gelir düzeyini "orta" olarak nitelendirenlerin oranının % 54,8 olduğu görülmektedir. Gelir

durumunu "çok iyi" olarak ifade edenlerin oranı % 6,4, gelir durumuna "iyi" diyenlerin oranı % 19,6, "kötü" diyenlerin oranı 14,6 ve "çok kötü" seçeneğini işaretleyenlerin oranı ise % 4,6'dır. Bu verilere bakıldığında, üzerinde araştırma yapılan örneklem grubunun % 80,9'u orta ve üstü gelir düzeyine sahiptir.

Gelir düzeyi ortanın üzerinde olan bu grubun eş seçimi ve dindarlık ile ilgili görüşleri ileride karşılaştırmalı olarak verilecektir. Alt gelir grubuna dâhil olan % 20'lik diğer kesim ile orta ve üst düzey gelir grubuna dâhil olan öğrencilerin dindarlık durumları ile eş seçim kriterleri arasında fark olup olmadığı araştırmamızda incelenecektir.

6.Görüşülenlerin Siyasi Düşünce Olarak Kendilerini Tanımlama Biçimi

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin % 25,2'si kendisini "Muhafazakâr" olarak nitelendirmektedir. Öğrencilerin % 19,3'ü kendisini "Milliyetçi-Muhafazakâr" olarak tanımlarken, % 13,5'i "Milliyetçi", % 12'si de "Atatürkçü" olarak tanımlamışlardır.

Tablo 9: Görüşülenlerin Siyasi Düşünce Olarak Kendilerini Tanımlama Biçimi

	Sayı	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Atatürkçü	71	12,0	12,0
Demokrat	27	4,6	16,6
İslamcı	39	6,6	23,2
Komünist	13	2,2	25,4
Liberal	28	4,7	30,1
Milliyetçi	80	13,5	43,7
Milliyetçi - Muhafazakar	114	19,3	62,9
Muhafazakâr	149	25,2	88,2
Sosyalist	13	2,2	90,4
Sosyal Demokrat	56	9,5	99,8
Diğer	1	,2	100,0
Toplam	591	100,0	

Tablo 9 incelendiğinde, siyasi düşünceleri açısından kendilerini Atatürkçü (%12), Komünist (% 2,2), Sosyalist (% 2,2) ve Sosyal Demokrat (%9,5) olarak nitelendirenlerin toplamı **% 25,9** iken İslâmcı (%6,6), Muhafazakâr (%25,2) ve Milliyetçi-Muhafazakâr (% 19,3) olarak kendisini tanımlayanların toplam oranı ise **% 51,1**'dir.

B. DİNDARLIK EĞİLİMİ İLE İLGİLİ BULGULAR ve YORUMLAR

Günümüzde dinî inanç, duygu, davranış, bilgi ve etki boyutlarının yer aldığı bir dindarlık kavramı üzerinde durulmaktadır. Yaptığımız uygulamada, dindarlıkla ilgili sorularımıza verilen cevaplar yanında kişilerin kendilerini algılama durumlarına göre "dindarlık algısı" ve "aile dindarlık algısı" üzerinde de durulmuştur. Araştırma verileri incelendiğinde görülecektir ki dindarlık anlayışı ile ibadet etme durumu kimi bireylerde çelişmektedir. İbadet bazı ibadet türlerinde yoğunlaşırken, dinin en önemli emirlerinden biri olan "namaz ibadeti" diğer ibadetlere oranla daha az eda edilmektedir. Dolayısıyla dinin etki boyutunun bireyin tüm hayatına yeterince yansımadığı anlaşılmaktadır. Bu süreçte iman-amel ilişkisine yüklenen anlam, ibadetlerin niteliğinden çok niceliğinin önemini öne çıkarmaktadır diyebiliriz. Söylemek istediklerimiz araştırmaya katılan bireylerin dindarlık algıları ve dindarlık puanları karşılaştırıldığında daha iyi anlaşılacaktır.

1. Görüşülenlerin Dindarlık Algısı

Tablo 10: Görüşülenlerin Dindarlık Algısı

	Sayı	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çok dindar	107	18,1	18,1
Dindar	232	39,3	57,4
Orta	115	19,5	76,8
Dindar değil	111	18,8	95,6
Hiç Dindar değil	26	4,4	100,0
Toplam	591	100,0	

Görüşülenlerin dindarlık algılarını gösteren yukarıdaki tabloya göre, araştırmaya katılan öğrencilerin % 18,1'i kendini "çok dindar", % 39,3'ü "dindar", % 19,5'i "orta" ve % 18,8'i "dindar değil" olarak tanımlamıştır.

2.Görüşülenlerin Aile Dindarlık Algısı

Dindarlığın eş seçimi üzerinde nasıl bir etkisinin olduğunu araştırdığımız bu tez çalışmasında, araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin kendi dindarlık algıları yanında aile dindarlık algıları da sorgulanmıştır. Öğrencinin dindarlık düzeyini etkileyebilecek faktörler arasında en önde geleni ailedir. Ailenin dindarlık düzeyi,

çocuklarının dindarlık düzeyine olduğu kadar, eş seçimine ilişkin düşüncelerinde de belirleyicidir.

Tablo 11: Görüşülenlerin Aile Dindarlık Algısı

	Sayı	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çok dindar	135	22,8	22,8
Dindar	196	33,2	56,0
Orta	135	22,8	78,8
Dindar değil	83	14,0	92,9
Hiç Dindar değil	42	7,1	100,0
Toplam	591	100,0	

Yukarıdaki tabloya bakıldığında araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin % 33,2'si ailelerinin "dindar" olduğunu ifade ederken, % 22,8'i görüşme formundaki bu soruyu "çok dindar", % 22,8'i "orta", % 14'ü "dindar değil" ve % 7,1'i "hiç dindar değil" seçeneğini işaretleyerek cevaplamıştır. Kümülatif olarak bakacak olursak, ailesinin dindarlık düzeyini orta ve üstü görenlerin oranı % 78,8'dir. Bu orana göre araştırmaya katılan öğrencilerin % 80'ine yakınının ailesi orta ya da ileri düzeyde dindardır. Bir üstteki tabloda öğrencilerin kendi dindarlık algılarını gösteren bir tablo görülmektedir. İleride bu iki algı ile öğrencilerin dindarlık düzeylerini ölçen "dindarlık envanterine" göre bizim çıkardığımız dindarlık düzeyi karşılaştırılacaktır. Yapacağımız karşılaştırma sonucu öğrencilerin kendileri ve aileleri ile ilgili dindarlık algılarının ne düzeyde olduğu görülebilecektir.

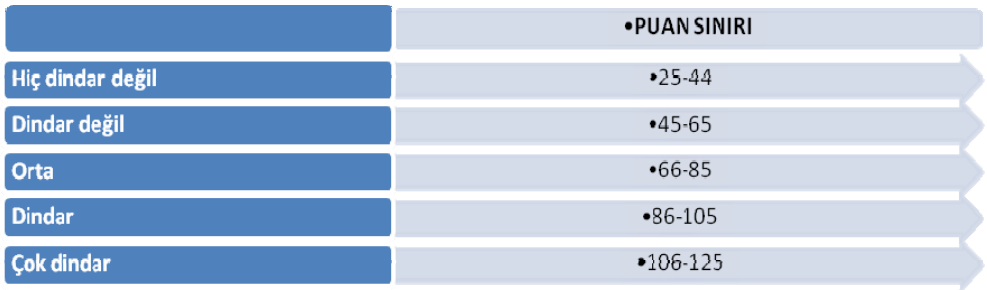
3.Görüşülenlerin Dindarlık Puanı

Araştırmamızda bireylerin anket maddelerine verdikleri cevapların ne derece tutarlı olduğunu ortaya koymak amacıyla, değişkenler arası ilişkiler test edilmeden önce güvenilirlik analizi yapılmıştır. Güvenilirlik değeri bir ölçme aracının tekrarlanan ölçümlerde aynı sonucu verme derecesinin göstergesidir. Çalışmamızda Cronbach Alpha güvenilirlik ölçütü kullanılmıştır.

Literatürde dikkate alınması istenen en küçük alpha değerinin 0.60 olduğu göz önüne alındığında, araştırmamızda kullanılan dindarlık ölçeğinin güvenilirliklerinin, yüksek olduğu söylenebilir. (Alpha Değeri 0,982)

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,982	25

Şekil 1: Dindarlık Ölçeği Puan Sınırı

Dindarlık ölçeğinde yer alan 25 sorunun her birine verilecek muhtemel cevaplar dikkate alındığında, araştırmadan alınabilecek en düşük puan, 25 iken en yüksek puan 125 olmaktadır. Çünkü beşli likert ölçekte her soru için alınacak en düşük puan 1, en yüksek alınacak puan 5'tir.

Tablo 12: Görüşülenlerin Dindarlık Puan Aralığı

	Sayı	Yüzde	Kümülatif Yüzde
25-45 puan	44	7,4	7,4
46-65 puan	93	15,7	23,2
66-85 puan	3	,5	23,7
86-105 puan	284	48,1	71,7
106-125 puan	167	28,3	100,0
Toplam	591	100,0	

Yukarıdaki tabloda 25 ile 125 puan sınırında beşli bir derecelendirme ile bazı puan aralıkları oluşturulmuştur. 25-45 puan arası, hiç dindar olmayanları, 46-65 puan arası dindar olmayanları, 66-85 puan arası dindarlık düzeyi bakımından orta grubu temsil etmektedir. 86-105 puan aralığı dindar olanları temsil ederken 106-125 puan aralığı da çok dindar olanları temsil etmektedir.

Bu puanlamanın nasıl oluştuğu ise aşağıdaki tabloda görülmektedir.

	•PUAN SINIRI
Kesinlikle Katılmıyorum	•1.00 - 1.79
Katılmıyorum	•1.80 - 2.59
Fikrim Yok	•2.60 - 3.39
Katılıyorum	•3.40 - 4.19
Kesinlikle Katılıyorum	•4.20 - 5.00

Şekil 2: Beşli Likert Ölçeği Puan Sınırı

Bu tabloya göre, sorulan her sorunun beşli likertte karşılık bulan bir puanı vardır. Dindarlık ölçeğinde araştırmaya katılanlara 25 cümle verilmiş ve bu cümlelere ne ölçüde katıldıkları sorulmuştur. Verilen her cümle için alınan "kesinlikle katılmıyorum" yanıtı için 1 puan, "katılıyorum" yanıtı için 2 puan, "fikrim yok" yanıtı için 3 puan, "katılıyorum" yanıtı için 4 puan ve "kesinlikle katılıyorum" yanıtı için 5 puan verilmiştir.

Aşağıdaki tabloda yer alan aritmetik ortalamalar, bu kritere göre oluşturulmuştur. Aritmetik ortalamalarda koyu renkte görülen rakamlar, dindarlık ölçeğinde alınan en büyük ortalamaları göstermektedir.

Tablo 13: Görüşülenlerin Dindarlık Puan Ortalamaları

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam	Aritmetik Ortalama
Allah'ın varlığına kesinlikle inanıyor, bu konuda hiçbir şüphe duymuyorum	Sayı	44	5	37	59	446	591	**4,45**
	Yüzde	7,4	,8	6,3	10,0	75,5	100,0	
Çağdaş dünyada insanlığın karşılaştığı önemli sorunların çoğu dini inançların ciddiye alınmamasından kaynaklanmaktadır.	Sayı	44	69	27	279	172	591	3,79
	Yüzde	7,4	11,7	4,6	47,2	29,1	100,0	
Müslümanların kutsal Kitabı Kur'an-ı Kerim ayet ve surelerden meydana gelmiştir.	Sayı	44	0	69	32	446	591	**4,41**
	Yüzde	7,4	0,0	11,7	5,4	75,5	100,0	
Beş vakit namazımı düzenli olarak kılıyorum	Sayı	113	306	0	28	144	591	2,63
	Yüzde	19,1	51,8	0,0	4,7	24,4	100,0	
Hz. Muhammed'in Allah'ın kulu ve peygamberi olduğuna inanıyor, bu konuda hiçbir şüphe duymuyorum	Sayı	44	5	96	0	446	591	**4,35**
	Yüzde	7,4	,8	16,2	0,0	75,5	100,0	
Hac ibadeti maddi ve bedeni durumu müsait olanların yerine getirmesi gereken dini bir görevdir.	Sayı	44	0	96	279	172	591	3,91
	Yüzde	7,4	0,0	16,2	47,2	29,1	100,0	
Namaz kılarken, dua ederken, oruçlu iken Allah'a yakın olduğumu düşünerek bir ürperti ve heyecan duyuyorum.	Sayı	113	27	112	200	139	591	3,38
	Yüzde	19,1	4,6	19,0	33,8	23,5	100,0	
Kur'an-ı Kerim'in Allah'ın kelamı olup ayetlerinin hepsinin gerçek olduğuna ve değişmeden günümüze ulaştığına inanıyorum.	Sayı	44	69	27	172	279	591	3,97
	Yüzde	7,4	11,7	4,6	29,1	47,2	100,0	
Dua hayatımda önemli bir yere sahiptir.	Sayı	113	27	0	284	167	591	3,62
	Yüzde	19,1	4,6	0,0	48,1	28,3	100,0	
Günlük hayatımda, yapacağım işlerde Allah'ın nasıl davranmamızı istediğini düşünerek karar veriyorum.	Sayı	113	139	0	200	139	591	3,19
	Yüzde	19,1	23,5	0,0	33,8	23,5	100,0	
Hz Peygamberin arkadaşlarına "Ashab", ondan sonra devlet idaresinin başına geçen kimselere de "Halife" denir.	Sayı	44	0	96	284	167	591	3,90
	Yüzde	7,4	0,0	16,2	48,1	28,3	100,0	
İnsan, kazancının bir kısmını fakirlere zekat ve sadaka olarak vermelidir.	Sayı	44	96	0	284	167	591	3,73
	Yüzde	7,4	16,2	0,0	48,1	28,3	100,0	
Orucumu aksatmadan tutarım.	Sayı	113	27	0	284	167	591	3,62
	Yüzde	19,1	4,6	0,0	48,1	28,3	100,0	
"Cennet annelerin ayakları altındadır." sözü bana anlamsız geliyor.	Sayı	113	27	0	284	167	591	3,62
	Yüzde	19,1	4,6	0,0	48,1	28,3	100,0	
Ahiret gününe ve öldükten sonra tekrar dirileceğime inanıyor ve bu konuda hiç şüphe duymuyorum.	Sayı	44	69	27	117	334	591	**4,06**
	Yüzde	7,4	11,7	4,6	19,8	56,5	100,0	
Dini kuralların tam uygulanması halinde toplumdaki bütün haksızlıkların ve adaletsizliklerin ortadan kalkacağına inanıyorum.	Sayı	113	27	0	307	144	591	3,58
	Yüzde	19,1	4,6	0,0	51,9	24,4	100,0	
Dini inançları olmayan bir kimse bana göre organlarından biri eksik olan insan gibidir.	Sayı	113	27	112	200	139	591	3,38
	Yüzde	19,1	4,6	19,0	33,8	23,5	100,0	
Allah'ın beni her yerde gördüğüne inandığımdan günah işlemekten kaçınıyorum.	Sayı	113	139	0	200	139	591	3,19
	Yüzde	19,1	23,5	0,0	33,8	23,5	100,0	
Bizim Allah'tan geldiğimizi ve tekrar O'na döneceğimizi hatırladıkça ölümden pek korkmuyorum.	Sayı	113	139	0	200	139	591	3,19
	Yüzde	19,1	23,5	0,0	33,8	23,5	100,0	
Dini inanç ve düşüncelerim olmasaydı, yaşam biçimim şimdikinden daha kötü olurdu.	Sayı	113	27	112	200	139	591	3,38
	Yüzde	19,1	4,6	19,0	33,8	23,5	100,0	
Dini inançları olmayan insanların da ahlaklı bir hayat sürdürebileceklerine inanıyorum.	Sayı	0	0	279	60	252	591	3,95
	Yüzde	0,0	0,0	47,2	10,2	42,6	100,0	
"Dua ve ibadet olmasaydı, çoktan çıldırırdım" sözü bana çok anlamsız geliyor.	Sayı	144	107	172	124	44	591	2,69
	Yüzde	24,4	18,1	29,1	21,0	7,4	100,0	
İçki, kumar, faiz, falcılık, büyücülük ve domuz eti yemek büyük günahlardandır.	Sayı	44	0	101	307	139	591	3,84
	Yüzde	7,4	0,0	17,1	51,9	23,5	100,0	
Düzenli olarak Kur'an okuyorum.	Sayı	113	306	0	33	139	591	2,63
	Yüzde	19,1	51,8	0,0	5,6	23,5	100,0	
İbadetlerimi tam olarak yerine getirebilecek kadar bilgiye sahibim.	Sayı	44	101	0	307	139	591	3,67
	Yüzde	7,4	17,1	0,0	51,9	23,5	100,0	

Dindarlık ölçeğinde yer alan sorulara verilen cevap sayısı ve yüzdeleri, yukarıdaki tabloda görülmektedir. Her bir soru için verilen cevap yüzdelerine göre bir aritmetik ortalama bulunmaktadır. Bu aritmetik ortalamalar, aldıkları puana göre oluşmuş olup araştırmaya katılanların tercihlerini yansıtmaktadır.

Buna göre; 4 puanın üzerinde yer alan 4 maddeden biri olan "Allah'ın varlığına kesinlikle inanıyor, bu konuda hiçbir şüphe duymuyorum" (4,45), "Müslümanların kutsal Kitabı Kur'an-ı Kerim ayet ve surelerden meydana gelmiştir." (4,41), "Hz. Muhammed'in Allah'ın kulu ve peygamberi olduğuna inanıyor, bu konuda hiçbir şüphe duymuyorum" (4,35) ve "Ahiret gününe ve öldükten sonra tekrar dirileceğime inanıyor ve bu konuda hiç şüphe duymuyorum." (4,06) aritmetik ortalaması en yüksek olan maddelerdir. İman esaslarından dördü olan bu maddelerin ortalamaları gösteriyor ki araştırmamızda iman esasları yoğun şekilde olumlu cevap almıştır.

Allah'ın varlığına inanma konusundaki yüksek ortalamanın ardından peygambere iman gelmektedir. Bu konuda Şentürk'ün söyledikleri açıklayıcı olacaktır; Din sadece peygamberler üzerinde değil, inanan kimseler üzerinde de etkilidir. İnanan kimseler ise bütün dinî esasları peygamberden öğrenmektedir. Yani peygambere iman demek aslında Allah'a, ahirete vs. bütün iman esaslarına inanmak demektir. Çünkü peygambere inanmayan kişi, onun getirdiği ilahi mesajı da kabul etmeyecektir.[180]

Aritmetik ortalaması en düşük olan seçenekler ise şunlardır: "Beş vakit namazımı düzenli olarak kılıyorum."(2,63) "Düzenli olarak Kur'an okuyorum."(2,63) "Dua ve ibadet olmasaydı, çoktan çıldırırdım, sözü bana çok anlamsız geliyor."(2,69). Bu seçenekler de dikkate alındığında, araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin, dindarlığın ibadet boyutuna genellikle olumsuz yanıtlar verildiği görülmektedir. Aritmetik ortalaması en yüksek olan maddelerle, en düşük maddelere bakıldığında, üniversite öğrencilerinin iman boyutunun güçlü, ibadet boyutunun ise zayıf olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Öte taraftan, yine farz ibadetlerden biri olan oruç ile ilgili maddenin, (orucumu aksatmadan tutarım) 3,62 aritmetik ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Toplumumuzun genelinde gözlendiği gibi, üniversite öğrencileri de

[180] ŞENTÜRK, H., **İbadet Psikolojisi**, İz Yayıncılık, İstanbul, 2008, s. 23.

namaz kılma ve Kur'an okuma ibadetlerine göstermedikleri ilgiyi oruç ibadetine göstermektedirler.

Bunun dışında, "Hac ibadeti maddi ve bedeni durumu müsait olanların yerine getirmesi gereken dini bir görevdir." ve "İnsan, kazancının bir kısmını fakirlere zekât ve sadaka olarak vermelidir." maddelerine bakıldığında sırasıyla "3,91" ve "3,73" aritmetik ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Hac ve zekât ibadetleri, üniversite öğrencilerinin yaşı itibariyle onlara henüz mükellefiyet yüklemediği kanaatiyle, bu maddelerde sadece bilgi ve görüşlerine başvurulmuş ve yapıp yapmadıkları ölçülmemiştir. Bilgi ve görüşlerine göre değerlendirildiğinde ise zekât ve hac ibadetleri ile ilgili, olumlu bir ortalamaya sahip oldukları söylenebilir.

4.Görüşülenlerin Dindarlık Algısı ile Dindarlık Puanı Arasındaki İlişki

Araştırmamıza katılan üniversite öğrencilerinin kendilerinde algıladıkları dindarlık düzeyi ile araştırmamızda elde edilen dindarlık puanı arasında nasıl bir ilişkinin olduğunu gösteren aşağıdaki tabloda, kendilerini "çok dindar" olarak nitelendiren öğrencilerin, ortalama rank puanına göre en yüksek değere sahip olduğu görülmektedir. Diğer değerlere de bakıldığında, "çok dindar" seçeneğinden "hiç dindar değil" seçeneğine doğru giderek azalan bir ortalama görülmektedir. Bu da bize algılanan dindarlık ile ölçülen dindarlık arasında paralellik olduğunu gösterir. Ancak bu paralellik ele aldığımız iki değişken arasındaki ilişkinin anlamlı olup olmadığını göstermez. Aralarında anlamsız bir ilişki olan iki değişkenin istatistikî olarak da bir anlamı olmamaktadır. Buradan hareketle oluşturduğumuz çapraz tablolarda değişkenler arasındaki anlamlılığı sorgulamak için Chi-Square testi yapılmıştır. Dindarlık algısı ile dindarlık puanı arasında, Chi-Square testine göre anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. (p değeri: 0,000 < 0,005) Öğrencinin algıladığı dindarlık düzeyi arttıkça ölçülen dindarlık düzeyi de artmaktadır. Bu veri bize öğrencilerin kendilerini algılama durumlarının sağlıklı olduğu fikrini de vermektedir.

Tablo 14: Görüşülenlerin Dindarlık Algısı ile Dindarlık Puanı Arasındaki İlişki

			N	Ortalama Rank
Görüşülenlerin dindarlık puanı	Görüşülenlerin Dindarlık Düzeyi	Çok dindar	107	538,00
		Dindar	232	368,50
		Orta	115	191,96
		Dindar değil	111	83,04
		Hiç Dindar değil	26	22,50
		Toplam	591	

	Görüşülenlerin dindarlık Puanı
Chi-Square	*559,195*
df	*4*
Asymp. Sig.	*,000*

5.Görüşülenlerin Aile Dindarlık Algıları ile Dindarlık Puanları Arasındaki İlişki

Ele alınması gereken bir diğer veri de ailelerle ilgili algılanan dindarlık ile öğrencilerin ölçülen dindarlığı arasındaki ilişkidir. Bir bireyin sosyalleşme sürecinde ilk olarak ailede sosyalleşmeye başladığı bilgisi hatırlandığında, dindarlık puanı ile ailelerinin dindarlığı arasında bir ilişki aranabilir. Aşağıdaki iki tabloda, bu değişkenler arasındaki ilişki ve ilişkinin anlamlılık durumu görülmektedir.

Tablo 15: Görüşülenlerin Aile dindarlık algıları ile dindarlık puanları Arasındaki İlişki

			N	Ortalama Rank
Görüşülenlerin dindarlık puanı	Görüşülenlerin Ailelerinin Dindarlık düzeyi	Çok dindar	135	517,36
		Dindar	196	312,82
		Orta	135	198,59
		Dindar değil	83	144,70
		Hiç Dindar değil	42	118,07
		Toplam	591	

Tablo incelendiğinde, dindarlık algısı ile dindarlık puanı (Bkz. Tablo 14) arasındaki ilişkinin bir benzeri, ailelerin dindarlık düzeyi ile öğrencilerin dindarlık puanı arasında da görülmektedir. Ailelerini "çok dindar" olarak tanımlayan öğrencilerin ortalama rank puanı, diğerlerine göre daha yüksektir. Yine "çok dindar" seçeneğinden "hiç dindar değil" seçeneğine doğru giderek azalan bir durum

görülmektedir. Tabloya ve chi-square testine göre, araştırmamıza katılan öğrencilerin ailelerinin algılanan dindarlık düzeyi ile ölçülen dindarlıkları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. (p: 0,000<0,005) Ailesi çok dindar olan öğrenci, dindarlık ölçeğinden daha yüksek puan almıştır. Aile dindarlığı arttıkça birey dindarlığı da artmaktadır.

C. EŞ SEÇİMİ İLE İLGİLİ BULGULAR ve YORUMLAR

1. Nikâha Bakış

Araştırmamıza katılan üniversite öğrencilerine nikâh ile ilgili sorular yöneltilmiş ve nikâh konusundaki düşünceleri aşağıdaki tablolara yansımıştır.

1.1. Görüşülenlerin Dini Nikâha Bakışı

Tablo 16: Görüşülenlerin Dini Nikâha Bakışı

	Sayı	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	64	10,8	10,8
Katılıyorum	76	12,9	23,7
Fikrim Yok	54	9,1	32,8
Katılmıyorum	314	53,1	86,0
Kesinlikle Katılmıyorum	83	14,0	100,0
Toplam	591	100,0	

Araştırmamıza katılan öğrencilere fikirlerini almak üzere yönelttiğimiz "Sadece dini nikâh yeterlidir. Resmi nikâha gerek yoktur." maddesi, öğrencilerin % 23,7'si bakımından olumlu (% 10,8 "kesinlikle katılıyorum, % 12,9 katılıyorum), % 67,1'i bakımından olumsuz (% 53,1 katılmıyorum, % 14 hiç katılmıyorum) olarak değerlendirilmiştir.

Buradan hareketle, öğrencilerin yarıdan fazlası sadece dini nikâhı yeterli bulmamakta ve resmi nikâhın da olması gerektiğini savunmaktadır, fikrine ulaşılabilir. Ancak yönelttiğimiz bir diğer soru ile öğrencilerin bu konudaki fikirleri daha da netleşecektir.

1.2. Görüşülenlerin Resmi Nikâha Bakışı

Tablo 17: Görüşülenlerin Resmi Nikâha Bakışı

	Sayı	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Katılıyorum	60	10,2	10,2
Fikrim Yok	68	11,5	21,7
Katılmıyorum	308	52,1	73,8
Kesinlikle Katılmıyorum	155	26,2	100,0
Toplam	591	100,0	

"Sadece resmi nikâh yeterlidir. Dini nikâha gerek yoktur." maddesini öğrenciler, % 10,2 oranında olumlu, % 78,3 oranında olumsuz (% 52,1

"katılmıyorum", % 26,2 "kesinlikle katılmıyorum") olarak değerlendirmiştir. Bu oranlar gösteriyor ki üniversite öğrencileri, sadece dini nikâhı yeterli görmediği gibi sadece resmi nikâhı da yeterli görmemektedirler. Üstelik sadece resmi nikâhı yeterli görmeme oranına bakıldığında (% 78,3), bu madde için, bir önceki tablodaki orana göre (% 67,1) daha fazla olumsuz görüş bildirilmiştir.

1.3. Görüşülenlerin Dini ve Resmi Nikâha Bakışı

Tablo 18: Görüşülenlerin Dini ve Resmi Nikâha Bakışı

	Sayı	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Katılmıyorum	60	10,2	10,2
Fikrim Yok	63	10,7	20,8
Katılıyorum	313	53,0	73,8
Kesinlikle Katılıyorum	155	26,2	100,0
Toplam	591	100,0	

Yukarıdaki iki tabloya göre öğrenciler sadece dini nikâha olduğu kadar, sadece resmi nikâha da karşıdır. O halde öğrencilerin iki nikâhı birlikte isteme oranlarına bakılmalıdır.

Tablo 18'e göre hem dini hem resmi nikâhı birlikte isteyenlerin oranı % 79,2'dir. (% 53 "katılıyorum", % 26,2 "kesinlikle katılıyorum") % 10,2'lik bir orana göre de öğrenciler bu fikre katılmamaktadır. Buradan hareketle nikâha bakışları daha farklı olan bir grup bulunmaktadır. Yani sadece dini ve sadece resmi nikâha olumsuz bakanların yanında her iki nikâha da olumsuz bakan öğrenciler bulunmaktadır.

1.4.Görüşülenlerin Nikâhsız Yaşama Bakışı

Tablo 19: Görüşülenlerin Nikâhsız Yaşama Bakışı

	Sayı	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	337	57,0	57,0
Katılmıyorum	227	38,4	95,4
Katılıyorum	22	3,7	99,2
Kesinlikle Katılıyorum	5	,8	100,0
Toplam	591	100,0	

Üniversite öğrencilerinin içinde her iki nikâha da karşı olan öğrenciler bulunduğunu önceki yorumlarımızda dile getirmiştik. Burada bu öğrencilerin araştırmaya katılanların içerisindeki oranına bakacağız.

Öğrencilere fikirlerini sorduğumuz "dini ya da resmi nikâhın her türlüsüne karşıyım. Birliktelik, evlilik veya nikâh bağı olmaksızın "birlikte yaşama" şeklinde olmalıdır." maddesine, tabloya göre, öğrencilerin % 95,5'i olumsuz bakmaktadır. Ancak kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum diyenlerin toplamına bakacak olursak, % 4,5 oranında bu fikri benimseyen öğrenciler de bulunmaktadır.

2. Görüşülenlerin Eş Seçiminde Aradıkları Kriterler

Tablo 20: Görüşülenlerin Eş Seçiminde Aradıkları Kriterler

	Sayı	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Fiziksel çekicilik (güzellik/yakışıklılık)	155	26,2	26,2
İyi bir meslek ve gelir sahibi olması	139	23,5	49,7
Asalet ya da soy-sop	5	,8	50,6
Ahlaklı olması	33	5,6	56,2
Zeki olması	6	1,0	57,2
Eğitimli olması	5	,8	58,0
Ailesinin özellikleri	26	4,4	62,4
Dindar olması	222	37,6	100,0
Toplam	591	100,0	

Araştırmamızın üzerine kurulmuş iki ayağından biri olan eş seçimine ilişkin, görüşülenlerin kriterlerini belirttiği yukarıdaki tabloya göre; eş seçiminde dikkat edilen en önemli kriter olarak en büyük oranı "dindarlık" almıştır. Üniversite öğrencilerinin % 37,6'sı eş seçiminde en çok dindarlığa dikkat etmektedir. Kendisini dindar ve çok dindar olarak tanımlayanların oranının 57,4 olduğu dikkate alınırsa(Bkz. Tablo 10), bu oranın öne çıkması normal olarak değerlendirilebilir.

Dindarlığın ardından en önemli kriter olarak "fiziksel çekicilik" gelmektedir. Öğrencilerin eşlerinde arayacakları en önemli kriter olarak en başa koyacakları güzellik ya da yakışıklılık, % 26,2 oranında en çok işaretlenen seçeneklerden biri olmuştur.

Öne çıkan diğer bir seçenek ise "iyi bir meslek ve gelir sahibi" olma kriteridir. Araştırmaya katılanların % 23,5'i iyi bir mesleğe ve gelire sahip eş istediğini ve bu kriteri diğer kriterlerin yanında en başa koyduğunu ifade etmiştir.

Her bireyin eş seçiminde ifade ettiğimiz kriterlerin tamamını eşinde görmek istemesi muhtemeldir. Araştırma sırasında öğrencilerin birçoğu tek seçenek işaretleme kuralına karşı çıkmış ve başka kriterlerin de kendisi için önemli olduğunu

ifade etmiştir. Yapılan açıklama sonucu görüşülenlerin büyük çoğunluğu kendileri için diğer kriterlerin içinden öne çıkacak kriteri belirlemiş ve işaretlemiştir. Tek seçenek dışında diğer seçenekleri de işaretleyen öğrencilerin görüşme formu değerlendirmeye alınmamıştır. Burada uyguladığımız yöntem ile ulaşmak istediğimiz sonuç, Peygamberimiz Hz. Muhammet (SAV)'in Hadis-i Şeriflerinde[181] belirttikleri dindarlık kriterinin ne ölçüde diğer kriterlere tercih edileceğidir. Bunu anlamak için, yapılan pilot çalışma sonucu, tek seçenek işaretleme zorunluluğu getirilmiştir.

Seçenekler içerisinde yer alan diğer kriterlerden biri olan "Eş seçiminde, evleneceğim kişinin ahlaklı olması dikkat ettiğim en önemli kriterdir." maddesi % 5,6 oranında tercih edilmiştir. Bunun dışında, "Eş seçiminde, evleneceğim kişinin ailesinin özellikleri, yani onun nasıl bir aileden geldiği dikkat ettiğim en önemli kriterdir." seçeneği % 4,4 oranında, "Eş seçiminde, evleneceğim kişinin zeki olması dikkat ettiğim en önemli kriterdir." seçeneği % 1 oranında tercih edilmiştir. Diğer seçenekler ise % 1'in altında tercih edilirken, "Eş seçiminde, evleneceğim kişinin benimle ortak değerlere ve tutumlara sahip olması dikkat ettiğim en önemli kriterdir" seçeneği en önemli kriter olarak hiç tercih edilmemiştir.

3. Görüşülenlerin Evlilik Öncesi Rehberlik ve Danışmanlık Faaliyetlerine Bakışı

Bugün toplumumuzda gerçekçi olmayan beklentilerle başlayan birçok evlilik bulunmaktadır. Toplumsal yaşamdaki değişikliklerle birlikte aile içi roller ve sorumluluklarda da değişiklikler olmaktadır. Bu nedenle günümüzde birçok aile, evlilik öncesi dönemden başlayarak danışmanlık hizmetlerine ihtiyaç duymaktadır. Gelişmiş ülkelerdeki yükselişi önlenemeyen boşanma oranlarının azaltılması konusunda bugün en çok umut bağlanılan uygulamalardan birisi "Evlilik Öncesi Çift Eğitimi"dir. Küreselleşme, baş döndürücü teknolojik gelişmeler ve hızlı kentleşmenin olumsuzluklarından ülkemiz de payını almış ve güçlü aile yapısı sayesinde düşük olan boşanma oranları da hızla artmaya başlamıştır. Gelişmiş ülkelerde bu konuda çalan alarm zillerine kulaklarımızı tıkamayarak gerekli

[181] Hadis-i Şerif'te şöyle buyrulmaktadır: "Kadın dört şey için nikâhlanır: malı, nesebi, güzelliği veya dini için... Siz, dindar olanı tercih edin ki eliniz dert görmesin." (Buharî, Nikâh, s.15.) Günümüzde her ne kadar evlilik talebi genelde erkekler tarafından geliyorsa da kadının da kabul ya da reddetme suretiyle eş seçmesi söz konusudur. Binaenaleyh, Hz. Peygamber'in bu Hadis-i Şerifindeki tavsiye, kadın-erkek her mümin için geçerlidir.

tedbirleri bugünden ve doğru uygulamalarla alınmasına katkıda bulunmak bilim insanının en önemli görevidir.[182]

Evlilik öncesi rehberlik ve danışmanlık faaliyetlerinin son yıllarda oldukça ilgi gören hizmetler arasında yer alması bizi de araştırmamızda bu konu ile ilgili veri almaya yöneltmiştir. Bu konu ile ilgili örneklem grubumuza yöneltilen soru sonucu elde edilen veriler aşağıdaki tabloda görüşmektedir.

Tablo 21: Görüşülenlerin Evlilik Öncesi Rehberlik ve Danışmanlık Faaliyetlerine Bakışı

	Sayı	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	6	1,0	1,0
Katılmıyorum	28	4,7	5,8
Fikrim Yok	82	13,9	19,6
Katılıyorum	286	48,4	68,0
Kesinlikle Katılıyorum	189	32,0	100,0
Toplam	591	100,0	

Tabloya göre, "Toplumu oluşturan en küçük sosyolojik birim olarak âile kurumunun sağlam ve sağlıklı bir şekilde kurulmasında, eşlerin uyum ve mutluluğuna katkı sağlamak amacıyla gençlere, psikolojik, sosyolojik, hukukî, dinî ve ahlâkî boyutları ile eş seçimi ve evlilik konularında rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmelidir." fikrine "katılıyorum" (% 48,4) ve "kesinlikle katılıyorum" (% 32) diyenlerin toplamı % 80,4'tür. Bu da gençlerin eş seçimi ve evlilik konusunda rehberlik hizmetlerine ihtiyaç duyduklarını göstermektedir.

Bu konuda fikri olmayanların % 19,6 olduğu görülmektedir, yani öğrencilerin yüzde 20'ye yakını böyle bir faaliyetten habersiz veya faaliyet konusunda bir fikre sahip değildir. Bu hizmete karşı olanların toplamı ise % 5,8 olarak görülmektedir.

4.Görüşülenlerin Ateist ile Evlenme Konusuna Bakışı

Tablo 22: Görüşülenlerin Ateist ile Evlenme Konusuna Bakışı

	Sayı	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	332	56,2	56,2
Katılmıyorum	184	31,1	87,3
Katılıyorum	70	11,8	99,2
Kesinlikle Katılıyorum	5	,8	100,0
Toplam	591	100,0	

[182] ŞEN, B., **a.g.t.** s. V.

Araştırmamıza katılan üniversite öğrencilerinin ateist bir kimse ile evlenmeyi ne ölçüde istediklerini gösteren bu tabloda, öğrencilerin % 87,3'ü bu fikre katılmayarak ateist birisi ile evlenmeyi düşünmediğini ifade etmektedir. Bu fikre katılanların oranı ise toplamda % 12,6'dır.

5. Görüşülenlerin Başka Dinden Birisi ile Evlenmeye Bakışı

Tablo 23: Görüşülenlerin Başka Dinden Birisi ile Evlenmeye Bakışı

	Sayı	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	332	56,2	56,2
Katılmıyorum	157	26,6	82,7
Katılıyorum	97	16,4	99,2
Kesinlikle Katılıyorum	5	,8	100,0
Toplam	591	100,0	

Örneklem grubuna yöneltilen bir diğer soru da başka dinden biriyle evlenip evlenmeyecekleri yönündedir. Başka dinden biriyle evlenmeyi düşünenlerin % 17,4 olarak görüldüğü yukarıdaki tabloya göre, öğrencilerin % 82,7'si bu fikre katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Bir üstte yer alan tabloda ateist birisi ile evlenmek isteyenlerin oranı ile bu tabloda yer alan başka dinden birisiyle evlenmeyi düşünenlerin oranı karşılaştırıldığında, başka dinden biriyle evlenmek isteyenlerin oranının daha fazla olduğu görülecektir. Bu veriyi cinsiyete göre değerlendirdiğimizde ise erkeklerin kızlara göre daha fazla olumlu yanıt verdiği fark edilmiştir. Bu da İslam dininin erkeklerin başka dinden (ehl-i kitap) bir kadınla evlenmelerine ruhsat vermesiyle[183] ilişkilendirilebilir.

[183] İslam dini, evlenme hususunda Müslümanlara bazı şartlar getirmiş, bu şartları üzerinde taşıyan her Müslüman'ın birbirleriyle evlenmelerini serbest bırakmıştır. O bakımdan isteyen, istediği Müslüman'la evlenmekte veya onu reddetmekte serbesttir. Müslüman erkeklerin, sonradan bozulmuş da olsa kendilerine kitap indirilen din mensupları olan kadınlarla, yani Hıristiyan ve Yahudilerle evlenmeleri caizdir. Fakat Müslüman kadınların Müslüman olmayan hiç bir erkekle evlenmesi caiz değildir.
(EREN, A., "Müslüman, Müslüman olmayanlarla evlenebilir mi?", **İzdivaç ve Mahremiyetleri**, http://www.incemeseleler.com/izdivac)

6.Görüşülenlerin Mutlu ve Uyumlu Bir Evlilikte Dindar Eş Rolüne Bakışları

Tablo 24: **Görüşülenlerin Mutlu ve Uyumlu Bir Evlilikte Dindar Eş Rolüne Bakışları**

	Sayı	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	96	16,2	16,2
Katılmıyorum	159	26,9	43,1
Fikrim Yok	27	4,6	47,7
Katılıyorum	82	13,9	61,6
Kesinlikle Katılıyorum	227	38,4	100,0
Toplam	591	100,0	

Bir evlilikte çiftlerin ortak değer, düşünce ve tutumlara sahip olması evliliğin selameti ve sürdürülebilirliği açısından çok önemlidir. Hatta eşlerle birlikte ailelerin de benzer dünya görüşüne sahip olması, ilişkinin devamı ve sağlamlığı açısından pekiştirici bir unsurdur. Biz de araştırmamızda, üniversite gençlerine bu konuyu "bana göre eşlerden her ikisinin de dindar olması uyumlu ve mutlu bir evlilik için tek başına yeterlidir." Fikrine ne ölçüde katıldıklarını sorarak irdelemeye çalıştık.

Tabloyu incelediğimizde, örneklem grubunun % 43,1'i (kümülatif yüzdeye göre) bu fikre katılmadığını belirtirken, % 52,3'ü bu fikre katılmaktadır. Yaptığımız görüşmelerde anket formumuza cevap verirken öğrencilerin bir kısmı sadece dindarlığın tek başına yeterli olmayacağını düşündüklerini ancak dindarlığın eşlerin her ikisinde de bulunmasının olumlu yansımaları olacağına inandıklarını ifade etmişlerdir. Bu da üniversite gençliğinin eş seçiminde dindarlığı en önemli belirleyici kriter olarak görmekle birlikte, bunun yanında bunu tamamlayıcı başka kriterleri de önemsediklerini göstermektedir.

7.Görüşülenlerin Dini Algılama Farklılıklarının Geçimsizliğe Etkisine Bakışı

Araştırmaya katılanlara yöneltilen sorulardan birisi de her iki taraf da dindar olmakla birlikte eşlerin dini algılama ve anlama biçimlerinin farklı oluşunun başlı başına bir geçimsizlik kaynağı olup olmadığı yönündedir.

Tablo 25: Görüşülenlerin Dini Algılama Farklılıklarının Geçimsizliğe Etkisine Bakışı

	Sayı	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	232	39,3	39,3
Katılmıyorum	121	20,5	59,7
Fikrim Yok	5	,8	60,6
Katılıyorum	157	26,6	87,1
Kesinlikle Katılıyorum	76	12,9	100,0
Toplam	591	100,0	

Tabloya bakıldığında "kesinlikle katılmıyorum" ve "katılmıyorum" diyenlerin oranı toplamda % 59,7'dir. Öğrencilerin % 60'a yakını bu fikre katılmadığını ifade ederken, dini algılama ve anlamadaki farklılığın eşlerin yaşamında sıkıntılar doğurabileceği ancak bunu başlı başına bir geçimsizlik kaynağı olarak görmenin zor olduğunu ifade etmiştir. Bunun yanında öğrencilerin % 40,5'i bu fikre katıldığını ifade etmiştir.

Bu veri ile gençlerin, radikal dinî yönelimlerin, marjinal din anlayışlarının evlilikte bir geçimsizlik hatta boşanma sebebi olabileceğinin farkında olup olmadıklarını anlamak istedik. Bu sonuç bizim tahminimizin de ötesinde farkında olduklarını göstermektedir.

8.Görüşülenlerin Eş Seçiminde Aile Büyüklerinin Görüşünü Alma Konusuna Bakışları

Tablo 26: Görüşülenlerin Eş Seçiminde Aile Büyüklerinin Görüşünü Alma Konusuna Bakışları

	Sayı	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	44	7,4	7,4
Fikrim Yok	69	11,7	19,1
Katılıyorum	32	5,4	24,5
Kesinlikle Katılıyorum	446	75,5	100,0
Toplam	591	100,0	

Araştırmaya katılan üniversite gençliğinin evlilik konusunda anne, baba ve diğer aile büyüklerinin telkin, tavsiye ve beklentilerinin dikkate alınıp alınmaması gerekliliği ile ilgili fikirlerine de başvurulmuştur.

Tablo incelendiğinde, örneklem grubunun % 75,5'i bu fikre kesinlikle katıldığını, % 5,4'ü de katıldığını ifade ederek destek vermektedir. Toplamda öğrencilerin % 80,9'u eş seçiminde aile büyüklerinin görüşünü alma konusunda olumlu yaklaşım sergilemektedir. % 11,7'lik bir orana göre öğrenciler bu konuda

fikir beyan etmemişlerdir. Bu fikre karşı çıkan öğrencilerin yüzdesi ise sadece 7,4'tür.

Bu sonuç, üniversite gençliğinin evlilik ve eş seçimi konusunda aile büyüklerinin görüş ve önerileri ile yapacakları rehberliğe açık olduğunu ve ailenin onayını önemsediklerini göstermektedir. Bu da toplumumuz adına memnuniyet vericidir.

D. SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE DİNDARLIK EĞİLİMİ İLE İLGİLİ BULGULAR ve YORUMLAR

1. Cinsiyet ile Dindarlık Puanı Arasındaki İlişki

Dindarlığın oluşması ve farklılaşmasında etkili faktörlerden birisi cinsiyet değişkenidir. Erkeklerin dini algılayış ve uygulayışı ile kadınların algılama, uygulama ve inanışında bir farklılık olup olmadığı aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 27: Cinsiyet ile Dindarlık Puanı Arasındaki İlişki

			N	Ortalama Rank
Görüşülenlerin dindarlık puanı	Görüşülenlerin Cinsiyeti	Erkek	305	269,02
		Kadın	286	324,77
		Toplam	591	

Tabloya göre, kadınların dindarlık ölçeğinden aldıkları puan erkeklerin aldığı puandan daha fazladır. Ortalama rank puanlarına bakıldığında kadınların 324,77, erklerin ise 269,02 ortalama rank puanına sahip olduğu görülecektir. Bu farklılığın anlamlı olup olmadığını ise Mann-Whitney U testi ile test ettik. Teste göre erkeklerle kadınların dindarlığı arasındaki farklılaşma anlamlıdır. (P değeri: 0,000<0,005) Bu araştırma için şu söylenebilir; örneklem grubumuzda yer alan kadınlar, erkeklere göre anlamlı derecede daha dindardır.

	Görüşülenlerin Dindarlık puanı
Mann-Whitney U	*35387,000*
Wilcoxon W	*82052,000*
Z	*-4,041*
Asymp. Sig. (2-tailed)	*,000*

a. Grouping Variable: Görüşülenlerin Cinsiyeti

2. Öğrenim Görülen Fakülte ile Dindarlık Puanı Arasındaki İlişki

Araştırmamıza katılan öğrencilerin okudukları fakülte ile dindarlık puanları arasındaki ilişkinin nasıl olduğunu gösteren aşağıdaki tabloda, fakülteye göre dindarlık puanları ortaya koyulmuştur.

Burada merak edilen, İlahiyat Fakültesi ile diğer fakülteler arasındaki farklılık olsa da diğer fakültelerin birbiriyle olan anlamlı farklılıkları da önemli bir veridir.

Tablo 28: Fakülte ile Dindarlık Puanı Arasındaki İlişki

			N	Ortalama Rank
Görüşülenlerin dindarlık puanı	Görüşülenlerin eğitim görmekte olduğu fakülte	FEF	114	267,78
		İİBF	173	341,27
		İlahiyat	17	538,00
		Diş	11	196,50
		Tıp	11	538,00
		MMF	178	253,31
		TEF	43	328,57
		Ziraat	11	196,23
		Orman	11	214,64
		GSF	22	200,25
		Total	591	

Tablo incelendiğinde, ilahiyat (538,00) ve tıp fakültelerinin (538,00) diğer fakültelerden anlamlı derecede (p:0,000<0,005) daha dindar olduğu görülmektedir. Ortalama rank değerleri incelendiğinde, diş hekimliği fakültesi (196,50) ile ziraat fakültesi (196,23) en az dindarlık puanına sahipken güzel sanatlar fakültesi öğrencilerinin dindarlıktan aldığı puan (200,25) da diğerlerine göre daha azdır.

Burada önemli olan aradaki bu farklılıkların anlamlılık derecesidir. Chi-Square testine göre fakültelerin dindarlığı arasındaki farklılık anlamlıdır.

Test Statistics [a,b]

	Görüþülenlerin dindarlýk puaný
Chi-Square	*104,937*
df	*9*
Asymp. Sig.	*,000*

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Görüþülenlerin eðitim görmekte olduðu fakülte

3. Yerleşim birimi ile Dindarlık Puanı Arasındaki İlişki

Tablo 29: Yerleşim Birimi ile Dindarlık Puanı Arasındaki İlişki

			N	Ortalama Rank
Görüşülenlerin dindarlık puanı	Görüşülenlerin hayatlarının çoğunu geçirdiği yerleşim birimi	Köy	54	360,95
		Kasaba	88	315,30
		İlçe	83	346,81
		Şehir	222	308,57
		Büyük Şehir	144	211,18
		Toplam	591	

Dindarlık puanının yerleşim birimi değişkeni ile ilişkisi gösteren yukarıdaki tabloya göre, hayatlarının çoğunu köyde geçiren öğrenciler diğer öğrencilere göre anlamlı derecede (P:0,000< 0,005) daha dindardır. Bir başka deyişle, dindarlık ortalama rank değerlerine bakıldığında en fazla puanı köyden gelenler (360,95), sonrasında ise ilçede yaşanlar (346,81) almıştır. En az dindarlık puanını ise büyükşehirde yaşayanlar almıştır.(211,18) Tabloda köyden kente doğru dindarlıkta azalma olduğu görülmektedir. Kasabada yaşayanların aldığı puan bu yoruma ters düşse de genel olarak bu eğilim fark edilmektedir.

Test Statistics[a,b]

	Görüþülenlerin dindarlýk puaný
Chi-Square	*55,025*
df	*4*
Asymp. Sig.	*,000*

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Görüþülenlerin hayatlarýnýn çoðunu geçirdiði yerleþim birimi

4. Gelir Güzeyi ile Dindarlık Puanı Arasındaki İlişki

Tablo 30: Gelir Düzeyi ile Dindarlık Puanı Arasındaki İlişki

			N	Ortalama Rank
Görüşülenlerin dindarlık puanı	Görüşülenlerin ailelerinin gelir düzeyi	Çok İyi	38	129,20
		İyi	116	244,72
		Orta	324	301,02
		Kötü	86	366,87
		Çok Kötü	27	465,04
		Toplam	591	

Test Statistics [a,b]

	Görüþülenlerin dindarlýk puaný
Chi-Square	*91,618*
df	*4*
Asymp. Sig.	*,000*

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Görüþülenlerin ailelerinin gelir düzeyi

Görüşülen öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyi ile kendi dindarlıkları arasındaki ilişkinin sorgulandığı yukarıdaki analizde, ortalama rank değerlerine bakılırsa, gelir düzeyi ile dindarlık arasında ters orantılı bir ilişki olduğu görülecektir.

En yüksek rank değeri ekonomik durumu "çok kötü" olanlarda görülürken(465,04), en düşük rank değeri ekonomik durumunu "çok iyi" olarak nitelendiren öğrencilerdedir.(129,20) Tabloya göre, dindarlık düzeyi, ekonomik düzey yükseldikçe azalmaktadır. Bu ilişki ise Chi-Square testine göre oldukça anlamlıdır. (p:0,000<0,005)

5. Öğrenim Görülen Sınıf ile Dindarlık Puanı Arasındaki İlişki

Tablo 31: Sınıf ile Dindarlık Puanı Arasındaki İlişki

			N	Ortalama Rank
Görüşülenlerin dindarlık puanı	Görüşülenlerin Sınıfı	Birinci sınıf	70	376,72
		İkinci sınıf	65	306,31
		Üçüncü sınıf	152	278,59
		Dördüncü sınıf	304	283,91
		Toplam	591	

Araştırmaya katılan öğrencilerin okudukları sınıf düzeyi ile dindarlık düzeyleri arasındaki ilişkinin irdelendiği yukarıda tabloda, genel bir eğilim açıkça fark edilmektedir. Öğrencilerin sınıf düzeyi yükseldikçe, dindarlık düzeyleri anlamlı derecede (p: 0,000<0,005)düşmektedir. Bu yoruma istisna görünen ise dördüncü sınıf öğrencilerin aldığı puandır. Dördüncü sınıflar(283,91), birinci(376,72) ve ikinci sınıf(306,31) öğrencilerine göre daha az dindar iken üçüncü sınıf(278,59) öğrencilerinden daha dindardır.

6. Görüşülenlerin Siyasi Düşünce Olarak Kendilerini Tanımlama Biçimi ile Dindarlık Puanı Arasındaki İlişki

Dindarlık puanı ile siyasi düşünce arasındaki ilişkinin görüldüğü aşağıdaki tabloya göre; ortalama rank puanı en yüksek olan öğrencilerin (rank ortalaması: 477,23), kendilerini "İslamcı" olarak tanımlayanlar olduğu görülmektedir.

Kendilerini "İslamcı" olarak tanımlayanların ardından, kendilerini "Muhafazakar" olarak tanımlayan öğrencilerin geldiği görülmektedir. (rank ortalaması: 362,94). Muhafazarların ardından ise milliyetçi-muhafazakar olduğunu ifade eden öğrenciler gelmektedir. (rank ortalaması: 361,67)

Kendisini, Atatürkçü (179,78), Sosyalist (145), Komünist (91,12), Liberal (133,20) ve Demokrat (191,56) olarak tanımlayan öğrencilerin ortalama rank

puanları düşük çıkmıştır. Bu siyasi görüşe sahip öğrencilerin dindarlık bakımından diğerlerine göre daha alt seviyede oldukları görülmektedir.

Tablo 32: Görüşülenlerin Siyasi Düşünce Olarak Kendilerini Tanımlama Biçimi ile Dindarlık Puanı Arasındaki İlişki

			N	Ortalama Rank
Görüşülenlerin dindarlık puanı	Görüşülenlerin kendilerini siyasi düşünce bakımından nasıl tanımladıkları	Atatürkçü	71	179,78
		Demokrat	27	191,56
		İslamcı	39	477,23
		Komünist	13	91,12
		Liberal	28	133,20
		Milliyetçi	80	331,14
		Milliyetçi - Muhafazakar	114	361,67
		Muhafazakâr	149	362,94
		Sosyalist	13	145,00
		Sosyal Demokrat	56	173,05
		Diğer	1	97,50
		Toplam	591	

Rank ortalamaları dikkate alındığında kendilerini İslamcı olarak tanımlayan öğrencilerin daha dindar olduğu söylenebilir. Muhafazakar, Milliyetçi Muhafazar ve Milliyetçi olarak kendilerini tanımlayan öğrenciler, diğer öğrencilerden daha dindardır, yorumu yapılabilir. Dindarlık bakımından en zayıf öğrenci grubu ise kendini "Komünist" olarak tanımlayan öğrencilerdir. Bu öğrencilerin aldığı rank ortalaması: 91,12'dir.

Siyasi görüş ile dindarlık puanı arasındaki ilişkinin ifade edildiği veriler, chi-Square testine göre oldukça anlamlıdır. (p:0,000<0,005)

Test Statistics [a,b]

	Görüşülenlerin dindarlık puanı
Chi-Square	222,929
df	10
Asymp. Sig.	,000

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Görüşülenlerin kendilerini siyasi düşünce bakımından nasıl tanımladıkları

E. SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER İLE EŞ SEÇİMİ DEĞİŞKENİ ARASINDAKİ İLİŞKİYE AİT BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde sosyo-demografik değişkenlerin dindarlıkla olan ilişkilerinden sonra, eş seçimi değişkeni ile olan ilişkilerine bakılacaktır.

1. Cinsiyet ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki

Tablo 33: Cinsiyet ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki

			Eş seçiminde dikkat ettiğiniz en önemli kriter nedir?								Toplam
			Fiziksel çekicilik (güzellik/yakışıklılık)	İyi bir meslek ve gelir sahibi olması	Asalet ya da soy-sop	Ahlaklı olması	Zeki olması	Eğitimli olması	Ailesinin özellikleri, yani onun nasıl bir aileden geldiği	Dindar olması	
Görüşülenlerin Cinsiyeti	Erkek	Sayı	71	76	5	22	6	5	21	99	305
		% Satır	23,3%	24,9%	1,6%	7,2%	2,0%	1,6%	6,9%	32,5%	100%
		% Sütun	45,8%	54,7%	100%	66,7%	100%	100%	80,8%	44,6%	51,6%
	Kadın	Sayı	84	63	0	11	0	0	5	123	286
		% Satır	29,4%	22,0%	,0%	3,8%	,0%	,0%	1,7%	43,0%	100%
		% Sütun	54,2%	45,3%	,0%	33,3%	,0%	,0%	19,2%	55,4%	48,4%
Toplam		Sayı	155	139	5	33	6	5	26	222	591
		% Satır	26,2%	23,5%	,8%	5,6%	1,0%	,8%	4,4%	37,6%	100%
		% Sütun	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Araştırmaya katılan öğrencilerin eşlerinde aradıkları en önemli kriterin cinsiyet değişkenine göre nasıl değiştiği yukarıdaki tabloda görülmektedir. Tabloya göre, erkeklerin % 32,5'i eş seçiminde ilk tercihin "dindarlık" olduğunu ifade ederken, % 24,9'u "iyi bir meslek ve gelir sahibi" seçeneğini, % 23,3'ü de "fiziksek çekicilik" seçeneğini işaretlemiştir.

Kadınlar ise, yine aynı seçeneği, dindarlığı ilk sırada kriter olarak belirtirken dindarlığın tercih edilme oranı erkeklere göre daha fazla olmuştur. (% 43) Bunun dışında kadınlar "fiziksel çekiciliği" % 29,4 oranında, "iyi bir meslek ve gelir sahibi" seçeneğini de % 22 oranında tercih etmişlerdir.

Genel olarak eş seçimi tercihinde dindarlığın daha çok tercih edildiği göz önüne alınırsa (Bkz; Tablo 20) kadınlar erkeklere göre daha çok oranda dindarlığı

tercih etmiştir. Erkekler iyi bir meslek ve gelir sahibi olma kriterini kadınlara göre daha çok tercih ederken, kadınlar fiziksel çekiciliği erkeklere göre daha çok tercih etmiştir.

Erkeklerin öne çıkan, toplamda % 80,7 oranında tercih ettikleri bu üç kriterden başka % 7,2 oranında ahlak kriterini, % 6,9 oranında da ailenin özellikleri kriterini tercih ettikleri görülmektedir. Kadınlar ise toplamda % 92,4 oranında öne çıkan üç kriteri tercih etmiş bunların dışında % 3,8 oranında ahlak, % 1,7 oranında da aile kriterini eş seçiminde ilk tercih olarak belirtmiştir.

Bu değişkenlerin birbiriyle ilişkisi anlamlıdır. (p:0,000<0,005)

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	*33,838*[a]	*7*	*,000*
Continuity Correction			
Likelihood Ratio	*40,803*	*7*	*,000*
Linear-by-Linear Association	*,096*	*1*	*,757*
N of Valid Cases	*591*		

a. 6 cells (37,5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,42.

2. Öğrenim Görülen Fakülte ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki

Öğrencilerin eğitim görmekte olduğu fakültelere göre eş seçimi tercihlerinde nasıl bir değişiklik olduğunu gösteren aşağıdaki tabloya bakıldığında;

Dindarlık seçeneğini oransal bakımdan en çok tercih eden fakültelerden Fen Edebiyat Fakültesi öğrencileri % 46,5 oranında, İlahiyat Fakültesi öğrencileri % 64,7 oranında, Tıp ve Ziraat Fakülteleri öğrencileri % 100 oranında, Teknik Eğitim Fakültesi öğrencileri % 23,3 oranında ve Güzel sanatlar Fakültesi öğrencileri % 77,3 oranında, eş seçiminde dindarlığı ilk olarak tercih etmektedir.

Fakültelere bakarak tercih yüzdelerini değerlendirecek olursak;

Fen Edebiyat Fakültesi öğrencileri, % 31,6 oranında fiziksel çekiciliği, % 8,8 oranında iyi bir meslek ve gelir sahibi olmayı, % 4,4 oranında asalet, soy, sop kriterini, % 8,8 oranında ailenin özelliklerini ve % 46,5 oranında da dindarlığı eş seçiminde tercih edeceğini ifade etmiştir.

Tablo 34: Fakülte ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki

			Eş seçiminde dikkat ettiğiniz en önemli kriter nedir?								Toplam
			Fiziksel çekicilik (güzellik/yakışıklılık)	İyi bir meslek ve gelir sahibi olması	Asalet ya da soy-sop	Ahlaklı olması	Zeki olması	Eğitimli olması	Ailesinin özellikleri, yani onun nasıl bir aileden geldiği	Dindar olması	
Görüşülenlerin eğitim görmekte olduğu fakülte	FEF	Sayı	36	10	5	0	0	0	10	53	114
		% Satır	31,6%	8,8%	4,4%	,0%	,0%	,0%	8,8%	46,5%	100,0%
		% Sütun	23,2%	7,2%	100,0%	,0%	,0%	,0%	38,5%	23,9%	19,3%
	İİBF	Sayı	63	25	0	21	0	0	5	59	173
		% Satır	36,4%	14,5%	,0%	12,1%	,0%	,0%	2,9%	34,1%	100,0%
		% Sütun	40,6%	18,0%	,0%	63,6%	,0%	,0%	19,2%	26,6%	29,3%
	İlahiyat	Sayı	6	0	0	0	0	0	0	11	17
		% Satır	35,3%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	64,7%	100,0%
		% Sütun	3,9%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	5,0%	2,9%
	Diş	Sayı	0	11	0	0	0	0	0	0	11
		% Satır	,0%	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
		% Sütun	,0%	7,9%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	1,9%
	Tıp	Sayı	0	0	0	0	0	0	0	11	11
		% Satır	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%	100,0%
		% Sütun	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	5,0%	1,9%
	MMF	Sayı	40	72	0	6	0	5	5	50	178
		% Satır	22,5%	40,4%	,0%	3,4%	,0%	2,8%	2,8%	28,1%	100,0%
		% Sütun	25,8%	51,8%	,0%	18,2%	,0%	100,0%	19,2%	22,5%	30,1%
	TEF	Sayı	5	10	0	6	6	0	6	10	43
		% Satır	11,6%	23,3%	,0%	14,0%	14,0%	,0%	14,0%	23,3%	100,0%
		% Sütun	3,2%	7,2%	,0%	18,2%	100,0%	,0%	23,1%	4,5%	7,3%
	Ziraat	Sayı	0	0	0	0	0	0	0	11	11
		% Satır	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%	100,0%
		% Sütun	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	5,0%	1,9%
	Orman	Sayı	0	11	0	0	0	0	0	0	11
		% Satır	,0%	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
		% Sütun	,0%	7,9%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	1,9%
	GSF	Sayı	5	0	0	0	0	0	0	17	22
		% Satır	22,7%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	77,3%	100,0%
		% Sütun	3,2%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	7,7%	3,7%
Toplam		Sayı	155	139	5	33	6	5	26	222	591
		% Satır	26,2%	23,5%	,8%	5,6%	1,0%	,8%	4,4%	37,6%	100,0%
		% Sütun	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencileri, , % 36,4 oranında fiziksel çekiciliği, % 14,5 oranında iyi bir meslek ve gelir sahibi olmayı, % 12,1 oranında ahlaklı kriterini, % 2,9 oranında ailenin özelliklerini ve % 34,1 oranında da dindarlığı eş seçiminde tercih edeceğini ifade etmiştir.

İlahiyat Fakültesi öğrencileri, % 35,3 oranında fiziksel çekiciliği ve % 64,7 oranında da dindarlığı eş seçiminde tercih edeceğini ifade etmiştir.

Diş Hekimliği ve Orman Fakültesi öğrencileri, % 100 oranında iyi bir meslek ve gelir sahibi olma kriterini tercih ederken, Tıp ve Ziraat Fakültesi öğrencileri, % 100 oranında dindarlığı eş seçiminde tercih edeceğini ifade etmiştir.

Mühendislik Mimarlık Fakültesi öğrencileri, % 22,5 oranında fiziksel çekiciliği, % 40,4 oranında iyi bir meslek ve gelir sahibi olmayı, % 3,4 oranında ahlaklılık kriterini, % 2,8 oranında eğitimliliği, % 2,8 oranında ailenin özelliklerini ve % 28,1 oranında da dindarlığı eş seçiminde tercih edeceğini ifade etmiştir.

Teknik eğitim Fakültesi öğrencileri, % 11,6 oranında fiziksel çekiciliği, % 23,3 oranında iyi bir meslek ve gelir sahibi olmayı, % 14 oranında ahlaklılık kriterini, % 14 oranında zekâyı, % 14 oranında ailenin özelliklerini ve % 23,3 oranında da dindarlığı eş seçiminde tercih edeceğini ifade etmiştir.

Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencileri ise % 22,7 oranında fiziksel çekiciliği ve % 77,3 oranında da dindarlığı eş seçiminde ilk olarak tercih edeceğini ifade etmiştir.

Fakültelere göre değişen bu öğrenci tercihleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. (p: 0,000<0,005)

3. Yerleşim Birimi ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki

Tablo 35: Yerleşim Birimi ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki

			Eş seçiminde dikkat ettiğiniz en önemli kriter nedir?								Toplam
			Fiziksel çekicilik (güzellik/yakışıklılık)	İyi bir meslek ve gelir sahibi olması	Asalet ya da soy-sop	Ahlaklı olması	Zeki olması	Eğitimli olması	Ailesinin özellikleri, yani onun nasıl bir aileden geldiği	Dindar olması	
Görüşülenlerin hayatlarının çoğunu geçirdiği yerleşim birimi	Köy	Sayı	5	16	0	0	0	0	5	28	54
		% Satır	9,3%	29,6%	,0%	,0%	,0%	,0%	9,3%	51,9%	100,0%
		% Sütun	3,2%	11,5%	,0%	,0%	,0%	,0%	19,2%	12,6%	9,1%
	Kasaba	Sayı	22	22	0	22	0	0	0	22	88
		% Satır	25,0%	25,0%	,0%	25%	,0%	,0%	,0%	25,0%	100,0%
		% Sütun	14,2%	15,8%	,0%	67%	,0%	,0%	,0%	9,9%	14,9%
	İlçe	Sayı	17	21	0	0	6	0	6	33	83
		% Satır	20,5%	25,3%	,0%	,0%	7,2%	,0%	7,2%	39,8%	100,0%
		% Sütun	11,0%	15,1%	,0%	,0%	100%	,0%	23,1%	14,9%	14,0%
	Şehir	Sayı	68	43	0	5	0	5	10	91	222
		% Satır	30,6%	19,4%	,0%	2,3%	,0%	2,3%	4,5%	41,0%	100,0%
		% Sütun	43,9%	30,9%	,0%	15%	,0%	100%	38,5%	41,0%	37,6%
	Büyük Şehir	Sayı	43	37	5	6	0	0	5	48	144
		% Satır	29,9%	25,7%	3,5%	4,2%	,0%	,0%	3,5%	33,3%	100,0%
		% Sütun	27,7%	26,6%	100%	18%	,0%	,0%	19,2%	21,6%	24,4%
Toplam		Sayı	155	139	5	33	6	5	26	222	591
		% Satır	26,2%	23,5%	,8%	5,6%	1,0%	,8%	4,4%	37,6%	100,0%
		% Sütun	100,0%	100%	100%	****	100%	100%	100,0%	100,0%	100,0%

Eş seçimi tercihlerinin hayatın çoğunun geçirildiği yerleşim birimine göre nasıl şekilleneceği sorusuna cevap olarak yukarıdaki tablo incelendiğinde, tercih edilen kriteler arasında farklılıklar göze çarpmaktadır. Bu farklılıklar Chi-Square testine göre önemli ölçüde anlamlılık arz etmektedir. (p:0,000<0,005)

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	161,592[a]	28	,000
Continuity Correction			
Likelihood Ratio	134,987	28	,000
Linear-by-Linear Association	2,903	1	,088
N of Valid Cases	591		

a. 21 cells (52,5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,46.

Hayatının çoğunu köyde geçirmiş olan öğrenciler, eş seçiminde % 9,3 oranında fiziksel çekiciliği, % 29,6 oranında iyi bir meslek ve gelir sahibi olmayı, % 9,3 oranında ailenin özelliklerini ve % 51,9 oranında da dindarlığı tercih edeceğini ifade etmiştir.

Hayatının çoğunu kasabada geçirmiş olan öğrenciler, eş seçiminde % 25 oranında fiziksel çekiciliği, % 25 oranında iyi bir meslek ve gelir sahibi olmayı, % 25 oranında ahlaklılığı ve % 25 oranında da dindarlığı tercih edeceğini ifade etmiştir.

Hayatının çoğunu ilçede geçirmiş olan öğrenciler, % 20,5 oranında fiziksel çekiciliği, % 25,3 oranında iyi bir meslek ve gelir sahibi olmayı, % 7,2 oranında zekiliği, % 7,2 oranında ailenin özelliklerini ve % 39,8 oranında da dindarlığı eş seçiminde tercih edeceğini ifade etmiştir.

Hayatının çoğunu şehirde geçirmiş olan öğrenciler, % 30,6 oranında fiziksel çekiciliği, % 19,4 oranında iyi bir meslek ve gelir sahibi olmayı, % 2,3 oranında ahlaklılığı, % 2,3 oranında eğitimliliği, % 4,5 oranında ailenin özelliklerini ve % 41 oranında da dindarlığı eş seçiminde tercih edeceğini ifade etmiştir.

Hayatının çoğunu büyük şehirde geçirmiş olan öğrenciler, % 29,9 oranında fiziksel çekiciliği, % 25,7 oranında iyi bir meslek ve gelir sahibi olmayı,% 3,5 oranında asalet-soy-sop kriterini % 4,2 oranında ahlaklılığı, % 3,5 oranında ailenin özelliklerini ve % 33,3 oranında da dindarlığı eş seçiminde tercih edeceğini ifade etmiştir.

Burada altını çizmek istediğimiz nokta, eş seçiminde dindarlığı en önemli kriter olarak en fazla görme yüzdesinin, hayatının çoğunu köyde geçiren öğrencilerde olmasıdır. (% 51,9)

4. Gelir düzeyi ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki

Tablo 36: Gelir Düzeyi ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki

			Eş seçiminde dikkat ettiğiniz en önemli kriter nedir?								Toplam
			Fiziksel çekicilik (güzellik/yakışıklılık)	İyi bir meslek ve gelir sahibi olması	Asalet ya da soy-sop	Ahlaklı olması	Zeki olması	Eğitimli olması	Ailesinin özellikleri, yani onun nasıl bir aileden geldiği	Dindar olması	
Görüşülenlerin ailelerinin gelir düzeyi	Çok İyi	Sayı	28	5	5	0	0	0	0	0	38
		% Satır	73,7%	13,2%	13,2%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100%
		% Sütun	18,1%	3,6%	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	6,4%
	İyi	Sayı	43	33	0	0	0	0	5	35	116
		% Satır	37,1%	28,4%	,0%	,0%	,0%	,0%	4,3%	30,2%	100%
		% Sütun	27,7%	23,7%	,0%	,0%	,0%	,0%	19,2%	15,8%	19,6%
	Orta	Sayı	68	91	0	33	6	5	21	100	324
		% Satır	21,0%	28,1%	,0%	10,2%	1,9%	1,5%	6,5%	30,9%	100%
		% Sütun	43,9%	65,5%	,0%	100%	100%	100%	80,8%	45,0%	54,8%
	Kötü	Sayı	16	5	0	0	0	0	0	65	86
		% Satır	18,6%	5,8%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	75,6%	100%
		% Sütun	10,3%	3,6%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	29,3%	14,6%
	Çok Kötü	Sayı	0	5	0	0	0	0	0	22	27
		% Satır	,0%	18,5%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	81,5%	100%
		% Sütun	,0%	3,6%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	9,9%	4,6%
Toplam		Sayı	155	139	5	33	6	5	26	222	591
		% Satır	26,2%	23,5%	,8%	5,6%	1,0%	,8%	4,4%	37,6%	100%
		% Sütun	100,0%	100,0%	100,0%	100%	100%	100%	100,0%	100%	100%

Görüşülen öğrencilerin aile gelir durumlarının eş seçimine etkisinin ne derece olduğu yukarıdaki tabloda görülmektedir. Tabloya göre,

Ailesinin gelir düzeyi "çok iyi" olan üniversite öğrencileri eş seçimi kriteri olarak yüzde dağılımında en çok % 73,7 ile fiziksel çekiciliği tercih etmiştir. % 13,2 oranında iyi bir meslek ve gelir sahibi olma kriterini ve % 13,2 oranında da asalet ya da soy sop kriterini önemsediklerini ifade etmişlerdir. Dikkat edilirse ailesinin gelir düzeyi çok iyi olan öğrenciler fiziksel çekiciliğe diğer öğrencilere oranla daha çok önem verirken, dindarlık kriterini ilk tercihi arasında göstermemiştir.

Ailesinin gelir düzeyi "iyi" olan üniversite öğrencilere bakıldığında, % 37,1 oranında fiziksel çekicilik kriterini, % 28,4 oranında iyi bir meslek ya da gelir sahibi olma kriterini, % 4,3 oranında ailenin özelliklerin, ve % 30,2 oranında da dindarlığı eş seçimi kriteri olarak ilk sırada tercih ettikleri görülmektedir.

Ailesinin gelir düzeyini "orta" olarak nitelendiren üniversite öğrencileri, eş seçiminde , % 21 oranında fiziksel çekicilik kriterini, % 28,1 oranında iyi bir meslek ya da gelir sahibi olma kriterini, % 10,2 oranında ahlaklılığı, % 1,9 oranında zekiliği, % 1,5 oranında eğitimliliği, % 6,5 oranında ailenin özelliklerini ve % 30,9 oranında da dindarlığı tercih etmektedirler.

Ailesinin gelir düzeyini "kötü" olarak nitelendiren üniversite öğrencileri, eş seçiminde , % 18,6 oranında fiziksel çekicilik kriterini, % 5,8 oranında iyi bir meslek ya da gelir sahibi olma kriterini ve % 75,6 oranında da dindarlığı tercih etmektedirler.

Son olarak ailesinin gelir düzeyini "çok kötü" şeklinde tanımlayan üniversite öğrencileri, eş seçiminde, % 18,5 oranında iyi bir meslek ya da gelir sahibi olma kriterini ve % 81,5 oranında da dindarlığı tercih etmektedirler.

Dikkat edilirse dindarlık kriterini en fazla tercih eden grup, ailesinin gelir düzeyini çok kötü (% 81,5) ve kötü (%75,6) şeklinde tanımlayan öğrencilerden oluşmaktadır.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	253,412[a]	28	,000
Continuity Correction			
Likelihood Ratio	235,738	28	,000
Linear-by-Linear Association	86,364	1	,000
N of Valid Cases	591		

a. 21 cells (52,5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,23.

Yapılan teste göre elde edilen verilerdeki farklılılar anlamlıdır. (p:0,000<0,005)

5. Öğrenim Görülen Sınıf ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki

Araştırmamıza katılan 1. Sınıf üniversite öğrencileri eş seçiminde, 31,4 oranında fiziksel çekiciliği, % 15,7 oranında iyi bir meslek ve gelir sahibi olma kriterini, % 15,7 oranında ahlaklılığı ve % 37,1 oranında da dindarlığı tercih etmektedir.

2. sınıf öğrencilerinin eş seçimi tercihlerine bakıldığında ise eş seçiminde, 15,4 oranında fiziksel çekiciliği, % 30,8 oranında iyi bir meslek ve gelir sahibi olma kriterini, % 7,7 oranında ahlaklılığı, % 7,7 oranında ailenin özelliklerini ve % 38,5 oranında da dindarlığı tercih ettikleri görülmektedir.

3. Sınıf üniversite öğrencileri eş seçiminde, 40,8 oranında fiziksel çekiciliği, % 17,8 oranında iyi bir meslek ve gelir sahibi olma kriterini, % 3,3 oranında asalet

ya da soy-sop kriterini, % 3,3 oranında ahlaklılığı, % 6,6 oranında ailenin özelliklerini ve % 28,3 oranında da dindarlığı tercih etmektedir.

Son olarak 4. Sınıf öğrencileri ise eş seçiminde 20,1 oranında fiziksel çekiciliği, % 26,6 oranında iyi bir meslek ve gelir sahibi olma kriterini, % 3,9 oranında ahlaklılığı,% 2 oranında zeki olma kriterini, % 1,6 oranında eğitimli olma kriterini, 3,6 oranında ailenin özelliklerini ve % 42,3 oranında da dindarlığı tercih etmektedir.

Tablo 37: Sınıf ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki

			Eş seçiminde dikkat ettiğiniz en önemli kriter nedir?								Toplam
			Fiziksel çekicilik (güzellik/yakışıklılık)	İyi bir meslek ve gelir sahibi olması	Asalet ya da soy-sop	Ahlaklı olması	Zeki olması	Eğitimli olması	Ailesinin özellikleri, yani onun nasıl bir aileden geldiği	Dindar olması	
Görüşülenlerin Sınıfı	Birinci sınıf	Sayı	22	11	0	11	0	0	0	26	70
		% Satır	31,4%	15,7%	,0%	15,7%	,0%	,0%	,0%	37,1%	100%
		% Sütun	14,2%	7,9%	,0%	33,3%	,0%	,0%	,0%	11,7%	11,8%
	İkinci sınıf	Sayı	10	20	0	5	0	0	5	25	65
		% Satır	15,4%	30,8%	,0%	7,7%	,0%	,0%	7,7%	38,5%	100%
		% Sütun	6,5%	14,4%	,0%	15,2%	,0%	,0%	19,2%	11,3%	11,0%
	Üçüncü sınıf	Sayı	62	27	5	5	0	0	10	43	152
		% Satır	40,8%	17,8%	3,3%	3,3%	,0%	,0%	6,6%	28,3%	100%
		% Sütun	40,0%	19,4%	100%	15,2%	,0%	,0%	38,5%	19,4%	25,7%
	Dördüncü sınıf	Sayı	61	81	0	12	6	5	11	128	304
		% Satır	20,1%	26,6%	,0%	3,9%	2,0%	1,6%	3,6%	42,1%	100%
		% Sütun	39,4%	58,3%	,0%	36,4%	100%	100%	42,3%	57,7%	51,4%
Toplam		Sayı	155	139	5	33	6	5	26	222	591
		% Satır	26,2%	23,5%	,8%	5,6%	1,0%	,8%	4,4%	37,6%	100%
		% Sütun	100,0%	100,0%	100%	100%	100%	100%	100,0%	100%	100%

Chi-Square testine göre eş seçimi kriterleri ile sınıf değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. (p:0,000<0,005)

6. Görüşülenlerin Siyasi Düşünce Olarak Kendilerini Tanımlama Biçimi ile Eş Seçimi Arasındaki İlişki

Tablo 38'e göre araştırmaya katılan öğrencilerden kendisini Muhafazakâr olarak tanımlayan öğrencilerin 30,9'unun, milliyetçi-muhafazakâr olarak tanımlayanların % 47,4'ünün ve milliyetçi olarak tanımlayanların % 57,5'inin eş

seçiminde "dindarlık" kriterini diğer öğrencilere göre daha çok tercih ettikleri görülmektedir.

Tablo 38: Görüşülenlerin Siyasi Düşünce Olarak Kendilerini Tanımlama Biçimi ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki

			Eş seçiminde dikkat ettiğiniz en önemli kriter nedir?								Toplam
			Fiziksel çekicilik (güzellik/yakışıklılık)	İyi bir meslek ve gelir sahibi olması	Asalet ya da soy-sop	Ahlaklı olması	Zeki olması	Eğitimli olması	Ailesinin özellikleri, yani onun nasıl bir aileden geldiği	Dindar olması	
Görüşülenlerin kendilerini siyasi düşünce bakımından nasıl tanımladıkları	Atatürkçü	Sayı	28	14	0	9	0	0	0	20	71
		% Satır	39,4%	19,7%	,0%	12,7%	,0%	,0%	,0%	28,2%	100%
		% Sütun	18,1%	10,1%	,0%	27,3%	,0%	,0%	,0%	9,0%	12,0%
	Demokrat	Sayı	22	4	0	0	0	0	1	0	27
		% Satır	81,5%	14,8%	,0%	,0%	,0%	,0%	3,7%	,0%	100%
		% Sütun	14,2%	2,9%	,0%	,0%	,0%	,0%	3,8%	,0%	4,6%
	İslamcı	Sayı	5	10	0	0	0	0	0	24	39
		% Satır	12,8%	25,6%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	61,5%	100%
		% Sütun	3,2%	7,2%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	10,8%	6,6%
	Komünist	Sayı	0	2	0	2	0	0	0	9	13
		% Satır	,0%	15,4%	,0%	15,4%	,0%	,0%	,0%	69,2%	100%
		% Sütun	,0%	1,4%	,0%	6,1%	,0%	,0%	,0%	4,1%	2,2%
	Liberal	Sayı	15	5	5	0	0	0	2	1	28
		% Satır	53,6%	17,9%	17,9%	,0%	,0%	,0%	7,1%	3,6%	100%
		% Sütun	9,7%	3,6%	100%	,0%	,0%	,0%	7,7%	,5%	4,7%
	Milliyetçi	Sayı	12	11	0	11	0	0	0	46	80
		% Satır	15,0%	13,8%	,0%	13,8%	,0%	,0%	,0%	57,5%	100%
		% Sütun	7,7%	7,9%	,0%	33,3%	,0%	,0%	,0%	20,7%	13,5%
	Milliyetçi - Muhafazakar	Sayı	24	28	0	0	0	0	8	54	114
		% Satır	21,1%	24,6%	,0%	,0%	,0%	,0%	7,0%	47,4%	100%
		% Sütun	15,5%	20,1%	,0%	,0%	,0%	,0%	30,8%	24,3%	19,3%
	Muhafazakâr	Sayı	28	45	0	11	6	0	13	46	149
		% Satır	18,8%	30,2%	,0%	7,4%	4,0%	,0%	8,7%	30,9%	100%
		% Sütun	18,1%	32,4%	,0%	33,3%	100%	,0%	50,0%	20,7%	25,2%
	Sosyalist	Sayı	0	5	0	0	0	0	0	8	13
		% Satır	,0%	38,5%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	61,5%	100%
		% Sütun	,0%	3,6%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	3,6%	2,2%
	Sosyal Demokrat	Sayı	21	14	0	0	0	5	2	14	56
		% Satır	37,5%	25,0%	,0%	,0%	,0%	8,9%	3,6%	25,0%	100%
		% Sütun	13,5%	10,1%	,0%	,0%	,0%	100%	7,7%	6,3%	9,5%
	Diğer	Sayı	0	1	0	0	0	0	0	0	1
		% Satır	,0%	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100%
		% Sütun	,0%	,7%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,2%
Toplam		Sayı	155	139	5	33	6	5	26	222	591
		% Satır	26,2%	23,5%	,8%	5,6%	1,0%	,8%	4,4%	37,6%	100%
		% Sütun	100,0%	100,0%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Dindarlık kriterini tercih eden öğrencilerin araştırmaya katılma oranları toplamının % 58 olduğu (Bkz. Tablo 9) dikkate alınırsa öğrencilerin yarıdan çoğunun eş seçiminde dindarlığı tercih ettiği görülmektedir. Bu veriler arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. (p:0,000<0,005)

F. DİNDARLIK - EŞ SEÇİMİ İLİŞKİSİ İLE İLGİLİ BULGULAR ve YORUMLAR

1. Dindarlık Algısı ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki

Tablo 39: Dindarlık Algısı ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki

			Eş seçiminde dikkat ettiğiniz en önemli kriter nedir?								Toplam
			Fiziksel çekicilik (güzellik/yakışıklılık)	İyi bir meslek ve gelir sahibi olması	Asalet ya da soy-sop	Ahlaklı olması	Zeki olması	Eğitimli olması	Ailesinin özellikleri, yani onun nasıl bir aileden geldiği	Dindar olması	
Görüşülenlerin Dindarlık Düzeyi	Çok dindar	Sayı	16	16	0	0	0	0	0	75	107
		% Satır	15,0%	15,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	70,1%	100,0%
		% Sütun	10,3%	11,5%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	33,8%	18,1%
	Dindar	Sayı	44	58	0	22	0	0	21	87	232
		% Satır	19,0%	25,0%	,0%	9,5%	,0%	,0%	9,1%	37,5%	100,0%
		% Sütun	28,4%	41,7%	,0%	66,7%	,0%	,0%	80,8%	39,2%	39,3%
	Orta	Sayı	52	27	0	11	0	0	0	25	115
		% Satır	45,2%	23,5%	,0%	9,6%	,0%	,0%	,0%	21,7%	100,0%
		% Sütun	33,5%	19,4%	,0%	33,3%	,0%	,0%	,0%	11,3%	19,5%
	Dindar değil	Sayı	43	32	5	0	6	5	5	15	111
		% Satır	38,7%	28,8%	4,5%	,0%	5,4%	4,5%	4,5%	13,5%	100,0%
		% Sütun	27,7%	23,0%	100%	,0%	100%	100%	19,2%	6,8%	18,8%
	Hiç Dindar değil	Sayı	0	6	0	0	0	0	0	20	26
		% Satır	,0%	23,1%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	76,9%	100,0%
		% Sütun	,0%	4,3%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	9,0%	4,4%
Toplam,		Sayı	155	139	5	33	6	5	26	222	591
		% Satır	26,2%	23,5%	,8%	5,6%	1,0%	,8%	4,4%	37,6%	100,0%
		% Sütun	100,0%	100,0%	100%	100%	100%	100%	100,0%	100%	100,0%

Dindarlık ile eş seçimi değişkeni arasında ilk olarak inceleyeceğimiz değişkenler, görüşülenlerin dindarlık düzeyi ile eş seçimi kriterleri arasındaki ilişki ve bu ilişkinin anlamlılık durumudur.

Kendisini "çok dindar" olarak tanımlayan öğrenciler, eş seçiminde de % 70,1 oranında dindarlığı tercih etmiştir. Kendisini "dindar" olarak tanımlayanlar ise dindarlık kriterini % 37,5 oranında tercih ederken, % 25 oranında iyi bir meslek ve gelir sahibi olma kriterini ve % 19 oranında da fiziksel çekiciliği tercih etmiştir.

Kendisini "dindar değil" olarak tanımlayan öğrenciler, % 38,7 oranında fiziksel çekicilik, % 28,8 oranında iyi bir meslek ve gelir sahibi olma kriterini tercih ederken, bu kriteri "hiç dindar değil" olarak kendisini tanımlayanlar, % 23,1 oranında tercih etmiştir.

Bu verilerdeki ilişki düzeyinin p değerine bakıldığında (p:0,000<0,005) anlamlı olduğu görülmektedir.

2. **Aile Dindarlık Algısı ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki**

Tablo 40: Aile Dindarlık Algısı ile Eş Seçimi Kriterleri Arasındaki İlişki

			Eş seçiminde dikkat ettiğiniz en önemli kriter nedir?								Toplam
			Fiziksel çekicilik (güzellik/yakışıklılık)	İyi bir meslek ve gelir sahibi olması	Asalet ya da soy-sop	Ahlaklı olması	Zeki olması	Eğitimli olması	Ailesinin özellikleri, yani onun nasıl bir aileden geldiği	Dindar olması	
Görüşülenlerin Ailelerinin Dindarlık düzeyi	Çok dindar	Sayı	16	22	0	6	0	0	0	91	135
		%Satır	11,9%	16,3%	,0%	4,4%	,0%	,0%	,0%	67,4%	100%
		% Sütun	10,3%	15,8%	,0%	18,2%	,0%	,0%	,0%	41,0%	22,8%
	Dindar	Sayı	49	53	0	7	6	0	21	60	196
		%Satır	25,0%	27,0%	,0%	3,6%	3,1%	,0%	10,7%	30,6%	100%
		% Sütun	31,6%	38,1%	,0%	21,2%	100%	,0%	80,8%	27,0%	33,2%
	Orta	Sayı	57	34	0	11	0	0	0	33	135
		%Satır	42,2%	25,2%	,0%	8,1%	,0%	,0%	,0%	24,4%	100%
		% Sütun	36,8%	24,5%	,0%	33,3%	,0%	,0%	,0%	14,9%	22,8%
	Dindar değil	Sayı	33	23	5	4	0	5	5	8	83
		%Satır	39,8%	27,7%	6,0%	4,8%	,0%	6,0%	6,0%	9,6%	100%
		% Sütun	21,3%	16,5%	100%	12,1%	,0%	100%	19,2%	3,6%	14,0%
	Hiç Dindar değil	Sayı	0	7	0	5	0	0	0	30	42
		%Satır	,0%	16,7%	,0%	11,9%	,0%	,0%	,0%	71,4%	100%
		% Sütun	,0%	5,0%	,0%	15,2%	,0%	,0%	,0%	13,5%	7,1%
Toplam		Sayı	155	139	5	33	6	5	26	222	591
		%Satır	26,2%	23,5%	,8%	5,6%	1,0%	,8%	4,4%	37,6%	100%
		% Sütun	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100,0%	100%	100%

Üzerinde durulması gereken diğer bir veri de ailelerin dindarlık düzeyi ile eş seçimi arasındaki ilişkidir. Tabloya bakıldığında, ailesini "çok dindar" olarak tanımlayan öğrencilerin % 67,4'ü, "dindar" olarak tanımlayanların ise 30,6'sı dindarlık kriterini tercih etmektedir. Ailesinin dindar olmadığını ifade edenlerin ise % 39,8'i fiziksel çekiciliği, % 27,7'si iyi bir meslek ve gelir sahibi kriterini tercih etmektedir.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	*228,850[a]*	*28*	*,000*
Continuity Correction			
Likelihood Ratio	*226,701*	*28*	*,000*
Linear-by-Linear Association	*15,774*	*1*	*,000*
N of Valid Cases	*591*		

a. 19 cells (47,5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,36.

Aralarındaki ilişki durumu ifade edilen bu değişkenlerin birbirinden anlamlı derecede farklı olduğu görülmektedir. (p:0,000<0,005)

4. Görüşülenlerin Dindarlık Puanı ile Ateist Bir Kimseyle Evlenme Düşünceleri Arasındaki İlişki

Tablo 41'e bakıldığında ateist bir kimseyle evlenmeye kesinlikle katılmayanların dindarlık puanı rank ortalaması, diğerlerinden daha yüksektir. (336,20) "Ateist birisiyle evlenmeyi düşünürüm." fikrine katılmıyorum yanıtı verenlerin rank ortalaması da (303,13) diğerlerine göre daha yüksektir.

Tablo 41:Görüşülenlerin Dindarlık Puanı ile Ateist Bir Kimseyle Evlenme Düşünceleri Arasındaki İlişki

			N	Ortalama Rank
Görüşülenlerin dindarlık puanı	Ateist bir kimse ile evlenmeyi düşünürüm.	Kesinlikle Katılmıyorum	332	336,21
		Katılmıyorum	184	303,13
		Katılıyorum	70	98,68
		Kesinlikle Katılıyorum	5	126,00
		Toplam	591	

Verilere göre Ateist birisiyle evlenme fikri ile dindarlık arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. (p:0,000<0,005)

Test Statistics[a,b]

	Görüşülenlerin dindarlık puanı
Chi-Square	121,602
df	3
Asymp. Sig.	,000

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Ateist bir kimse ile evlenmeyi düşünürüm.

5. Görüşülenlerin Dindarlık Puanı ile Başka Dinden Biriyle Evlenme Düşüncesi Arasındaki İlişki

Başka dinden biriyle evlenme fikriyle, dindarlık arasında nasıl bir ilişki olduğu tablo 42'de görülmektedir. Tabloya göre, bu fikre katılmayanların dindarlık puanı rank ortalaması, katılanlara göre daha yüksektir. Ortalama rank puanlarının "kesinlikle katılmıyorum" diyenlerden, "kesinlikle katılıyorum" diyenlere doğru azaldığı görülmektedir. Bu da dindarlık ile başka dinden birisiyle evlenme fikri arasında ters orantılı bir ilişki vardır. Chi-Square testine göre bu ilişki negatif yönde anlamlıdır. (p:0,000<0,005)

Tablo 42: Görüşülenlerin Dindarlık Puanı ile Başka Dinden Biriyle Evlenme Düşüncesi Arasındaki İlişki

			N	Ortalama Rank
Görüşülenlerin dindarlık puanı	Başka dinden biriyle evlenmeyi düşünürüm.	Kesinlikle Katılmıyorum	332	334,20
		Katılmıyorum	157	261,44
		Katılıyorum	97	229,95
		Kesinlikle Katılıyorum	5	126,00
		Toplam	591	

Test Statistics[a,b]

	Görüşülenlerin dindarlık puanı
Chi-Square	44,126
df	3
Asymp. Sig.	,000

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Başka dinden biriyle evlenmeyi düşünürüm.

6. Görüşülenlerin Dindarlık Puanı ile Eş Seçimi ve Evlilikte Anne, Baba ve Aile Büyüklerinin Görüşünü Alma Konusundaki Düşünceleri

Öğrencilerin dindarlık puanlarının, eş seçimi ve evlilikte anne, baba ve aile büyüklerinin görüşünü alma konusundaki düşünceleri ile ne derece ilişkili olduğunu gösteren aşağıdaki tabloya göre, aile büyüklerinin görüşünün alınması yönünde fikir bildiren öğrencilerin dindarlık puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 43: Görüşülenlerin Dindarlık Puanı ile Eş Seçimi ve Evlilik Konusunda Anne, Baba ve Aile Büyüklerinin Görüşünü Alma Arasındaki Düşünceleri

			N	Ortalama Rank
Görüşülenlerin dindarlık puanı	Bana göre eş seçimi ve evlilik konusunda anne, baba ve diğer aile büyüklerinin telkin, tavsiye ve beklentileri dikkate alınmalıdır.	Kesinlikle Katılmıyorum	44	22,50
		Fikrim Yok	69	79,00
		Katılıyorum	32	147,00
		Kesinlikle Katılıyorum	446	367,24
		Toplam	591	

Veriler incelendiğinde dindarlık puanı yüksek olan öğrencilerden düşük olan öğrencilere doğru gidildikçe, aile büyüklerinin fikrini alma konusuna olumlu yanıt verme durumu da zayıflamaktadır. Bu iki değişken arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. (p:0,000<0,005)

7. Görüşülenlerin Dindarlık Puanı ile Eşlerin Dini Anlama ve Algılamadaki Düşünce Farklılıkları Hakkındaki Düşünceleri

Tablo 44: Görüşülenlerin Dindarlık Puanı ile Eşlerin Dini Anlama ve Algılamadaki Düşünce Farklılıkları Hakkındaki Düşünceleri

			N	Ortalama Rank
Görüşülenlerin dindarlık puanı	Bana göre eşlerin dini algılama ve anlama biçimlerinin farklı oluşu, başlı başına bir geçimsizlik sebebidir.	Kesinlikle Katılmıyorum	232	355,20
		Katılmıyorum	121	324,03
		Fikrim Yok	5	538,00
		Katılıyorum	157	268,21
		Kesinlikle Katılıyorum	76	112,14
		Toplam	591	

Araştırmamızda görüşülen öğrencilere "bana göre eşlerin dini algılama ve anlama biçimlerinin farklı oluşu, başlı başına bir geçimsizlik sebebidir" fikrine ne derece katıldıkları sorulmuştur. Yukarıdaki tabloda bu fikre katılma durumları ile dindarlık puanları arasında bir ilişki olup olmadığı görülmektedir. Tablo 44'e göre bu fikre kesinlikle katılan öğrencilerin ortalama rank değerleri diğer öğrencilere göre daha fazladır. Bu değer kesinlikle katılıyorum diyenlerden, kesinlikle katılmıyorum diyenlere doğru gidildikçe azalma eğilimi göstermektedir. Bu verilere bakarak ve chi-square testine dayanarak bu iki değişken arasında anlamlı ve pozitif yönde bir anlamlılık olduğu söylenebilir. (p:0,000<0,005)

Test Statistics[a,b]

	Görüşülenlerin dindarlık puanı
Chi-Square	138,520
df	4
Asymp. Sig.	,000

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Bana göre eşlerin dini algılama ve anlama biçimlerinin farklı oluşu, başlı başına bir geçimsizlik sebebidir.

8. Görüşülenlerin Dindarlık Puanı ile Eşlerden Her İkisinin de Dindar Olmasının Mutlu ve Uyumlu Bir Evlilik İçin Yeterli Olup Olmayacağı Düşüncesi Hakkındaki Düşünceleri

Tablo 45: Görüşülenlerin Dindarlık Puanı ile Eşlerden Her İkisinin de Dindar Olmasının Mutlu ve Uyumlu Bir Evlilik İçin Yeterli Olup Olmayacağı Düşüncesi Hakkındaki Düşünceleri

			N	Ortalama Rank
Görüşülenlerin dindarlık puanı	Bana göre eşlerden her ikisinin de dindar olması, uyumlu ve mutlu bir evlilik için tek başına yeterlidir.	Kesinlikle Katılmıyorum	96	92,50
		Katılmıyorum	159	308,95
		Fikrim Yok	27	323,72
		Katılıyorum	82	345,49
		Kesinlikle Katılıyorum	227	351,82
		Toplam	591	

"Bana göre eşlerden her ikisinin de dindar olması, uyumlu ve mutlu bir evlilik için tek başına yeterlidir." Fikrine katılma durumu ile dindarlık arasındaki ilişkinin görüldüğü tablo 45'e göre; ortalama rank değeri arttıkça bu fikre katılma derecesi de artmaktadır. Bu iki değişken arasında da diğerlerinde olduğu gibi anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. (p:0,000<0,005)

Test Statistics [a,b]

	Görüşülenlerin dindarlık puanı
Chi-Square	175,526
df	4
Asymp. Sig.	,000

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Bana göre eşlerden her ikisinin de dindar olması, uyumlu ve mutlu bir evlilik için tek başına yeterlidir.

9. Görüşülenlerin Dindarlık Puanı ile Evlenmeden Önce Rehberlik ve Danışmanlık Hizmeti Hakkındaki Düşünceleri Arasındaki İlişki

Tablo 46: Görüşülenlerin Dindarlık Puanı ile Evlenmeden Önce Rehberlik ve Danışmanlık Hizmeti Hakkındaki Düşünceleri Arasındaki İlişki

			N	Ortalama Rank
Görüşülenlerin dindarlık puanı	Aile kurumununu sağlam ve sağlıklı bir şekilde kurulabilmesi için gençlere psikolojik, sosyolojik, hukuki, dini ve ahlaki boyutları ile eş seçimi ve evlilik konularında rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmelidir.	Kesinlikle Katılmıyorum	6	196,50
		Katılmıyorum	28	257,09
		Fikrim Yok	82	200,23
		Katılıyorum	286	320,40
		Kesinlikle Katılıyorum	189	309,54
		Toplam	591	

Tablo 46 incelendiğinde, dindarlık puanı yüksek olan öğrencilerin "aile kurumunun sağlam ve sağlıklı bir şekilde kurulabilmesi için gençlere psikolojik, sosyolojik, hukuki, dinî ve ahlakî boyutları ile eş seçimi ve evlilik konularında rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmelidir." fikrine katılma derecelerinin de yüksek olduğu görülmektedir.. P değerine göre bu iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir. (p0,000<0,005)

Test Statistics [a,b]

	Görüşülenlerin dindarlık puanı
Chi-Square	37,691
df	4
Asymp. Sig.	,000

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Aile kurumununu sağlam ve sağlıklı bir şekilde kurulabilmesi için gençlere psikolojik, sosyolojik, hukuki, dini ve ahlaki boyutları ile eş seçimi ve evlilik konularında rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmelidir.

10. Dindarlık puanları ile Eş Seçimi Arasındaki İlişki

Tablo 47: Dindarlık Puanları ile Eş Seçimi Arasındaki İlişki

			N	Ortalama Rank
Görüşülenlerin dindarlık puanı	Eş seçiminde dikkat ettiğiniz en önemli kriter nedir?	Fiziksel çekicilik (güzellik/yakışıklılık)	155	239,65
		İyi bir meslek ve gelir sahibi olması	139	280,20
		Asalet ya da soy-sop	5	63,00
		Ahlaklı olması	33	353,06
		Zeki olması	6	126,00
		Eğitimli olması	5	97,50
		Ailesinin özellikleri, yani onun nasıl bir aileden geldiği	26	287,54
		Dindar olması	222	352,06
		Toplam	591	

Dindarlık puanları ile eş seçimi arasındaki ilişki, çalışmamızda ulaşılmak istenen sonuçtur. Öncelikle dindarlık değişkeni ile eş seçimi kriteri arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. (p:0,000<0,005)

Test Statistics [a,b]

	Görüþülenlerin dindarlýk puaný
Chi-Square	*70,330*
df	*7*
Asymp. Sig.	*,000*

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Eþ seçiminde dikkat ettiðiniz en önemli kriter nedir?

Dindarlık puanlarının ortalama rank değerleri ile eş seçimi kriterleri karşılaştırıldığında dindar ve ahlaklı olması seçeneklerini en çok tercih edenlerin ortalama rank puanlarının 352,06 ve 353,06 olduğu görülmektedir.

Dindarlık düzeyi yüksek olan öğrenciler eş seçiminde dindarlık ve ahlak kriterlerini önemserken, ortalama rank değeri biraz daha düşük olan öğrenciler, (rank ortalaması 287,54 olanlar), eş seçiminde ailenin özelliklerini tercih etmektedirler.

Rank ortalaması en düşük olan öğrenciler ise asalet ya da soy-sop (rank ortalaması 63,00 olanlar) ve eğitimlilik kriterini (rank ortalaması 97,50 olanlar) tercih etmektedirler.

SONUÇ

Bu çalışmada, dindarlığın eş seçimi üzerindeki etkisini görmek için evlenme çağında ve üniversite eğitimi almakta olan gençlerle veri toplama araçlarından biri olan anket yöntemi kullanarak görüşülmüş ve elde ettiğimiz veriler SPSS 15 istatistik programında değerlendirilmiştir.

Öncelikle sosyo-demografik özellikleri bakımından örneklem grubumuzun niteliklerini değerlendirecek olursak, % 51,6'sının erkek olduğu bu araştırmada, öğrenim görülen sınıflar bakımından dördüncü sınıfların örneklem ağırlığı (%51,4) daha fazladır. Dördüncü sınıf öğrencilerinin eş seçimi hakkında diğer öğrencilere göre daha sabit tutumlar sergileyecekleri ön görülmüş ve örneklem ağırlığı dördüncü sınıf öğrencilerine kaydırılmıştır. Üçüncü sınıf öğrencileri (% 25,7) de örneklemde büyük yer tutmuştur. Bu iki sınıfın örneklem grubundaki öğrencilerin tamamına oranı toplamda % 77,1 olmuştur.

Eğitim görülen fakültelerden örneklem seçilirken evrendeki dağılım dikkate alınarak, Mühendislik-Mimarlık (% 30,1), İktisadî ve İdari Bilimler (% 29,3) ve Fen Edebiyat Fakültesi (% 19,3) öğrencilerinden daha fazla sayıda denek alınmıştır.

Hayatlarının çoğunu şehir (% 37,6) ve büyük şehirde (% 24,4) geçirdiklerini ifade eden öğrencilerin kent kültürü ile yetiştikleri görülmüştür. Bu kültürün aile yapılarını dolayısıyla eş seçimini de etkileyeceği dikkate alınarak diğer değişkenlerde olduğu gibi bu değişkende de eş seçimi ve dindarlık ile olan ilişki incelenmiştir.

Ankete katılan öğrencilerin aileleri gelir düzeyi bakımından orta grupta (% 54,8) yer almaktadır. Bu veri de öğrencilerin gerek üniversite öncesi gerekse üniversite yılları boyunca düşünce, tutum ve davranışlarında dolayısıyla dindarlık ve eş seçimi üzerinde etkili olmuştur.

Sosyo-demografik özellikler içerisinde en son olarak öğrencilerin siyasi açıdan kendilerini tanımlama biçimleri ele alınmıştır. Siyaset de aile ve din kurumu gibi toplumda önemi azımsanmayacak kurumlardan birisidir. Bireyin tutumlarının oluşmasında, olaylar karşısındaki tavır reaksiyon durumlarına doğrudan etki ettiğini düşündüğümüz siyasetin içinde, öğrencilerin düşünce olarak kendilerini nasıl tanımladıkları da oldukça önemlidir.

Araştırmanın örneklem grubuna dindarlık düzeylerini ölçmek için 25 sorudan oluşan bir dindarlık eğilim ölçeği uygulanmış ve aldıkları puanlara göre dindarlık

düzeyleri oluşmuştur. Dindarlık algıları bakımından kendilerini % 39,3 oranında dindar gören öğrenciler çok dindar ifadesini tercih edenlerle birlikte % 57,4'lük bir oranla dindar bir eğilim sergilemiş ve örneklem grubunun da eğilimini ortaya koymuştur. Bu veriler ışığında örneklem grubumuzun dindarlık bakımından % 50'nin üzerinde bir orana sahip olduğu söylenebilir. Ancak dindarlık algısı ile dindarlık puanları arasında bir farklılık ortaya çıkabilir düşüncesi ile öğrencilere uygulanan dindarlık ölçeği sonuçları da dikkatle incelenmiştir. Görülmüştür ki dindarlık algıları ile dindarlık puanları arasında küçük sapmalar olsa da bir paralellik de mevcuttur. Öğrencilerin dindarlık puan aralığına bakıldığında % 48,1'inin 86-105 ve % 28,3'ünün 106-125 puan aralığında olduğu görülecektir. Bu da en az 25 en fazla 125 puanın alınabildiği dindarlık ölçeği sonucunda öğrenci grubunun dindarlık düzeyinin dindarlık algısı ile paralel bir görüntü sergilediğini göstermektedir.

Araştırmada eş seçimine ilişkin sonuçlara bakıldığında, öğrencilerin % 37,6'sının eş seçiminde dindar olma kriterini ilk sıraya koydukları görülmektedir. Fiziksel çekicilik (% 26,2) ile iyi bir meslek ve gelir sahibi olma (% 23,5 diğer kriterlere oranla daha çok tercih edilmiştir. Bu veriler de gösteriyor ki öğrenciler için eş seçiminde dindarlık, fiziksel çekicilik ve maddi durum (meslek durumu) eş seçiminde dikkat edilen en önemli kriterlerdir. Genel olarak toplumsal algı ve beklentilerin de bu yönde olduğu görülmektedir.

Bu kısa değerlendirmenin ardından, temel problemlere dayalı olarak ortaya koyulan hipotezlerin de değerlendirilmesi gerekmektedir.

Araştırmamızın temel hipotezi "Üniversite öğrencilerinin dindarlık düzeyleri ile eş seçimi kriterleri arasında anlamlı bir ilişki vardır." şeklindedir. Tablo 47'deki verilere göre dindarlık değişkeni ile eş seçimi kriteri arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. (p:0,000<0,005) Bu sonuca göre araştırmamızın temel hipotezi doğrulanmıştır.

Araştırmamızda yer alan alt hipotezlerden ilki "Üniversite öğrencilerinin dindarlık düzeyleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki vardır? Kadınların dindarlık düzeyleri erkeklere göre daha yüksektir." şeklindedir. Tablo 27'ye göre birinci hipotezimiz desteklenmektedir. Tabloya göre, kadınların dindarlık ölçeğinden aldıkları puan erkeklerin aldığı puandan daha fazladır. Ortalama rank puanlarına bakıldığında kadınların 324,77, erkeklerin ise 269,02 ortalama rank

puanına sahip olduğu görülecektir. Mann-Whitney U testine göre erkeklerle kadınların dindarlığı arasında anlamlı bir ilişki vardır. (P: 0,000<0,005) Örneklem grubunda yer alan kadınlar, erkeklere göre anlamlı derecede daha dindardır.

İkinci alt hipotezimiz şöyledir: "Üniversite öğrencilerinin dindarlık düzeyleri ile okudukları sınıf düzeyleri arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır." Bu iki değişken arasındaki ilişkiyi gösteren tablo 31'e göre öğrencilerin sınıf düzeyi yükseldikçe, dindarlık düzeyleri anlamlı derecede (p: 0,000<0,005) düşmektedir. Bu sonuca göre ikinci hipotezimiz reddedilmektedir. Çünkü iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olsa da bu ilişki pozitif değil negatif yöndedir.

Üçüncü alt hipotezimiz "Üniversite öğrencilerinin dindarlık düzeyleri ile öğrenim gördükleri fakülte arasında anlamlı bir ilişki vardır." şeklindedir. Bu hipotezimizi test etmek için oluşturduğumuz Tablo 28'e göre üçüncü hipotez, kabul edilmiştir. Tablo incelendiğinde, ilahiyat (538,00) ve tıp fakültelerinin (538,00) diğer fakültelerden anlamlı derecede (p:0,000<0,005) daha dindar olduğu görülmektedir. Burada önemli olan aradaki bu farklılıkların anlamlılık derecesidir. Chi-Square testine göre fakültelerin dindarlığı arasındaki farklılık anlamlıdır.

Araştırmamızın dördüncü hipotezi şöyledir: "Üniversite öğrencilerinin dindarlık düzeyleri ile hayatlarının çoğunu geçirdikleri yerleşim yeri arasında anlamlı bir ilişki vardır." Tablo 29, bu anlamlılık ilişkisini test ettiğimiz tablodur. Dindarlık puanının yerleşim birimi değişkeni ile ilişkisini gösteren bu tabloya göre, hayatlarının büyük kısmını köyde geçiren öğrenciler diğer öğrencilere göre anlamlı derecede (P:0,000< 0,005) daha dindardır. Tabloda köyden kente doğru dindarlıkta azalma olduğu görülmektedir. Verilere bakıldığında, değişkenler arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu görülmüş ve bu hipotezimiz de kabul edilmiştir.

Beşinci hipotezimizi "Üniversite öğrencilerinin dindarlık düzeyleri ile ailelerinin gelir durumu arasında anlamlı ve negatif yönde bir ilişki vardır." olarak belirlemiştik. Hipoteze göre bu iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve ailesinin gelir durumu düşük olan öğrencilerin, gelir durumu yüksek olan öğrencilere göre daha dindar olduğu öngörülmektedir. Tablo 30'a göre gelir düzeyi ile dindarlık arasında ters orantılı bir ilişki saptanmıştır. Tabloya göre, dindarlık düzeyi, ekonomik düzey yükseldikçe azalmaktadır. Bu ilişki ise Chi-Square testine göre oldukça

anlamlıdır. (p:0,000<0,005) Bu sonuca göre beşinci alt hipotezimiz de desteklenmiş ve kabul edilmiştir.

Dindarlık ile sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkinin karşılaştırıldığı son hipotezimiz "Üniversite öğrencilerinin dindarlık düzeyleri ile kendilerini siyasi düşünce olarak tanımlama biçimleri arasında anlamlı bir ilişki vardır." şeklindedir. Tablo 32'de bu değişkenler arası ilişki görülmektedir. Siyasi görüş ile dindarlık puanı arasındaki ilişkinin ifade edildiği veriler, chi-Square testine göre oldukça anlamlıdır. (p:0,000<0,005) Bu anlamlı ilişkiye göre altıncı hipotezimiz de kabul edilmiştir.

Dindarlık ile ilişkilerinin anlamlılığını sınadığımız altı sosyo-demografik değişkenin (cinsiyet, sınıf, fakülte, aile gelir durumu, yerleşim birimi, siyasi düşünce) eş seçimi kriterleri ile olan ilişkileri de diğer hipotezlerimizi oluşturmuştur.

Buna göre yedinci alt hipotezimiz şöyledir: "Üniversite öğrencilerinin eş seçimi kriterleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki vardır." Tablo 33'e göre, erkeklerin % 32,5'i eş seçiminde ilk tercihin "dindarlık" olduğunu ifade ederken, % 24,9'u "iyi bir meslek ve gelir sahibi" seçeneğini, % 23,3'ü de "fiziksel çekicilik" seçeneğini işaretlemiştir. Kadınlar erkeklere göre daha çok oranda dindarlığı tercih etmiştir. Tablo 33'e göre bu hipotezimiz, değişkenler arasındaki ilişki anlamlı olduğu için desteklenmektedir.

Araştırmamızın sekizinci hipotezi "Üniversite öğrencilerinin eş seçimi kriterleri ile okudukları sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır." şeklinde oluşmuştur. Tablo 37'deki veriler ve Chi-Square testine göre eş seçimi kriterleri ile sınıf değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. (p:0,000<0,005) Bu sonuca göre bu hipotezimiz de desteklenmiştir.

Araştırmamızın dokuzuncu hipotezi "Üniversite öğrencilerinin eş seçimi kriterleri ile öğrenim gördükleri fakülte arasında anlamlı bir ilişki vardır." şeklindedir. Tablo 34'e göre dindarlık seçeneğini oransal bakımdan en çok tercih eden fakültelerden Tıp ve Ziraat Fakülteleri öğrencileri % 100 oranında, Güzel sanatlar Fakültesi öğrencileri % 77,3 oranında, İlahiyat Fakültesi öğrencileri % 64,7 oranında, Fen Edebiyat Fakültesi öğrencileri % 46,5 oranında ve Teknik Eğitim Fakültesi öğrencileri % 23,3 oranında eş seçiminde dindarlığı ilk olarak tercih etmektedir. Sadece dindarlık kriterinde bile fakülteler arasında farklılık olduğu

görülmektedir. Fakültelere göre değişen bu öğrenci tercihleri arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmektedir. (p: 0,000<0,005) Bu sonuca göre araştırmamızın "Üniversite öğrencilerinin eş seçimi kriterleri ile öğrenim gördükleri fakülte arasında anlamlı bir ilişki vardır." şeklindeki dokuzuncu hipotezi de desteklenmiştir.

Tezimizin alt hipotezlerinden birisi de "Üniversite öğrencilerinin eş seçimi kriterleri ile hayatlarının çoğunu geçirdikleri yerleşim yeri arasında anlamlı bir ilişki vardır." şeklindedir. Bu hipotezimizi test ettiğimiz Tablo 35'e göre tercih edilen kriteler arasında farklılıklar göze çarpmaktadır. Bu farklılıklar Chi-Square testine göre önemli ölçüde anlamlılık arz etmektedir. (p:0,000<0,005) Bu anlamlı ilişki hipotezimizin desteklenmesini ve kabulünü sağlamıştır.

Çalışmamızın on birinci alt hipotezi şöyledir: "Üniversite öğrencilerinin eş seçimi kriterleri ile ailelerinin gelir durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır." Tablo 36'ya dikkat edilirse, dindarlık kriterini en fazla tercih eden grubun, ailesinin gelir düzeyini çok kötü (% 81,5) ve kötü (%75,6) şeklinde tanımlayan öğrencilerden oluştuğu görülecektir. Verilere göre değişkenler arasında farklılık açıkça görülmektedir. Yapılan teste göre elde edilen verilerdeki farklılılar ise anlamlıdır. (p:0,000<0,005) Dolayısıyla bu hipotezimiz de kabul edilmektedir.

Çalışmamızın son alt hipotezi ise şöyledir: "Üniversite öğrencilerinin eş seçimi kriterleri ile kendilerini siyasi düşünce olarak tanımlama biçimleri arasında anlamlı bir ilişki vardır." Tablo 38'e göre değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüş ve bu son hipotezimiz de desteklenmiştir.

Yapılan analizlere göre araştırmamızın on iki alt hipotezinden on biri ve tezimizin ana hipotezi kabul edilmiş, bir tanesi desteklenmediği için reddedilmiştir.

KAYNAKÇA

Kitaplar:

ABDURREZZÂK b. Hemmâm, es-San'anî, **el-Musannef**, (nşr. Habîburrahman el-A'zamî), I-XI, el-Meclisu'l-İlmi, Beyrut, 1983.

ADASAL, R., **Cinsiyet Aşk Evlilik,** Turhan Kitabevi, Ankara, 1963.

ALİ EL-MÜTTAKÎ, el-Hindî, **Kenzu'l-ümmâl fî süneni'l-akvâl ve'lefâl**, (nşr. Bekri Hayyânî, Saffet Saka), I-XVI, Müessesetü'r-Risale, Beyrut 1405/1985.

ARMANER, N., **Din Psikolojisine Giriş**, Ayyıldız Matbaası Yay., Cilt 1, Ankara, 1980.

ATAY, H., **Kur'an'a Göre İman Esasları**, Ajans-Türk Matbaacılık, Ankara, t.y.

_____, **İslâm'ın İnanç Esasları,** AÜİF Yayınları, Ankara, 1992.

AYDIN, M. A., "Aile", **DİA**, II.

AYTEN, A., **Psikoloji ve din**, Psikologların din ve tanrı görüşleri, İz Yay., İstanbul, 2006.

BAHADIR, A., **İnsanın Anlam Arayışı ve Din**, İnsan Yay., İstanbul, 2002.

BAL, H., **Bilimsel Araştırma Yöntem ve Teknikleri**, SDÜ Basımevi, Isparta, 2001.

BARON, R.A. ve Byrne, D., **Social Psychology**, Underslanding Human İnteraction, Boston, 1977.

BİLEN, M., **Ailede, Kurumlarda ve Toplumda Sağlıklı İnsan İlişkileri,** Geliştirilmiş 3. Baskı, Teknik Basım Sanayi Matbaası, Ankara, 1983.

BİREKUL, M. F.-Mehmet Yılmaz, **Peygamber Günlerinde Sosyal Hayat ve Aile**, Yediveren, Konya, 2001.

CANAN, İ., **Hz. Peygamberin Sünnetinde Terbiye**, Türdav, İstanbul, 1982.

_____, **Kütübi Site: Muhtasarı Tercüme ve Serhi**, I-XVII, Akçağ Yayınları, Ankara, 1992.

CERTEL, H., **Din Psikolojisi**, Andaç Yayınları, Ankara, 2003.

CİN, H., **İslâm ve Osmanlı Hukukunda Evlenme**, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Konya, 1988.

CLİFFORD, G., **Religion as a Cultural System**, "Anthropological Approaches to the Study of Religion", Ed. Michael Banton, London 1966'dan naklen, Ali Ulvi Mehmedoğlu, **Dindarlığın Sosyo-Psikolojisi,** "Klasik Kuramlar ve Modern Araştırmalar Bağlamında Dindarlık ve Kişilik", Karahan Kitabevi, 1. bsk., Adana, 2006.

CÜCELOĞLU, D., **İnsan ve İnsanlar**, Remzi Kitabevi, 14. Basım, İstanbul, 2005.

ÇAPLI, O., **Evlenmeye Hazır mısınız?,** Bilgi Yayınevi, Ankara, 1992.

DUMLU, Ö., **Kur'ân'da Bazı Kavramlara Bakış**, Anadolu Yayınları, İzmir, 1999.

EBÛ AVÂNE, Yakub b. İshâk el-İsferâinî, **Müsnedu Ebî Avâne**, (nşr. Eymen b. Arif ed-Dımaskî), I-V, Dâru'l-Mârife, Beyrut, 1419/1998.

EBÛ DÂVÛD, Süleyman b. el-Es'as, **es-Sünen**, (nşr. Muhammed Avvâme), I-V, Müessesetü'r-Reyyân, Beyrut, 1419/1998.

Ed-DÂRİMÎ, Abdullah b. Abdurrahmân, **Es-Sünenu'd-Dârimî**, (trc. Abdullah Aydınlı), I-VI, Madve Yayınları, İstanbul, 1994-96.

El-BEGAVÎ, Hüseyin b. Mes'ud, **Mesâbîhu's-sünne**, (nşr. Yusuf Abdurrahman Maraşlı v. dğr.), I-IV, Dâru'l-Mârife, Beyrut, 1407/1987.

El-BEYHAKÎ, Ahmed b. el-Hüseyn, **Es-Sünenü'l-kübrâ**, I-X, Dâiretu'l-Maârifî'l-Osmâniyye, Haydarabad, 1344-56.

El-BUHÂRÎ, Muhammed b. İsmâîl, **el-Câmiu's-sahîh**, (nşr. Muhibbuddin Habîb), I-XIII, Dâru'r-Reyyân li't-Türâs, Kahire,1986.

El-HEYSEMÎ, Nureddin Ali b. Ebi Bekir, **Mecmeu'z-zevaid ve menbeu'l-fevaid**, I-X, Dâru'l-Kitabi'l-Arabî, Beyrut, 1967.

ELMALILI, M. Hamdi Yazır, **Hak Dini Kuran Dili**, I-X, İstanbul, ts.

En-NESÂÎ, Ebû Abdurrahmân Ahmed b. Ali b. Suayb, **es-Sünenu'l-Kübrâ**, I-VI, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1411/1991.

ESERPERK, A., **Sosyal Kontrol, Sapma ve Sosyal Değişme**, Ankara Üniversitesi Eğitim fakültesi Yayınları, Ankara, 1979.

Es-SİNDÎ, Ebû'l-Hasan, **Şerhu Süneni İbn Mâce el-Kazvinî**, I-II, Dâru'l-Cîl, Beyrut, ts.

Et-TABERÂNÎ, Süleyman b. Ahmed, **El-Mu'cemu'l-kebîr**, (nşr. Hamdi Abdülmecid Selefî), I-XXV, Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, Beyrut, ts.

Et-TİRMİZÎ, Muhammed b. Îsa b. Sevre, **Sünenu't-Tirmizî**, (nşr. Muhammed Fuad Abdülbâki), I-V, yy. 1396/1976.

FROMM, **Psikanaliz ve Din**, Çev. Aydın Arıtan, Arıtan Yayınları, İstanbul, 2003.

GAZZÂLÎ, Ebû Hamid Muhammed b. Muhammed, **İhyâu ulûmi'ddin**, (trc. Ali Arslan), I-X, Yaylacık Matbaası, İstanbul, 1971-74.

GEÇTAN, E., **Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar**, 3. Baskı, Maya Yayıncılık, Ankara, 1984

GLOCK, C. Y., "Dindarlığın Boyutları Üzerine", **Din Sosyolojisi** (ed. M. Emin Köktaş – Yasin Aktay), Vadi Yayınları, Ankara, 1998.

GÜLEÇ, C., **Psikoterapiler**, Hekimler Yayın Birliği, Ankara, 1993.

GÜNAY, Ü., **Erzurum ve Çevre Köylerinde Dini Hayat**, Erzurum Kitaplığı, 1. Bsk., İstanbul 1999.

_____ ve C. Çelik, **Dindarlığın Sosyo-Psikolojisi**, Karahan Kitabevi, Adana, 2006.

GÜVENÇ, B., **İnsan ve Kültür,** Geliştirilmiş 4. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1984.

HÖKELEKLİ, H., **Din Psikolojisi**, TDV Yayınları, Ankara, 1993.

_____, **Din Psikolojisi**, TDV Yay., 4. bsk., Ankara, 2001.

İBN EBÎ SEYBE, Ebû Bekir **el-Musannef fî'l-ahâdis ve'l-âsar**, nşr, (Kemal Yusuf Hût), I-VII, Dâru't-Tâc, Beyrut, 1989.

İBN MÂCE, Muhammed Yezîd el-Kazvînî**, Sünenu İbn Mâce**, (nşr. Muhammed Fuad Abdülbâki), I-II, yy., ts.

İBNİ MANZÛR, **Lisanü'l Arab**, Beyrut ts., XIII, "din" maddesi, Aktaran Veysel Uysal**, Din Psikolojisi Açısından Dinî Tutum Davranış ve Şahsiyet Özellikleri**, İFAV Yay., İstanbul, 1996.

İBNU'L-HUMAM, K., **Fethu'l-Kadîr**, C.2, yy., Mısır, 1356.

İSLAMOĞLU, M., **Hayat Kitabı Kur'an, Gerekçeli Meal-Tefsir**, Hucurât Suresi 49/14, Düşün Yayıncılık, İstanbul 2008.

JAMES, W., **L'expérience religieuse: Essai de psychologie descriptive**, Félix Alcan, Paris, 1931.

_____, **The Varieties of Religious Experience**, Penguin Boks, New York, 1985.

KAĞITÇIBAŞI, Ç., **Yeni İnsan ve İnsanlar - Sosyal Psikolojiye Giriş**, Evrim Yayınevi, İstanbul, 1999.

KÖKNEL;Ö., **Cumhuriyet Gençliği ve Sorunları,** Cem Yayınevi., 3.Basım, İstanbul, 1981.

KÖKNEL,Ö., **İnsanı Anlamak,** Altın Kitaplar Yayınevi, 3. Basım, İstanbul,1986.

KÖKTAŞ, M. E., **Türkiye'de Dini Dayat, İzmir Öneği**, İşaret Yayınları, İstanbul, 1993.

MEHMEDOĞLU, A. U., **Kişilik ve Din**, Dem Yayınları, 1. Basım, İstanbul, 2004.

MERTER, F., **1950-1988 Yılları Arasında Köy Ailesinde Meydana Gelen Değişmeler (Malatya Örneği)**, A.A.K. Yayınları, Ankara, 1990.

MÜSLİM, Ebû'l-Hüseyn b. el-Haccâc el-Kuseyrî, **Sahîhu Müslim**, I-V, Dâru İhyâi Kütübi'l-Arabî, Kahire, 1955.

ONAY, A., **Dindarlık, Etkileşim ve Değişim**, Dem yayınları, İstanbul, 2004.

ÖZABACI, N., **Evlilik Öncesi İlişkiler. Evlilik Okulu**, Yavuzer H. (Ed.), Remzi Yayınevi, İstanbul, 2004.

ÖZGÜVEN, İ. E., **Evlilik ve Aile Terapisi,** PDREM Yayınları, Ankara, 2000.

ÖZKALP, E., **Sosyolojiye giriş**, Genişletilmiş 4. Baskı, Eskişehir Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1990.

ÖZUĞURLU, K., **Evlilik Raporu,** 3. Basım, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1990.

PAZARLI, O., **Din Psikolojisi**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1968.

PEKER, H., **Din Psikolojisi**, Aksiseda Matbaası, Samsun, 2000.

SENCER, M., **Toplumbilimlerde Yöntem**, Beta Yay., 3. Baskı, İstanbul, 1989.

SEZEN, Y., **Sosyoloji Açısından Din,** İFAV, 3.Basım, İstanbul, 1998.

ŞAHİNKAYA, R., **Psikososyal Yönleriyle Aile**, 3. Basım, Kardeş Basımevi, Ankara, 1979.

ŞAHİNKAYA, R., **Cumhuriyet, Köye, Köylü Kadına ve Türk Ailesine Neler Getirdi?**, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Ankara, 1983.

ŞENEL, G. H., **Eş Seçimi Kararı. Evlilik Okulu**, Yavuzer H. (Ed.), Remzi Yayınevi, İstanbul, 2004.

ŞENTÜRK, H., **Din Psikolojisi**, Tuğra Ofset, Isparta, 2008.

ŞENTÜRK, H., **İbadet Psikolojisi**, İz Yayıncılık, İstanbul, 2008.

TARHAN, N., **Evlilik Psikolojisi**, Timaş Yayınları, İstanbul, 2009.

TOKPINAR, C., **Geçlik ve Aşk**, Nesil Yayınları, İstanbul, 2002.

TOLON, B., **Toplumbilimlerine Giriş**, Savaş Yayınları, Ankara, 1975.

TOLSTOY, L. N.., **Din nedir?**, Çev. M. Çiftkaya, Furkan Yay., İstanbul, 1995.

TOPALOĞLU, B., **İslâmda Kadın**, Yağmur Yayınları, İstanbul, 1970.

Türk Ansiklopedisi, I-XXXIII, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, 1968.

Türkiye Diyanet Vakfı, **İslam Ansiklopedisi**, C.25, TDV Yay., Ankara, 2002.

TÜMER, G. ve A. KÜÇÜK, **Dinler Tarihi,** Ocak Yayınları, 2.Basım, Ankara, 1993.

UYSAL, V., **Türkiye'de Dindarlık ve Kadın**, Dem Yayınları, İstanbul, 2006.

VERGOTE, A., **Din, İnanç ve İnançsızlık**. Çev. Veysel Uysal, M.Ü. İ.F.V. Yayınları, İstanbul, 1999.

YAPICI, A., "Algısal açıdan Müslüman kimliği ve dindarlık"**,** Ü. Günay & C. Çelik (Ed.), **Dindarlığın Sosyo-Psikolojisi**, , Karahan Yayınları, Adana, 2004.

_____ *,* **Ruh Sağlığı ve Din***,* Karahan Yay., Adana, 2007.

YAZIR, E M. H., **Hak Dini Kur'an Dili**, Nebioğlu Basımevi, 2.Basım, İstanbul, 1960; Pazarlı, Osman, **Din Psikolojisi**, Remzi Kitabevi, 3.Basım, İstanbul, 1982.

YILDIZ, M., **Ölüm kaygısı ve dindarlık**, İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları, İzmir, 2006.

YÖRÜKOĞLU, A., **Gençliğin Eğitimi,** Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2.Baskı, Ankara, 1987.

YÖRÜKOĞLU, A., **Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunları,** 5. Baskı, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1988.

Dergiler:

FITZPATRICK, M.A., D.M.BADZINSKI, "All in The Family: Interpersonal Communication in Kin Relationships", M.L. Knapp (Eds**.)**, **Handbook of Interpersonal Communication**, Beverly Hills, 1985, CA: Sage.

GÖKÇE, B. "Evlilik Kurumuna Sosyolojik Bir Yaklaşım", **H.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 1, H.Ü. Yayınları, Ankara,1978.

KOCACIK, F., "Toplumsal Bir Olgu Olarak Gençlik", **Sosyal Bilimler Dergisi,** Sayı 4, C.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, Sivas, 1985.

_____, "Üniversite Gençliği: C.Ü. Öğrencilerinin Sorunları Üzerine Uygulamalı Bir Araştırma", **C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi,** Sayı 9, C.Ü. Yayınları, Sivas, 1987.

KÜÇÜKCAN, T., "Multidimensional Approach to Religion: a Way of Looking at Religious Phenomena", **Journal for the Study of Religions and Ideologies***,* S.10, 2005.

OKUMUŞ, E., "Bir Din İstismarı Olarak Gösterişçi Dindarlık", **İslâmiyât Dergisi,** C.5, 2004.

SUBAŞI, N., "Türkiye Dindarlığı: Yeni Tipolojiler", **İslâmiyât Dergisi,** C. 5, S. 4, 2002.

TAPLAMACIOĞLU, M., "Yaşlara Göre Dini Yaşayısın Şiddet ve Kesafeti", **Ankara Üniversitesi İlâhiyât Fakültesi Dergisi**, S. 10-11, Ankara, 1962-1963.

YAPAREL, R, "Dinin Tarifi Mümkün mü?", **Dokuz Eylül Ü. İlâhiyât Fakültesi Dergisi**. IV, 1987.

YILMAZ, H., "Türk Müslümanlığı, Dindarlık ve Modernlik", **İslâmiyât Dergisi**, 5 (4), 2002.

Sözlükler:

CEVİZCİ, A., "Dini Tecrübe Kanıtı", **Paradigma Felsefe Sözlüğü**, Paradigma Yay., İstanbul, 1999.

EREN, H., **Türkçe Sözlük**, I-II, T D K., Ankara, 1988.

KİRMAN, M. A., **Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü**, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2004.

SAMİ, Ş.,**Temel Türkçe Sözlük**, I-II, Tercüman Gazetesi, İstanbul, 1991.

Tezler:

AHMEDOV., R., **Sünnette Evlenme ve Evlendirmeler**, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2006.

AR, Y., **Kur'ân-ı Kerim'e Göre Dindarlık Modelleri** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007.

ARSLAN, Z., **Öğretmenlerde Dindarlık, Değerler ve İş Doyumu Üzerine Bir Araştırma**, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2006.

AYTEN, A., **Kendini Gerçekleştirme ve Dindarlık İlişkisi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2004.

CEYLAN, F. G., **Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçimindeki Tercih ve Beklentileri,** Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas, 1994.

ÇETİN, Ü. F., **Ortaöğretim Düzeyi Gençlerde Dindarlık-Empati İlişkisi**, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüzsek Lisans Tezi), Isparta, 2010.

GÜVEN, H., **Depresyon ve Dindarlık İlişkisi ,**(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008.

KARAKAYA, S., **Dindarlık ve Kişilik Arasındaki İlişki, Allport ve Fromm'un Karşılaştırmalı Analizi**, Çukurova Üni., (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana, 2008.

KIRAÇ, F.**, Dindarlık Eğilimi, Varoluşsal Kaygı ve Psikolojik Sağlık**, Ankara Üni., (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2007.

ŞEN, B., **Evlenmek Üzere Başvuruda Bulunan Bir Grup Nişanlı Çiftin Evlilik ve "Evlilik Öncesi Çift Eğitimi"ne İlişkin Bilgi, Görüş ve Değerlendirmeleri**, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2009.

ŞENGÜL, F., **Dindarlık ve Ruh Sağlığı İlişkisi**, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2007.

TAŞBAŞ, M. B., **Evlenmenin Şartları**, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2010.

TURAN, Ö., **Boşanmış Ailede Yetişen Gençlerin Evlilikten Beklentileri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma**, H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2004.

YILDIZ, M., **Dini Hayat ile Ölüm Kaygısı Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma,** Dokuz Eylül Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İzmir, 1998.

EKLER

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Cinsiyetiniz?

   (1) Erkek (2) Kadın

2. Sınıfınız?

   (1)Hazırlık (2)Birinci Sınıf (3)İkinci Sınıf (4)Üçüncü Sınıf

   (5)Dördüncü Sınıf (6) Beşinci Sınıf (7)Diğer….

3. Öğrenim görmekte olduğunuz fakülte?

   (1) Fen Edebiyat Fakültesi (6) Mühendislik Mimarlık Fakültesi

   (2) İktisadi ve İdari Bilimler Fak. (7) Teknik Eğitim Fakültesi

   (3) İlahiyat Fakültesi (8) Ziraat Fakültesi

   (4) Diş Hekimliği Fakültesi (9) Orman Fakültesi

   (5) Tıp Fakültesi (10) Güzel Sanatlar Fakültesi

4. Hayatınızın çoğunu geçirdiğiniz yerleşim birimi?

   (1) Köy (2) Kasaba (3) İlçe (4) Şehir (5) Büyük şehir

5. Ailenizin gelir düzeyi?

   (1) Çok İyi (2) İyi (3) Orta(4) Kötü (5) Çok Kötü

6. Kendinizi dindarlık bakımından nasıl değerlendiriyorsunuz?

   (1) Çok dindar (2) Dindar (3) Az Dindar

   (4) Dindar değil (5) Hiç dindar değil

7. Dindarlık bakımından ailenizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

   (1) Çok dindar (2) Dindar (3) Az Dindar

   (4) Dindar değil (5) Hiç dindar değil

8. Kendinizi siyasi düşünce bakımından nasıl tanımlarsınız?

   (1)Atatürkçü (2)Demokrat (3)İslamcı (4)Komünist (5)Liberal

   (6) Milliyetçi (7)Milliyetçi-Muhafazakâr (8) Muhafazakâr

   (9) Sosyalist (10) Sosyal Demokrat (11) Diğer

	DİNDARLIK ENVANTERİ	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1.	Allah'ın varlığına kesinlikle inanıyor ve bu konuda hiç şüphe duymuyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2.	Çağdaş dünyada insanlığın karşılaştığı önemli sorunların çoğu, dinî inançların ciddiye alınmamasından kaynaklanmaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3.	Müslümanların kutsal kitabı Kur'an-ı Kerim ayet ve surelerden meydana gelmiştir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4.	Beş vakit namazımı düzenli olarak kılıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5.	Hz. Muhammed'in Allah'ın kulu ve peygamberi olduğuna inanıyor ve bu konuda hiç kusku duymuyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6.	Hac ibadeti, maddî ve bedenî durumu müsait olanların yerine getirmesi gereken bir dinî görevdir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7.	Namaz kılarken, dua ederken, oruçlu iken Allah'a yakın olduğumu düşünerek bir ürperti ve heyecan duyarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8.	Kur'an-ı Kerim'in Allah'ın kelamı olup ayetlerin hepsinin gerçek olduğuna ve değişmeden günümüze ulaştığına inanıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9.	Dua hayatımda önemli bir yere sahiptir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10.	Günlük hayatımda, yapacağım işlerde Allah'ın nasıl davranmamızı istediğini düşünerek karar veriyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11.	Hz. Peygamberin arkadaşlarına "Ashab", ondan sonra devlet idaresinin başına geçen kimselere de "Halife" denir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12.	İnsan, kazancının bir kısmını fakirlere zekat ve sadaka olarak vermelidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13.	Orucumu aksatmadan tutarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14.	"Cennet annelerin ayakları altındadır." sözü bana anlamlı geliyor.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15.	Ahiret gününe ve öldükten sonra tekrar dirileceğime inanıyor ve bu konuda hiç şüphe duymuyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16.	Dinî kuralların tam uygulanması halinde toplumdaki bütün haksızlıkların ve adaletsizliklerin ortadan kalkacağına inanıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17.	Dinî inançları olmayan bir kimse bana göre organlarından biri eksik olan insan gibidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18.	Allah'ın beni her yerde gördüğüne inandığımdan günah işlemekten kaçınıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19.	Bizim Allah'tan geldiğimizi ve tekrar O'na döneceğimizi hatırladıkça ölümden pek korkmuyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20.	Dinî inanç ve düşüncelerim olmasaydı hayat biçimim şimdikinden daha kötü olurdu.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21.	Dinî inançları olmayan insanların da ahlaklı bir hayat sürdürebileceklerine inanıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22.	"Dua ve ibadet olmasaydı, çoktan çıldırırdım!" sözü bana çok anlamsız görünüyor.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23.	İçki, kumar, faiz, falcılık, büyücülük ve domuz eti yemek büyük günahlardandır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24.	Düzenli olarak Kur'an okurum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25.	İbadetlerimi tam olarak yerine getirebilecek kadar bilgiye sahibim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

	EŞ SEÇİMİ ve AİLE KONULU SORULAR	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1	Sadece resmi nikâh yeterlidir. Dini nikâha gerek yoktur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Sadece dini nikâh yeterlidir. Resmi nikâha gerek yoktur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Hem dini hem resmi nikâh olmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Dinî ya da resmî, nikâhın her iki türlüsüne de karşıyım. Birliktelik, evlilik ya da nikâh bağı olmaksızın "birlikte yaşama" şeklinde olmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Toplumu oluşturan en küçük sosyolojik birim olarak âile kurumunun sağlam ve sağlıklı bir şekilde kurulmasında, eşlerin uyum ve mutluluğuna katkı sağlamak amacıyla gençlere, psikolojik, sosyolojik, hukukî, dinî ve ahlâkî boyutları ile eş seçimi ve evlilik konularında rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmelidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Eş seçiminde, fiziksel çekicilik (güzellik ya da yakışıklılık) dikkat ettiğim en önemli kriterdir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Eş seçiminde, evleneceğim kişinin iyi bir meslek ve gelir sahibi olması dikkat ettiğim en önemli kriterdir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Eş seçiminde, asalet ya da soy sop dikkat ettiğim en önemli kriterdir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	Eş seçiminde, evleneceğim kişinin benimle ortak değerlere ve tutumlara sahip olması dikkat ettiğim en önemli kriterdir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Eş seçiminde, evleneceğim kişinin ahlaklı olması dikkat ettiğim en önemli kriterdir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	Eş seçiminde, evleneceğim kişinin zeki olması dikkat ettiğim en önemli kriterdir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12	Eş seçiminde, evleneceğim kişinin eğitimli olması dikkat ettiğim en önemli kriterdir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	Eş seçiminde, evleneceğim kişinin ailesinin özellikleri, yani onun nasıl bir aileden geldiği dikkat ettiğim en önemli kriterdir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14	Bana göre eşlerden her ikisinin de dindar olması, uyumlu ve mutlu bir evlilik için tek başına yeterlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	Bana göre eşlerin dini algılama ve anlama biçimlerinin farklı oluşu, başlı başına bir geçimsizlik sebebidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	Bana göre eş seçimi ve evlilik konusunda anne, baba ve diğer âile büyüklerinin telkin, tavsiye ve beklentileri dikkate alınmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	Başka dinden birisiyle evlenmeyi düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	Ateist bir kimse ile evlenmeyi düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19	Evlenmek istediğiniz kişinin dindar olup olmaması konusundaki tercihiniz aşağıdaki ifadelerden hangisi ile örtüşüyor? (1) Dindarlık, evleneceğim kişide aradığım ilk ve en önemli özelliktir. (2) Dindarlık, evleneceğim kişide aradığım temel şartlardan sadece biridir. (3) Evleneceğim kişinin dindar olup olmaması hiç önemli değil. (4) Evleneceğim kişinin dindar olmasını özellikle istemiyorum.					

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı ve Soyadı: Muhammet BENER

Doğum Yeri: MERSİN

Doğum Yılı: 13.10.1981

Medeni Hali: EVLİ

Eğitim Durumu:

Lise: 1996 – 1999

Lisans: 2002 – 2006

Yüksek Lisans: 2008 – 2011

Yabancı Dil(ler) ve Düzeyi:

Başlangıç Seviyesinde İngilizce.

İş Deneyimi:

2006–2008: Araştırma Danışmanlık Şirketi
2008–2010: Radyo Genel Yayın Yönetmenliği
2010- … : Araştırma Danışmanlık Şirketi (devam ediyor.)

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar:

2006 - Gülen Hareketi'nin Sosyolojik Analizi (Bitirme Tezi)